

UUTINEN NIMELTÄ VIIDES VALTIOMAHTI

Suomalaisen sanomalehdistön välittämä kuva

Facebookin ad hoc -ryhmistä

Pauliina Tolvanen

Journalistiikan pro gradu -tutkielma

Kevät 2013

Viestintätieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty HUMANISTINEN	Laitos – Department VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä – Author Pauliina Tolvanen	
Työn nimi – Title Utinen nimeltä viides valtiomahti. Suomalaisen sanomalehdistön välittämä kuva Facebookin ad hoc -ryhmistä.	
Oppiaine – Subject Journalistiikka	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Kevät 2013	Sivumäärä – Number of pages 123
Tiivistelmä – Abstract <p>William H. Duttonin käsite verkostoituneista kansalaisista viidentenä valtiomahtina löi Suomessa läpi 2010-luvun alussa. Tiedotusvälineissä tämä näkyy kahdella tapaa: ensinnäkin yhä useampi uutisaihe on tavallisten ihmisten esille nostama, toiseksi median toimintaa seurataan entistä tarkemmin. Neljäs valtiomahti on siis saanut oman vahtikoiransa, sosiaalisessa mediassa verkostoituneet ihmiset.</p> <p>Pro gradu -työssäni tarkastelen sanomalehtien välittämää kuvaa sosiaalisen median ad hoc -ryhmistä, jotka ilmentävät viidettä valtiomahtia. Lähden liikkeelle oletuksesta, että tiedolla on merkitystä: sanomalehtien välittämä kuva ad hoc -ryhmistä vaikuttaa siihen, millaisiksi ad hoc -ryhmät mielletään. Keskityn tutkimuksessani viiteen Facebookissa toimivaan ryhmään. Lähiluvun avulla kartoitan kokonaiskuvan, millaisia uutistapahtumia ad hoc -ryhmät saavat aikaan ja mitkä seikat määrittävät uutisointia. Kriittisen diskurssianalyysin kautta pyrin hahmottamaan, miten ad hoc -ryhmiä ja niiden toimintaa merkityksellistetään. Tutkimusaineistoni olen kerännyt kolmesta sanomalehdestä: Helsingin Sanomista, Aamulehdestä ja Karjalaisesta.</p> <p>Tutkimukseni osoittaa, että perinteiset uutiskriteerit määrittävät pitkälti ad hoc -ryhmien käsittelyä sanomalehdissä. Mediahuomion voimakkuuteen vaikuttivat selvästi muun muassa ad hoc -ryhmän maantieteellinen sijainti ja toiminnan laajuus. Eniten sanomalehdissä korostettiin vaikuttavuutta: ad hoc -ryhmiä arvioitiin ensisijaisesti ryhmien yhteiskunnallisen merkityksen kautta. Lehtiteksteissä ad hoc -ryhmän yhteiskunnallisella merkittävyydellä ei kuitenkaan välttämättä ollut yhteyttä konkreettisiin tekoihin.</p> <p>Suhtautuminen ad hoc -ryhmiin oli sanomalehdissä varovaisen positiivista. Näin oli etenkin silloin, kun ryhmien protesti ei kohdistunut sanomalehteen itseensä tai lehden kustantajaan. Sanomalehtien kriittisyyttä ad hoc -ryhmiä kohtaan lisäsi yhteys sosiaaliseen mediaan. Ad hoc -ryhmän vähäistä merkitystä perusteltiin usein sillä, että se organisoituu sosiaalisessa mediassa. Tutkimuksessa nousee esiin perinteisen median varautuneisuus uusia vaikutus- ja viestintämuotoja kohtaan.</p>	
Asiasanat – Keywords viides valtiomahti, sosiaalinen media, Facebook, journalismi, agenda setting	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto / Jyväskylän yliopiston kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 Johdanto	5
2 Kansalaisvaikuttaminen sosiaalisessa mediassa	9
2.1 Mihin sosiaalista mediaa käytetään?	10
2.2 Miten sosiaalista mediaa käytetään?	11
2.3 Millainen sosiaalinen media on?	12
2.4 Yhteisöllisyys sosiaalisessa mediassa	13
3 Viides valtiomahti vallan ja demokratian välineenä	17
3.1 Viides valtiomahti	17
3.2 Valta ja viides valtiomahti	18
3.3 Viides vallanmahti demokratian sanansaattajana.....	22
4 Ad hoc -ryhmät median agendalistalla.....	26
4.1 Agenda setting.....	26
4.2 Agendatutkimuksen kritiikkiä ja agenda melding.....	28
4.3 Ad hoc -ryhmät ja median agenda	29
4.4 Viisi casea, viisi agendaa	31
5 Aineisto ja analyysin metodit.....	35
5.1 Tutkimusaineisto	35
5.2 Analyysin metodit: kriittinen diskurssianalyysi ja lähiluku.....	37
5.2.1 Diskurssianalyttinen viitekehys.....	38
5.2.2 Kriittinen diskurssianalyysi tässä tutkimuksessa	40
5.2.3 Pari sanaa lähiluvusta	45
6 Analyysin tulokset.....	46
6.1 Pro Wanha Jokela.....	46
6.1.1 Kerronnan kulku: huhupuheesta kestoaiheeksi	46
6.1.2 Uutisoinnin diskurssit: puuhastelua karjalaisen kulttuurin puolesta	55
6.2 Botellón	59
6.2.1 Kerronnan kulku: käännekohtana rikos.....	60
6.2.2 Uutisoinnin diskurssit: protestointia ryypäämällä.....	65
6.3 Aamulehti boikottiin	69
6.3.1 Kerronnan kulku: kaitsettua keskustelua.....	70

6.3.2 Uutisoinnin diskurssit: journalismikritiikkiä vai vihapuhetta	75
6.4 Pelastakaa Reijo	81
6.4.1 Kerronnan kulku: uutinen, taustoitus ja piste.....	82
6.4.2 Uutisoinnin diskurssit: riistettyjen freelancereiden hätähuuto	85
6.5 Occupy Wall Street -liike.....	89
6.5.1 Kerronnan kulku: kaikki kulmat käyttöön	90
6.5.2 Uutisoinnin diskurssit: demokratialiike ennen kaikkea	97
7 Johtopäätökset.....	103
KIRJALLISUUS	113
LIITTEET	117
Liite 1. Ad hoc -ryhmien Facebook-sivut	117
Liite 2. Aineisto juttutyypeittäin luokiteltuna	117
Liite 3. Tutkimuksessa käytetty aineisto.....	118
Liite 4. Analyysikehikko diskurssianalyysiin	121
Liite 5. Analyysikehikko lähilukuun.....	122

1 JOHDANTO

Tammikuussa 2011 Tunisian presidentti Zine el-Abidine Ben Ali pakotetaan lähtemään maasta. Tunisian kansannousu käynnistää protestiaallon, joka leviää muun muassa Egyptiin, Libyaan, Syyriaan ja Jemeniin. Kevät 2011 saa lisänimen Arabikevät. Saman vuoden elokuussa poliisi ampuu Lontoon Tottenhamissa pidätystilanteessa neljän lapsen isän, Mark Dugganin. Kaksi päivää myöhemmin järjestetty mielenosoitus muuttuu mellakaksi, ja viikon sisällä väkivaltaisuuDET leviävät Manchesteriin asti. Syyskuussa kuohuu New Yorkissa, kun Occupy Wall Street -mielenosoitus kritisoi talouden valtaa ja Yhdysvaltojen talouspolitiikkaa. Protesti leviää eri puolille maailmaa: Suomeen se kulkeutuu nimellä Torilla tavataan! Pienemmässä mittakaavassa kansalaiset aktivoituivat Joensuussa, missä vuodesta 2009 käyty taisto vanhan ravintolarakennuksen suojelemiseksi saa uutta pontta.

Yhteisenä nimittäjänä kaikissa protesteissa on sosiaalinen media. Protestiliikkeet organisoituvat sosiaalisessa mediassa ja tieto tapahtumista leviää nopeasti sosiaalisen median yhteisöissä. Perinteisessä mediassa hehkutetaan Twitter-vallankumousta. Myöhemmin sosiaalisen median vaikutus protesteihin kyseenalaistetaan, mutta yhtä seikkaa ei kiistetä: teknologian ja tietoverkkojen kehitys on avannut ihmisille täysin uuden vaikutuskanavan. Time-lehti valitsi vuoden 2011 henkilöksi mielenosoittajan. Viittä vuotta aiemmin vuoden henkilöksi valittiin "sinut"¹. Molemmat valinnat kertovat tavallisten ihmisten vaikutusvallan kasvusta. William H. Duttonin käsite verkostoituneista kansalaisista viidentenä valtiomahtina on 2010-luvun alussa ajankohdaisempi kuin koskaan. Silti sitä on tutkittu varsin vähän.

Suomessa toimivia Facebookin ad hoc -ryhmiä kartoittava ja analysoiva tutkimus-hanke, Fifth Estate - Case Finland käynnistyi syksyllä 2011. Myös maailmalla laajamittaisempi tutkimus on alkutekijöissä. Sosiaalista mediaa ja sen yhteisöjä yleensä on tutkittu viidettä valtiomahtia enemmän. Esimerkiksi Manuel Castells (2007) on

---

¹ <http://www.time.com/time/interactive/0,31813,1681791,00.html>, viitattu 1.3.2012

perehtynyt verkossa ilmenevään vallankäyttöön ja siihen kohdistuvaan vastavoimaan. Suomessa kansalaisvaikuttamista verkossa on tutkittu muun muassa Jyväskylän yliopiston kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaalien yhteydessä. Kari A. Hintikka (2010) on tutkinut verkkovoimaa kollektiivisen toiminnan organisoitumismuotona, ja Janne Matikainen (2009) on selvittänyt sosiaalisen median eroja verrattuna perinteiseen mediaan. Kriittisempää näkemystä edustaa Evgeny Morozov (2011), joka on tutkinut Twitterin ja sosiaalisen median merkitystä esimerkiksi Iranin levottomuuksien yhteydessä. Suomessa tuoreimmat analyysit julkaistiin Journalismikritiikin vuosikirjassa keväällä 2012: Hanna Nikkanen tarkasteli eläinoikeusliikkeen toimintaa tutkivana journalismina ja Lilly Korpiola analysoi Arabikevään uutisointia.

Omassa tutkimuksessani lähdän liikkeelle ad hoc -ryhmistä ilmiönä. Vaikka tarkoituksenani ei ole tutkia ad hoc -ryhmiä ja niiden toimintaa itsessään, ryhmien toiminnan avaaminen on välttämätöntä kontekstin hahmottamiseksi. Kontekstin ymmärtäminen puolestaan auttaa ymmärtämään, millaisista lähtökohdista mediassa ad hoc -ilmiötä käsitellään. Ensimmäinen haasteeni on aiheen käsitteellistäminen. Koska aiempaa tutkimusta on vähän, olemassa oleva käsitteistö ei ole kovin kattavaa: miten määritellä esimerkiksi ad hoc -ryhmä? Tähän haasteeseen pyrin vastaamaan tutkimukseni teoriaosuudessa. Luvussa ”Kansalaisvaikuttaminen sosiaalisessa mediassa” pyrin määrittelemään, mitä tarkoitan sosiaalisella medially ja hahmottamaan, millaisia ovat sosiaalisessa mediassa organisoituvat yhteisöt. Luvussa ”Viides valtiomahti vallan ja demokratian välineenä” sijoitan ad hoc -ryhmät yhteiskunnan valtaketjulle ja avaatan Duttonin näkemyksen ad hoc -ryhmistä viidentenä valtiomahtina. Lisäksi esitän kysymyksen, missä määrin viidennen valtiomahtin voidaan katsoa edistävän demokratiaa.

Tutkimukseni teoreettisena viitekehystenä toimivat agenda setting - ja agenda melting -teoriat, joita käsittelem luvussa 4.

Pro gradu -tutkielmassani selvitän, millaisen kuvan perinteinen media antaa sosiaalisessa mediassa syntyvistä ja toimivista ad hoc -ryhmistä. Lisäksi selvitän, miten ryhmien nostamia uutisaiheita käsitellään. Tarkastelen tutkimusaiheittani siis kahdesta näkökulmasta: ensiksikin tutkin, miten itse ryhmistä kirjoitetaan ja toiseksi miten

ryhmien toiminnasta raportoidaan. Tutkimusongelmaani pyrin vastaamaan seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Millaisia diskursseja sanomalehdistössä käytetään?
2. Millainen kokonaiskuva ryhmän toiminnasta muodostuu?
  - 2.1. Ketkä ovat toimijoita?
  - 2.2. Miten tarkasti toimintaa seurataan?

Koska tutkimusta Facebookin ad hoc -ryhmistä ja niiden toiminnasta on vielä varsin vähän, tässä pro gradu -tutkimuksessa ei ollut mielekästä lähteä kartoittamaan sitä, millaiset ryhmät nousevat esiin perinteisessä mediassa. Ongelmaksi olisi muodostunut se, miten tunnistaa uutiset ja jutut, joihin liittyy jonkun ad hoc -ryhmän toimintaa: uutisissa kun ei aina mainita ryhmää nimeltä. Tästä syystä keskityn tutkimuksesani viiteen caseen.

Pyrin valitsemaan caset siten, että ne edustavat eri tyyppisiä ad hoc -ryhmiä. Osa ryhmistä organisoituu ja toimii vain Facebookissa, osalla kytkös yhteisöpalveluun on heikompi ja toiminta hajautuu laajalle sosiaaliseen mediaan. Puolet valitsemistani caseista liittyy jollain tapaa median toimintaan. Pelastakaa Reijo -ryhmä ajaa freelancer-toimittajien ja -valokuvaajien asiaa eli ryhmän protesti kohdistuu mediayrityksiin. Aamulehti boikottiin -ryhmä kohdistaa vaatimuksensa nimensä mukaisesti Aamulehteen. Ryhmittymä syntyi vastareaktionä Markus Määttäsen kirjoittamalle kolumnille ”Tytön puute sairastuttaa miehenalun” (Aamulehti 23.7.2011). Kolumnin keskeinen ajatus on, ettei Utøyan joukkomurhaa tai Suomen kouluampumisia olisi tapahtunut, mikäli ampujilla olisi ollut tyttöystävät. Vanhan ravintolarakennuksen suojelemista ajava Pro Wanha Jokela -ryhmä valikoitui mukaan siksi, että se on ollut toiminnassa vuodesta 2009, ja uutisia ja juttuja on ehtinyt kertyä runsaasti. Occupy Finland -liike puolestaan edustaa kansainvälistä ad hoc -ryhmää, jonka protesti on levinnyt ympäri maailmaa. Myös puistopiknikkejä järjestävän Botellón-ryhmän kampanit ovat ulkomailla. Tutkimuskohteekseni ryhmä kuitenkin valikoitui siksi, että sen toimintaa on pidetty vastuuttomana ja haitallisena. Avaan ryhmien tavoitteita tarkemmin luvussa 4.

Tutkimusaineistoni olen kerännyt kolmesta sanomalehdestä: Helsingin Sanomista, Aamulehdestä ja Karjalaisesta. Kaikkiaan analysoitavia uutisia, mielipidekirjoituksia ja artikkeleita kertyi 120. Aineiston analyysissä käytän apunani laadullisen tutkimuksen välineitä: kriittistä diskurssianalyysia ja lähilukua. Avaan aineistoani ja tutkimusmetodeitani tarkemmin luvussa 5. Tutkimustulokseni esittelen luvussa 6, ja luvussa 7 esitän tärkeimmät johtopäätökset.

Todellisuuskuvan rakentuminen mediassa on monimutkainen prosessi, jonka tutkiminen ei ole yksiselitteistä. Yksi seikka, joka vaikuttaa tutkimukseen on tutkijan oma todellisuuskuva. Vaikka pyrin perustamaan analyysini kirjallisuudesta ja aikaisemmasta tutkimuksesta sekä tutkimusaineistostani saamaani tietoon, myös aiemmat käsitykseni vaikuttavat luultavasti tulkintoihini. Lähiluku ja diskurssianalyysi ovat puolestaan menetelmiä, jotka eivät ainakaan automaattisesti eliminoi tulkitsijan oman persoonan vaikutusta. Tästä syystä on tarpeen avata niitä käsityksiä, joiden pohjalta tätä tutkimusta on lähdetty tekemään.

Lähtökohtaisesti suhtaudun sosiaaliseen mediaan ja sen ryhmiin myönteisesti. Uskon, että sosiaalisessa mediassa organisoitu toiminta ei jää vain sosiaaliseen mediaan, vaan vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaan. Jakoa todelliseen ja virtuaaliseen maailmaan pidän jossain määrin keinotekoisena. Sosiaalisessa mediassa käydyt keskustelut ovat todellisia siinä missä kasvokkain käydyt keskustelut. Tutkimani caset ovat minulle tuttuja ensisijaisesti median ja sosiaalisen median kautta. Omaa kokemusta minulla ei ryhmien toiminnasta juuri ole. En ole koskaan toiminut päätyökseni freelancer-toimittajana, mutta yksittäisiä juttuja olen sanomalehtiin myynyt. Aamulehdessä julkaistu Markus Määttäsen Breivik-kolumni sai minut tuohtumaan ja ärsyyntymään, mutta en lähettänyt palautetta tai jakanut kolumnia sosiaalisessa mediassa. En myöskään ole koskaan osallistunut botellóniin tai vierailut occupy-liikkeen telttaleirissä. Sen sijaan ravintola Wanhassa Jokelassa olen käynyt ja voin sanoa viihtyneeni.

2 KANSALAISVAIKUTTAMINEN SOSIAALISESSA MEDIASSA

Puhuttaessa sosiaalisesta mediasta voidaan puhua Wikipediasta, muoti-blogeista, Twitteristä tai Facebookista. Sosiaalisen median käsite on monella tapaa ongelmallinen: mistä puhutaan, kun puhutaan sosiaalisesta mediasta? Kuten Matikainen (2009,13) huomauttaa, käsite ei kumpua tieteellisestä keskustelusta, vaan on pikemminkin "painokkaan pragmaattinen väline tietynlaisten verkkoympäristöjen kuvaamisessa". Tässä luvussa pyrin avaamaan, mitä sosiaalisen median käsite pitää sisällään. Tavoitteenani ei ole luoda sosiaaliselle medialle vedenpitävää määritelmää, vaan avata, millaisia ovat nuo Matikaisen määrittelemät tietynlaiset verkkoympäristöt. Tässä luvussa pyrin lisäksi hahmottamaan, millaisia ovat sosiaalisessa mediassa toimivat yhteiskunnalliset liikkeet.

Sosiaalisen median rinnalla elää useita erilaisia termejä: yhteisöllinen media, osallistava media, vertaismedia, käyttäjien tuottama sisältö (user-generated content) ja web 2.0 (Matikainen 2009; Näkki, Bäck, Ropponen, Kronqvist, Hintikka, Harju, Pöyhtäri & Kola 2011). Usein termejä käytetään sekaisin, eikä niiden sisällöstä ole yksimielisyyttä. Hintikka (2007, 10) näkee web 2.0:n ja sosiaalisen median lähes identtisinä käsitteinä, kun taas Sanastokeskuksen mukaan web 2.0 viittaa sosiaalisen median mahdollistaviin tietoteknisiin ratkaisuihin (Sanastokeskus TSK ry 2010.) Pro gradu -tutkimuksessani käytän termiä sosiaalinen media osin samasta syystä kuin Näkki ym. (2011, 19): käsitteenä sosiaalinen media pitää hyvin sisällään kaksi eri näkökulmaa, ihmiset ja viestinnän. Toiseksi sosiaaliseen mediaan liitetyt ideologiset piirteet, kuten avoimuus, demokratia, kollektiivinen älykkyys ja amatöörien voima, koskevat erityisesti sosiaalisen median käsitettä (Matikainen 2009, 9).

Käsitteen ongelmana on kuitenkin sen laajuus. Lietsala ja Sirkkunen (2008, 17–18) näkevätkin sosiaalisen median sateenvarjokäsitteenä, jonka alle jäsentyy erilaisia käytäntöjä tuottaa verkkosisältöjä. Saman sateenvarjon alla ovat asemansa vakiinnuttaneet käytännöt, kuten bloggaaminen ja erilaiset verkkoyhteisöpalvelut, sekä uudemmat käytännöt, jotka etsivät vielä lopullista muotoaan. Jotta sosiaalisen median

käsite ei hajoaisi monimuotoisuuteensa ja menettäisi merkitystään, käsitteen syvällisempi avaaminen on tarpeen.

2.1 Mihin sosiaalista mediaa käytetään?

Sosiaalisen median käsitteen purkamisessa auttaa kysymys, mihin sosiaalista mediaa käytetään. Sosiaalinen media jakautuu perinteisen median tavoin genreihin. Kun puhutaan perinteisestä mediasta, voidaan puhua televisiouutisista, aikakauslehdistä, dokumenttielokuvista tai sanomalehtien pääkirjoituksista. Sosiaalisesta mediasta Lietsala ja Sirkkunen (2008, 25–26) erottavat kuusi genreä, jotka poikkeavat toisistaan muun muassa sisällön tuottamistapojen ja käyttötarkoituksen perusteella.

- 1) Sisällön luominen ja julkaiseminen: blogit, wikit ja podcasting
- 2) Sisällön jakaminen: YouTube, Flickr
- 3) Verkkoyhteisöpalvelut: Facebook, LinkedIn, IRC-Galleria
- 4) Yhteistuotanto: Wikipedia
- 5) Virtuaalimaailmat: Habbo Hotel, Second Life
- 6) Lisäsovellukset ja liitännäiset: palvelua voidaan hyödyntää toisessa palvelussa, esimerkiksi Googlen kartat.

Tiivistetysti sosiaalista mediaa käytetään siis sisällön tuottamiseen, julkaisemiseen ja jakamiseen sekä verkostoitumiseen. Ilmeisten käyttötarkoitusten lisäksi sosiaalisen median käytön motiivina voivat olla halu tulla osaksi yhteisöä ja halu ilmaista itseään. Sosiaalisen median sivustoille on yhteistä niiden luoma yhteisöllisyyden tunne ja rahallinen vastikkeettomuus: ihmiset tuntevat itsensä osaksi yhteisöä ja antavat oman panoksensa ilmaiseksi ikään kuin talkoohengessä (Lietsala & Sirkkunen 2008, 23). Pontimena sisällön tuottamiseen on sosiaalisen median tarjoama mahdollisuus itseilmaisuun ja oman identiteetin rakentamiseen (Shao 2009, 13–14). Sosiaalisen median käytössä ei siis ole kyse vain tiedon julkaisemisesta ja jakamisesta vaan myös oman minäkuvan hahmottamisesta ja mukana olemisesta. Kuten Lietsala ja

Sirkkunen (2008, 13) huomauttavat, ”usein sosiaalisen median käyttäjät kokevatkin olevansa enemmän yhteisön jäseniä ja osallistujia kuin tiedon tuottajia”.

Vaikka Facebookissa on piirteitä monista sosiaalisen median genreistä, se kuuluu selkeimmin sosiaalisten verkkoyhteisöpalveluiden genreen (social network sites). Facebookissa voi jakaa sisältöjä tai ratkoa ongelmia yhdessä muiden kanssa, mutta ennen kaikkea Facebookissa voi pitää yllä yhteyttä toisiin ihmisiin, muodostaa yhteisöjä yhteisten kiinnostuksen kohteiden pohjalta tai luoda kokonaan uusia yhteyksiä eli verkostoitua. Facebookin kohdalla sosiaalisessa mediassa on kyse nimenomaan mukana olemisesta.

2.2 Miten sosiaalista mediaa käytetään?

Toinen tapa hahmottaa sosiaalista mediaa, on kysyä, miten sitä käytetään. Shao (2008, 9–15) erottaa sosiaalisen median käytöstä kolme osa-aluetta: tuottamisen (producing), osallistumisen (participating) ja kuluttamisen (consuming). Facebookissa nämä osa-alueet lomittuvat toisiinsa kitkatta. Jokainen käyttäjä voi ladata sivustolle kuvia ja päivittää statuksensa eli tuottaa sisältöä. Osallistuminen ja sisällön tuottaminen ei edellytä käyttäjältä asiantuntijuutta (Näkki ym. 2011, 22). Toisaalta Facebookissa ei ole pakko julkaista mitään; halutessaan käyttäjä voi vain kommentoida muiden tuottamaa sisältöä ja liittyä erilaisiin ryhmiin eli osallistua. Käyttäjällä on myös mahdollisuus jättäytyä kokonaan sivustaseuraajan rooliin. Tällöin sosiaalisen median käyttö muistuttaa eniten perinteisen median käyttöä: käyttäjä kuluttaa muiden tuottamaa sisältöä (Näkki ym. 2011, 19). Jaottelussa käyttäjän osallistumisen aste on korkein tietoa tuotettaessa ja alhaisin tietoa kulutettaessa. Sivustaseuraajan roolia ei kuitenkaan tulisi väheksyä, sillä nähdäkseni jo pelkkä sosiaalisen median seuraaminen vaikuttaa ihmisen asenteisiin ja maailmankuvaan yksistään siitä syystä, että sosiaalisessa mediassa on paljon valtamedioista poikkeavaa, vaihtoehtoista tietoa.

Tutkimukseni kannalta mielenkiintoinen kysymys on, miten perinteinen media näkee sosiaalisen median käyttäjät. Ovatko he aktiivisia sisällöntuottajia, kommentaattoreita vai hiljaisia seuraajia? Oletukseni on, että käyttäjille annettu rooli vaikuttaa siihen, miten sosiaalisen median ryhmittymistä puhutaan. Mikäli perinteinen media näkee Facebookin ryhmien jäsenet sivustaseuraajina, joiden osallistuminen rajoittuu ryhmään liittymiseen, ryhmän painoarvo on todennäköisesti pienempi kuin jos ryhmän jäsenet nähdään aktiivisina tiedon tuottajina ja kommentaattoreina.

2.3 Millainen sosiaalinen media on?

Kolmas tapa purkaa sosiaalisen median käsitettä on kartoittaa, mitä käsite pitää sisällään eli millaisia ominaispiirteitä sillä on. Ominaispiirteet eivät itsessään konstituoi käsitettä, mutta niiden avaaminen auttaa hahmottamaan sosiaalisen median luonnetta. Sosiaalisen median käsitettä opinnäytteessään tutkinut Erkkola jakaa sosiaalisen median ominaispiirteet viiteen kategoriaan: erot perinteiseen mediaan, sidonnaisuus teknologiaan, erot vakiintuneisiin tietokäsityksiin, kollektiivisuus ja kudelmaisuus. (Erkkola 2008, 23–24.)

Sosiaalinen media ei ole joukkoviestin siinä missä perinteiset tiedotusvälineet. Erkkolan mukaan sosiaalista mediaa määrittää kaksisuuntaisuus ja vuorovaikutteisuus: sosiaalisessa mediassa viestitään monelta monelle, kun taas perinteisessä mediassa viestintä on pääasiassa yksisuuntaista. Muita sosiaalisen ja perinteisen median erottavia piirteitä ovat käyttäjälähtöisyys, avoimuus ja demokraattisuus. Näistä viimeistä Erkkola pitää jossain määrin ongelmallisena, sillä vaikka sosiaalinen media on perinteistä mediaa demokraattisempi, silläkin on puutteensa: sosiaalisen median käyttö muun muassa edellyttää teknologiaa, johon kaikilla ei ole mahdollisuutta tai pääsyä. Sosiaalinen media on siis teknologiasidonnaista. (Erkkola 2008, 23–30.)

Kolmanneksi sosiaalinen media kyseenalaistaa vakiintuneet tietokäytännöt, kuten tieteellisen tiedon tai uutiskriteerit. Sosiaalisessa mediassa tieto on hajanaista, pirstaleista ja hallitsematonta. Tiedonvälitystä puolestaan määrittävät nopeus, reaaliaikai-

suus ja mahdollisuus sekä globaaliin että lokaaliin tiedonvälitykseen. Kollektiivisuuden kategorialla Erkkola viittaa yhteisöllisyyteen, joukkojen älykkyyteen ja vertais-tuotantoon, jotka niin ikään ovat ajasta ja paikasta riippumattomia. Sosiaalisen median moniulotteisuutta puolestaan kuvaa kudelmaisuuksien kategoria: sosiaalinen media voi saada useita eri muotoja, joissa sosiaalisen median ominaispiirteet näkyvät eri lailla. Kuten Erkkola korostaa, "monimuotoisuus antaa sosiaalisen median käyttäjille mahdollisuuden valita parhaiten sopivan median eri tarpeisiin". (Erkkola 2008, 28–36.)

Suurin osa sosiaalisen median ominaispiirteistä kuvaa hyvin myös Facebookia, vaikka palvelu itsessään on vain pieni osa sosiaalista mediaa. Facebookissa viestitään monelta monelle, sivustolle liittymiseen tarvitaan vain verkkoyhteys ja internetselain, sisältö on pääasiassa käyttäjälähtöistä, tietoa voi nopeasti jakaa niin globaalisti kuin lokaalisti ja koko sivuston toimintaperiaate perustuu yhteisöllisyyteen.

2.4 Yhteisöllisyys sosiaalisessa mediassa

Yhteisöllisyys korostuu kaikissa sosiaalisen median määritelmässä. Sosiaalista mediaa ei ole olemassa ilman verkostoja, ryhmittymiä ja yhteisöjä. Sosiaalisen median yhteisöt kuitenkin poikkeavat monella tapaa perinteisemmistä yhteisöistä, kuten vanhoista kansalaisjärjestöistä tai harrastusyhdistyksistä. Seuraavaksi pyrin avaamaan, millaisten yhteisöjen organisoitumisen sosiaalinen media mahdollistaa.

Helppokäyttöisyys ja mahdollisuus reagoida asioihin välittömästi ovat tehneet sosiaalisesta mediasta välineen, joka pystyy nopeasti tarttumaan mitä erilaisimpiin aiheisiin ja tapahtumiin (Näkki ym. 2011, 20). Perinteisiin sähköisiin viestimiin, televisioon ja radioon, verrattuna sosiaalisen median vaatima teknologia on yksinkertaista ja edullista: internetyhteydellä varustettu matkapuhelin tai kannettava tietokone riittää viestin välittämiseen. Tämä on omiaan luomaan yhteisöjä, jotka syntyvät nopeasti jonkin yksittäisen ongelman tai kysymyksen ympärille. Tällaisia hetkellisiä, yhden asian liikkeitä kuvaa verkkovoiman käsite. Hintikan mukaan verkkovoima on luon-

teeltaan lyhytaikainen projekti, jota voi verrata sattumalta kerääntyneeseen väkijoukkoon: ”verkkovoima hajoaa kun ei tapahdu enää mitään mielenkiintoista tai tavoite on saavutettu.” Verkkovoiman organisoituminen on kytköksissä uutiskriteereihin: yllätyksellisyys, voimakkuus, negatiivisuus ja päivän uutistarjonta vaikuttavat projektien käynnistymiseen. Hintikan mukaan ”verkkovoima ilmaantuu tilanteissa ja olosuhteissa, joissa kansalaiset eivät saa mielestään riittävästi informaatiota riittävän nopeasti”. Tällöin verkkovoiman voidaan nähdä haastavan mediajulkisuuden ja hallinnon. Hintikka kuitenkin toteaa, ettei verkkovoiman tavoitteena ole syrjäyttää perinteistä mediaa tai julkista hallintoa vaan tilapäisesti ohittaa ne. (Hintikka 2010b, 135–140.)

Kollektiiviseen ongelmanratkaisuun ja sisällöntuotantoon viitataan myös joukkoälyn käsitteellä. Hintikan mukaan joukkoäly eroaa verkkovoimasta toiminnan kestossa. Kun verkkovoima-projekteja leimaa lyhytkestoisuus, joukkoälyn projektit voivat jatkua loputtomasti. Joukkoälyn kohdalla onkin parempi puhua prosessista kuin projektista. Esimerkiksi joukkoälystä Hintikka nostaa Wikipedian, jota voi täydentää loputtomiin. (Hintikka 2010b, 136.) Osa Facebookin ryhmistä on rinnastettavissa verkkovoimaan. Ne syntyvät lyhyeksi protestiksi tai jonkin yllättäen ilmenneen ongelman ratkaisemiseksi (esimerkiksi Blockfestin julkaisema avoin vastine Aamulehdelle). Osa ryhmistä puolestaan pyrkii vaikuttamaan pidemmällä ajan jaksolla, ja niiden taustalla olevat ongelmat ovat usein olleet tiedossa pidemmän aikaa. Tästä syystä kumpikaan käsite, verkkovoima tai joukkoäly, ei suoraan sovellu kuvamaan Facebookin ryhmiä.

Yhteistä verkkovoimalle ja joukkoälylle on kuitenkin yhteisöjen ad hoc -luonne. Ad hoc on latinaa ja suora käänös kuuluu ”tätä varten”. Joukkoäly ja verkkovoima siis organisoituvat tiettyä, yksittäistä tarkoitusta varten. Pro gradu -tutkimuksessani huomioin elinkaareltaan lyhyet ja pitkät yhteisöt. Tästä syystä määrittelen Facebookin ryhmittymät ad hoc -ryhmiksi, jotka voivat luonteeltaan olla joko verkkovoiman tai joukkoälyn kaltaisia. Tutkimukseni kannalta mielenkiintoinen kysymys on, millaiset ad hoc -ryhmät nousevat esiin perinteisessä mediassa, onko ryhmissä enemmän piirteitä verkkovoimasta kuin joukkoälystä vai päinvastoin.

Ad hoc -ryhmien luonteen tarkemmassa hahmottamisessa auttaa yhteiskunnallisen liikkeen käsite. Konttinen ja Peltokoski (2010, 3) määrittelevät yhteiskunnallisen (sosiaalisen) liikkeen ”vapaaehtoiseksi, mutta päämäärähakuisesti organisoituneeksi, kollektiiviseksi toiminnaksi, joka haastaa vallitsevat yhteiskunnalliset olosuhteet hyödyntämällä ulkoparlamentaarisia toimintakeinoja ja aivan erityisesti julkista keskustelua”. Määritelmä kuvaa hyvin myös Facebookin ad hoc -ryhmiä, joita voidaan pitää esimerkkinä nykyajan yhteiskunnallisten liikkeiden organisoitumisesta.

Koska sosiaalisessa mediassa järjestäytyneillä yhteiskunnallisilla liikkeillä ei ole pysyvää agenda tai ohjelmaa, liikkeet ovat muuttuneet entistä vaikeammin hahmotettaviksi: ”Ne elävät verkostoina, kampanjoina sekä rajoja ja jopa mantereita ylittävänä impulsseina, joiden rakenteista on yhtä helppoa saada kiinni kuin kiisseliä on naulata seinään.” (Konttinen & Peltokoski 2010, 3.) Toisin sanoen yhteiskunnallisten liikkeiden hierarkkisuus ja institutionaalinen luonne ovat hajonneet. Liikkeitä ja yhteisöjä leimaa sosiaalinen itse-ohjautuvuus (social self-organization). Yhteisöjen toiminta on epämuodollista ja vapaaehtoista, kuka tahansa voi osallistua. (Näkki ym. 2011, 24.) Leo Straniuksen mukaan kansalaistoimintaan osallistumista luonnehtii velvollisuudentunnon sijaan elämyksellisyys. Toimintatyyli on karnevalistinen: jokainen voi osallistua itselleen sopivalla tavalla. (Stranius 2009, 141.) Äänestäminen ja kansalaisjärjestöön liittyminen ovat edelleen keskeisiä kansalaisvaikuttamisen tapoja, mutta niiden rinnalle on noussut toisenlaisia aktivismin muotoja, joista jokainen voi valita mieleisensä.

Yhtenäisen poliittisen ohjelman sijaan yhteiskunnallisissa liikkeissä onkin usein kyse pienistä yksittäisistä teoista, joilla pyritään vaikuttamaan. Bakardijeva käyttää englanninkielistä ilmausta subactivism, joka kuvastaa arjen poliittisuutta. Ihmiset tekevät arjessaan päätöksiä joko poliittisten tai eettisten näkemystensä pohjalta. (Bakardijeva 2009, 92.) Myös toiminnan kohde on muuttunut. Siinä missä aiemmin pyrittiin muuttamaan yhteiskuntaa vaikuttamalla poliittiseen päätöksentekoon ja poliittisten päättäjien valintaan, nykyisin yhteiskunnalliset liikkeet kohdistavat vetoamuksensa ensisijaisesti toisille, samat yhteiskunnalliset olosuhteet jakaville kannattajille. Vaikutuskeinojen keskiöön nostetaan ihmisten itsenäinen toiminta. (Konttinen & Peltokoski 2010, 2–4.) Tällaista aktiivisuutta on vaikea havaita niillä mittareilla, joilla poliittista aktiivisuutta on ollut tapana mitata (Bakardijeva 2009, 92).

Sosiaalisen median yhteisöjen rakenne ja luonne muuttuvat jatkuvasti, mikä on haaste ad hoc -ryhmien määrittelyssä. Kysymyksiin, miten ryhmä syntyy, miten ryhmän toiminta organisoituu ja keiden katsotaan kuuluvan ryhmään, on vaikea vastata yksiselitteisesti. Tästä syystä määritelmäni ad hoc -ryhmälle on varsin laaja. Tässä tutkimuksessa tarkoitan ad hoc -ryhmällä Facebookissa järjestäytyneitä, yhteen asiaan keskittyneitä kansalaisliikettä, joka pyrkii välittämään muutosvaateensa käytännön toiminnaksi. Määritelmä ei ole aukoton: yksi ongelma on, millainen aktiivisuus katsotaan käytännön toiminnaksi. Lähden tutkimuksessani siitä, että mikäli ryhmä pyrkii vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen, nostamaan näkemyksiään julkiseen keskusteluun tai järjestää konkreettisia tapahtumia tai kampanjoita, sen voidaan katsoa harjoittavan käytännön toimintaa. Näin ollen määritelmän ulkopuolelle jäävät ryhmät, joiden ideana on ilmaista mielipide tai kiinnostuksen kohde ilman vaikuttamispyrkimyksiä (esim. Facebookin ryhmät Kahvi, Nukkuminen, Äiti).

3 VIIDES VALTIOMAHTI VALLAN JA DEMOKRATIAN VÄLINEENÄ

Sosiaalisen median ad hoc -ryhmät nostavat puheenaiheita julkiseen keskusteluun, määrittelevät ongelmia ja ratkaisevat niitä. Ad hoc -ryhmiä voidaan pitää ilmentymänä viidennestä valtiomahdistä (The Fifth Estate), joka kykenee käyttämään yhteiskunnallista valtaa siinä missä neljänneksi valtiomahdiksi tituleerattu media. Tässä luvussa pyrin tarkemmin avaamaan, millainen on William H. Duttonin määrittelemä viides valtiomahti ja miten se sijoittuu yhteiskunnallisella valtakentällä.

3.1 Viides valtiomahti

Viides valtiomahti voidaan lyhyesti määritellä aktiivisten internetin käyttäjien muodostamaksi yhteisöksi, jossa käyttäjät linkittyvät paitsi toisiinsa myös tietovarantoihin ja palveluihin. Dutton käyttää ilmausta networks of networks, joka vapaasti suomennettuna tarkoittaa verkostojen verkkoa. Ilmauksessa korostuu internetin monimuotoisuus: internetin välityksellä yksittäinen käyttäjä pystyy viestimään yhtä lailla toiselle käyttäjälle tai suurelle yleisölle. Vastaavasti yleisö pystyy viestimään joko yksittäiselle käyttäjälle tai koko käyttäjäkunnalle. Verkostot, joista verkostojen verkko muodostuu, voivat siis olla hyvin moninaisia ja kommunikaation luonne vaihdella yksisuuntaisesta tiedottamisesta moniääniseen dialogiin. Tällaisten verkostojen verkon kautta käyttäjillä on mahdollisuus päästä käsiksi tietoon tai resursseihin, jotka aiemmin ovat olleet vain harvojen ihmisten saatavilla: tutkimustuloksiin, tiedotteisiin tai ihmisten kokemuksiin. (Dutton 2009, 2– 3.)

Viides valtiomahti toimii tietoverkoissa, mutta tietoverkon olemassa olo ei itsessään luo viidettä valtiomahtia, vaan sen tekevät käyttäjät. Dutton (2009, 2) kutsuu käyttäjiä termillä networked individuals, mikä nähdäkseni kuvastaa paitsi viidennen valtiomahdin yhteisöllisyyttä (network) myös sen joustavuutta ja yksilöllisyyttä (indivi-

duals). Viidenteen valtiomahtiin liittyminen ei vaadi pitkäaikaista sitoutumista tai tietynlaista arvopohjaa.

Duttonin ajatus kansalaisjoukosta yhteiskunnallisena vaikuttajana ei ole ainutlaatuinen. John Deweyn (1927) näkemys julkista keskustelua käyvästä yleisöstä (public, julkiso), joka syntyy yksittäisen ongelman ratkaisemiseksi, ei ole kaukana Hintikan (ks. luku 2) määrittelemistä verkkovoimasta ja joukkoälystä. Vastaavasti Jürgen Habermasin (1989) ideaali julkisuudesta sfäärinä, missä yleisö käy kriittistä keskustelua ja sitä kautta vaikuttaa yhteiskunnalliseen vallankäyttöön, vastaa pitkälti niitä odotuksia, mitä Duttonin määrittelemälle viidennelle valtiomahdille on asetettu. Duttonin mukaan Habermasin muotoilema julkisen keskustelun areena on kuitenkin liian sidoksissa romanttiseen näkemykseen menneisyydestä, eikä se siksi sovellu kuvaamaan täysin uudenlaista yhteiskunnallisen vaikuttamisen kenttää (Dutton 2009, 5–6). Siinä missä Deweyn ja Habermasin kuvailemat julkisuudet ovat käytännössä paikallisia tai korkeintaan kansallisia, Duttonin viides valtiomahti toimii sekä lokaalisti että globaalisti riippuen tilanteesta.

3.2 Valta ja viides valtiomahti

Onko sosiaalisella medially valtaa? Mikä tekee viidennestä valtiomahdistä mahdin? Lähdän liikkeelle vallan yleisestä määrittelystä, mitä valta on ja mihin valta perustuu. Viidennen valtiomahdin ja sosiaalisen median valtapotentiaaliin hahmottamisessa käytän apuna käsityksiä median vallasta: nähdäkseni viidennen valtiomahdin valta rakentuu varsin samanlaisille kantimille kuin median.

Median valtaa suomalaisessa yhteiskunnassa tutkineet Kunelius, Noppari ja Reunanen lähtevät vallan määrittelyssä liikkeelle Max Weberin (1978) ajatuksesta, jonka mukaan valta on ihmisen, ryhmän tai instituution kykyä toteuttaa oma tahtonsa muiden vastustuksesta riippumatta. Weberin määritelmä sisältää ajatuksen, että vaikka vallan resurssit ovat aina yhteisesti tuotettuja, ne ovat epätasaisesti jaettuina. Yhteiskunnallisten toimijoiden käsitys siitä, miten resurssit ovat (epätasaisesti) jakautuneet,

on valtaa. (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009, 18–19.) Näin ajateltuna medialla on valtaa, koska medialla on pääsy sellaisille tiedon lähteille, jotka eivät ole yleisön helposti tavoitettavissa. Lisäksi medialla on kyky jakaa tietoa suurelle yleisölle. Kuten Kunelius ym. (2009, 19) korostavat, weberiläisen ajattelun mukaan vallanjako on luonteeltaan institutionalisoitunutta: valtasuhteet ja niiden muokkaama yhteiskuntarakenne hyväksytään ja sen puitteissa toimitaan.

Vaikka yhteiskunnan valtarakenteet ovat suhteellisen pysyviä, ne eivät ole muuttumattomia. Weberin rinnalle Kunelius ym. nostavat Talcott Parsonsin (1986) näemyksen vallasta itsenäisenä ja konkreettisenä vaihdon välineenä. Parsons näkee, että valta perustuu monenlaisiin resursseihin, mutta korostaa, ettei valta institutionaalisessa muodossaan pelkisty yhteenkään resurssiin. Vallanpitäjä voi nojata yleiseen valtapotentiaaliinsa niin kauan, kuin vallan kohteet tunnustavat ja hyväksyvät sen. Jos vallan kohteet kiistävät valta-aseman, vallan käyttäjä joutuu turvautumaan konkreettisiin vallan resursseihinsa, kuten rahaan tai sanktioihin, joiden teho tulee testatuksi. Parsonsille valta näyttäytyy suhteena, jossa pyritään vaikuttamaan toisten aktiiviseen toimintaan. (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009, 19–22.)

Vallasta voidaan tunnistaa eri muotoja riippuen siitä, millaisiin resursseihin valta perustuu. Jaotteluja on erilaisia, mutta Kuneliuksen ym. tavoin koen John B. Thompsonin jaottelun tiivistävän hyvin kysymyksen vallan muodoista.

Taulukko 1. Vallan lajit ja resurssit Thompsonin (1995, 17) mukaan.

Vallan muodot	Resurssit	Paradigmaattiset instituutiot
Taloudellinen valta	Materiaaliset ja rahan resurssit	Talouden instituutiot (kaupalliset yritykset)
Poliittinen valta	Auktoriteetti	Poliittiset instituutiot (valtiot, kunnat)
Pakkovalta (sotilaallinen valta)	Fyysinen voima, aseellinen voima	Pakkolaitokset (armeija, poliisi, vankilat)
Symbolinen valta	Informoinnin ja viestinnän keinot	Kulttuuriset instituutiot (kirkko, koulut, yliopistot, media)

Thompson jakaa vallan neljään lajiin: taloudelliseen valtaan, poliittiseen valtaan, pakkovaltaan ja symboliseen valtaan. Media sijoittuu Thompsonin taulukossa symbolisen vallan käyttäjäksi. Median vallan resurssina ovat siis informoinnin ja viestinnän keinot. Tästä seuraa, että median valta on luonteeltaan enemmän suostuttelevaa kuin esimerkiksi fyysiseen voimaan perustuva armeijan ja poliisin pakkovalta tai rahaan perustuva taloudellinen valta.

Median valta-asema on nähdäkseni myös helpommin kyseenalaistettavissa kuin esimerkiksi poliittisten instituutioiden valta: kansanedustajat voivat säätää lain, jota kansalaisten on noudatettava rangaistuksen uhalla, mutta media voi vain tarjota näkemyksiä ja toivoa, että kansalaiset hyväksyvät ne. Ruostetsaarin mukaan journalisti voidaan kuitenkin ymmärtää instituutioksi, koska se rakentuu säännöille, julkilausutuille (journalistin ohjeisto, sananvapaus, laki -PT) ja julkilausumattomille (toimistusten käytännöt -PT), säännöllisesti toistuville käytöstavoille sekä kollektiivisille odotuksille (Ruostetsaari 2003, 28).

Thompsonin taulukko esittää vallan muodot tarkkarajaisina ja toisistaan erillisinä, mutta todellisuudessa valtasuhteet lomittuvat ja vaihtelevat tilanteen mukaan. Esimerkiksi journalistista työtä säätelee ja rajoittaa kaikki vallan muodot. Tilanteesta riippuu, mikä vallan muoto määrää, mitä julkaistaan. Taloudelliset rajoitteet (tai yritykseen kohdistetut pakotteet) voivat esimerkiksi estää tärkeimmän ilmoitusten ostajan kritisoimisen. Vastaavasti symbolinen valta vaikuttaa muihin vallan muotoihin. Manuel Castellsin mukaan yhteiskunnassa käytävä taistelu on viime kädessä taistelua ihmisten mielistä. Ihmisten ajatukset ja mielipiteet maailmasta ja yhteiskunnasta määräävät normit ja arvot, joiden pohjalta yhteiskunnat rakentuvat. Jos yhteiskunnan lait ja normit eivät vastaa enemmistön oikeustajua, yhteiskunta muuttuu ennemmin tai myöhemmin. (Castells 2007, 238–239.)

Viides valtiomahti voidaan median tavoin nähdä vallan nelijaossa symbolisen vallan käyttäjänä, sillä viidennen valtiomahdin valtapotentiaali kumpuaa sen kyvystä vaikuttaa ihmisten maailmankuvaan. Viidennen valtiomahdin varsinainen mahti perustuu sen kykyyn haastaa institutionalisoituneet valtasuhteet, jotka perustuvat perinteiseen tiedonvälitykseen (Dutton 2009, 2, 11). Castells kutsuu tällaista vallan poten-

tiaalia vastavoimaksi (counter-power). Vastavoiman ilmenemismuodot ja voimakkuus voivat vaihdella ajasta ja paikasta riippuen, mutta vastavoimaa itsessään ilmenee kaikissa yhteiskunnissa. Castells pitää vastavoiman ilmenemistä yhtenä luonnolainakina: siellä missä on vallankäyttöä, on myös vallan vastustusta. (Castells 2007, 248.)

Valtasuhteiden murros on seurausta tiedonvälityksen murroksesta. Uusi informaatioteknologia muuttaa yhteiskunnallisia valtasuhteita määrittelemällä uudelleen, miten ja millaista informaatiota vastaanotamme ja välitämme. Tapamme hankkia ja jakaa tietoa puolestaan vaikuttaa siihen, mitä me tiedämme, keitä tunnemme ja keihin pidämme yhteyttä. (Dutton 2009, 4.)

Castells huomauttaa, että uusi informaatioteknologia on myös kulttuurimme tuote: kulttuurin, joka korostaa yksilöiden autonomiaa ja vapautta. Ei siis ole sattumaa, että uusi teknologia on vähentänyt ihmisten riippuvuutta perinteisistä instituutioista ja osaltaan demokratisoinut yhteiskuntaa. Teknologian kehittymisen myötä valtasuhteet rakentuvat globaaleissa verkostoissa. Tästä syystä myös yhteiskunnalliset liikkeet toimivat globaalisti ja osallistuvat taisteluun mielistä puuttumalla maailmanlaajuisiin viestintäprosesseihin. (Castells 2007, 249.)

Hyvä esimerkki tiedonvälityksen murroksesta ja sen vaikutuksesta valtasuhteisiin on lääkärin ja potilaan välinen suhde. Ennen internetiä potilas oli pitkälti riippuvainen siitä tiedosta, minkä lääkäriltä sai. Nykyisin potilas voi jo ennen lääkärin vastaanottoa selvittää internetistä, mihin sairauteen tai vammaan hänen oireensa mahdollisesti viittaavat. Vastaavasti potilas voi jälkikäteen tarkastaa, mitä lääkettä hänelle määrättiin ja millaisia kokemuksia muilla ihmisillä kyseisestä lääkkeestä on. Virallisten hoitosuosituksen lisäksi internetissä on tietoa ja kokemuksia myös vaihtoehtoisista hoitomuodoista ja siitä, miten tautia hoidetaan muualla maailmassa. Kaiken tämän tiedon pohjalta potilaalla on paremmat mahdollisuudet kyseenalaistaa saamansa hoito. Myös toimittajan työ on avautunut kritiikille: lukijoilla on mahdollisuus tarkastaa uutisessa esitetyt faktat ja esittää vaihtoehtoisia tulkintoja, haastateltava puolestaan voi julkaista verkossa oman versionsa, mikäli kokee tulleen siteeratuksi väärin.

3.3 Viides vallanmahti demokratian sanansaattajana

Viides valtiomahti tarjoaa ihmisille kanavan jakaa tietoa ja vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Näin ollen sen voidaan katsoa lisäävän yhteiskuntien demokraattisuutta. Kun ihmiset eivät enää ole riippuvaisia virallisesta tiedosta ja institutionaalisista vaikutuskeinoista, heidän mahdollisuutensa toimia lisääntyvät.

Viidennen valtiomahdin demokratisoiva luonne on kuitenkin kyseenalaistettu. Ensinnäkin osallistuminen viidenteen valtiomahtiin edellyttää teknologiaa, joka ei ole kaikkien saatavilla. Pohjoismaissa ja Pohjois-Amerikassa, missä suurimmalla osalla väestöstä on mahdollisuus käyttää internetiä, internetin merkitys on suuri. Ihmiset menevät ennemmin internetiin kuin virastoon tai instituution toimipisteeseen, minkä takia myös instituutiot ovat siirtäneet toimintaansa internetiin. Tilanne on toinen kehitysmaissa, missä internetyhteys on edelleen vain harvojen saatavilla. Vastaava ero internetin käytössä on havaittavissa myös eri sukupolvien välillä: vanhemmat ikäpolvet käyttävät internetiä huomattavasti nuoria ikäpolvia vähemmän. Kyse ei ole pelkästään mahdollisuudesta käyttää internetiä vaan myös motivaatiosta. Internetin voidaan siis nähdä vahvistavan eriarvoisuutta. Viidennen valtiomahdin kannalta oleellista kuitenkin on, että internetin käyttäjien määrä on kasvanut niin suureksi, että heillä on yhteiskunnallista merkitystä. Viidennen valtiomahdin olemassa olo ei ole riippuvainen siitä, että kaikkialla maapallolla on yhtäläinen pääsy internetiin vaan siitä, että käyttäjiä on tarpeeksi, jotta he voivat saada aikaan muutoksen. (Dutton 2009, 5–6.) Voidaan kuitenkin olettaa, että kahtiajako, niin maanosien kuin sukupolvien välillä, vaikuttaa viidennen valtiomahdin toimintaan ja luonteeseen. Viides valtiomahti todennäköisesti tarttuu hanakammin asioihin, jotka koskettavat nuorta ikäpolvea eli suurinta osaa käyttäjäkunnasta.

Toiseksi on esitetty arvioita, että sosiaalisen median ja viidennen valtiomahdin merkitystä yhteiskuntien demokratisoijana on liioiteltu. Esimerkiksi Lilly Korpiola on todennut, ettei Arabikeväästä voida puhua sosiaalisen median vallankumouksena, vaan kyseessä on vain yksi uusi poliittisen kamppailun ja uutistuotannon kanava. Korpiolan mukaan ”länsimainen media on saanut paljon kritiikkiä Arabikevääseen osallistuneilta kansalaisilta siitä, että se on valinnut usein itseään kiinnostavan näkö-

kulman ja tehnyt kansannousuista Twitter- tai Facebook -vallankumouksia. – – Monet aktivistit arabimaissa ovat vakuuttuneita siitä, että he olisivat tehneet saman ilman sosiaalista mediaakin”. (Korpiola 2012, 23.)

Yksi kärkkäimmistä kriitikoista on Evgeny Morozov, jonka mukaan Iranin levottomuuksien aikaan, vuosina 2009– 2010, länsimaisissa medioissa annettiin Twitterille paljon enemmän painoarvoa kuin se todellisuudessa olisi ansainnut. Vastaavasti uutisoinnissa ei huomioitu laisinkaan sitä mahdollisuutta, että sosiaalinen media olisi haitannut protestiliikkeen toimintaa. (Morozov 2011, 15– 17.) Morozov siis väittää, että todelliset tapahtumat jäivät paitsioon, kun media keskittyi uutisoimaan verkon tapahtumista. Ajatuksessa korostuu näkemys, että internet ja sosiaalinen media ovat jotain todellisesta maailmasta irrallista. Nähdäkseni näin ei kuitenkaan ole, minkä takia uutisoinnissa on syytä kiinnittää huomiota myös siihen, millainen kuva tapahtumasta sosiaalisessa mediassa välittyy: se kuva kertoo jotain myös itse tapahtumasta. Samalla tulee kuitenkin muistaa, ettei sosiaalisessa mediassa leviävä kuva ole koko kuva tapahtumien kulusta (kuten ei ole perinteisen mediankaan välittämä kuva).

Morozovin kritiikki perustuu huomioon, että Facebook-päivitys tai Twitter- viesti johtaa harvoin käytännön toimintaan tai yhteiskunnalliseen muutokseen. Morozovin mukaan on kyse enemmän sattumasta kuin saavutuksesta, kun Facebookissa organisoitunut liike saa aikaan yhteiskunnallisen muutoksen. Internetaktivismia onkin kutsuttu slacktivismiksi (suomeksi myös klikktivismi): käyttäjä kokee osallistuneensa ja vaikuttaneensa, vaikka hänen toiminnallaan ei käytännössä ole ollut mitään vaikutusta. (Morozov 2011; 180, 190).

Morozovin voi nähdä syyllistyvän internetin merkityksen vähättelyyn, mikä Duttonin mukaan on ominaista ensimmäiselle valtiomahdille, papistolle, jota nykyaikana vastaa niin sanottu julkinen älymystö. Dutton näkee, että merkityksen vähättely johtuu internetin kaksijakoisesta luonteesta: internet ei erottele yhteiskunnallisia liikkeitä ja ideologioita, vaan sitä voidaan hyödyntää tarkoitusperästä ja tavoitteesta riippumatta. Internetin välityksellä voidaan kerätä varoja hyväntekeväisyyteen tai ylläpitää väkivaltaisia viharyhmiä. (Dutton 2009, 11.) Vähättelyssä kaikki internetin yhteisöt leimataan hyödyttömiksi ja haitallisiksi pelkästään siitä syystä, että myös haitalliset ja

väärää tietoa levittävät ryhmät löytävät jalansijan internetistä. Dutton huomauttaa, että mitä enemmän ihmiset käyttävät internetiä, sitä paremmin he osaavat arvioida tiedon luotettavuutta. Etenkin koulutetut ihmiset pysyvät skeptisinä, mutta kaikkein epäluuloisimmin internetiin suhtautuvat ihmiset, jotka eivät koskaan ole käyttäneet internetiä. (Dutton 2009, 6– 7.)

Internetin kaksijakoinen luonne ja siitä johtuva internetin merkityksen vähättely on yksi tekijä, mikä Duttonin mukaan uhkaa viidennen valtiomahdin kykyä demokratisoida yhteiskuntaa. Toinen tekijä on sensuuri: viides valtiomahti koetaan poliittiseksi uhkaksi, mikä on joissain maissa johtanut internetin sääntelyyn. (Dutton 2009,11.) Myös Morozov pitää sensuuria ja kontrollointia uhkana, mutta hänen lähestymistapansa on toisenlainen. Morozovin mukaan pääsyn estäminen tietyille sivustoille ei ole kaikkein tehokkain keino kontrolloida internetin käyttöä. Tehokkaampaa on ohjata ihmiset käyttämään internetiä viihtymiseen eli kiinnittää ihmisten huomio epäoleellisiin seikkoihin. Kaikkein hienovaraisin kontrollointi siis toimii ilman varsinaista sensuuria. (Morozov 2011, 58.)

Morozov myös huomauttaa, että nykyajan diktaattorit ovat aktiivisia tiedon kuluttajia ja tuottajia, sillä autoritaarinen yhteiskunta voi säilyä vain, jos vallanpitäjät ovat selvillä heihin kohdistuvista uhkista. Internet puolestaan on täynnä vallanpitäjien tarvitsemää tietoa, joten Morozov uskoo, että internet itse asiassa osaltaan mahdollistaa autoritaarisen hallinnon. (Morozov 2011, 90– 91.) Toisin sanoen internetin sensuuri ja kontrollointi ovat uhka, mutta yhtä suuri uhka on internetin yhteisöissä leviävä kaikille (myös diktaattoreille) avoin tieto.

Morozovin väitteet ovat kärjistettyjä, mutta ne pitävät sisällään ajatuksen, että internetin ja sosiaalisen median sisältö on suurimmalta osin turhanpäiväistä viihdettä, eikä internetin yhteisöillä ja aktivismilla ole todellista merkitystä. Tällaisesta ajattelutavasta ja sosiaalisen median vähättelystä on syytetty myös suomalaisia valtamedioita².

---

2 Katso esimerkiksi Aitamurto, Tanja; Heikka, Taneli; Kilpinen, Petteri & Posio, Matti (2011): Uusi kultakausi. Sosiaalinen media mullistaa kaiken. Barrikadi-sarja. WSOY.

Sosiaalinen media ja viides valtiomahti eivät automaattisesti takaa demokratian toteutumista. Mutta ne ovat yksi demokratian sanansaattaja lisää. Voidaankin kysyä, että jos painokonetekniikka kykeni sysäämään alkuun valtavan uskonnollisen murroksen, miksi internet ei nykyään kykenisi vastaavaan yhteiskunnalliseen muutokseen (Chander 2012, 12). Chanderin mukaan internet on yhtä aikaa vallankumouksellinen väline vallankumoukseen, mutta myös orwellilainen, valtion valvonnan väline. Se, osoittautuuko internet lopulta kansalaisten vapauttajaksi vai diktaattorien rautanyrkiksi, jää avoimeksi kysymykseksi. Chander huomauttaa, että internetaktivismi itsessään ei riitä, mutta tilanne oli sama Gandhin tai Mandelan tekojen suhteen: nekään eivät yksinään riittäneet muutokseen. (Chander 2012, 24.)

Nähdäkseni viidennen valtiomahdin toiminnan kannalta oleellisinta on, että kansalaisilla on halu ja tarve muutokseen. Mikäli kansalaiset ovat tyytyväisiä elinympäristöönsä ja toimintamahdollisuuksiinsa, he tuskin lähtevät haastamaan rakenteita ylläpitäviä instituutioita. Toisin sanoen voidaan olettaa, että vallitseva yhteiskuntajärjestys ja poliittinen kulttuuri vaikuttavat siihen, missä määrin viides valtiomahti kykenee toimimaan.

4 AD HOC -RYHMÄT MEDIAN AGENDALISTALLA

Sekä median että viidennen valtiomahtin valtapotentiaali perustuu tiedon julkaisemiseen ja jakamiseen. Molemmat osallistuvat yhteiskunnalliseen keskusteluun ensisijaisesti nostamalla esiin puheenaiheita ja määrittelemällä keskustelun näkökulmia. Media ja viides valtiomahti siis kilpailevat muiden yhteiskunnallisten toimijoiden tavoin siitä, kenen agenda saa sijaa yhteiskunnassa ja kenen näkökulmat pääsevät esiin ja tulevat hyväksytyiksi osaksi yleistä mielipidettä.

Tässä luvussa pohdin kilpailuasetelmaa agenda setting -teorian kautta. Avaan lyhyesti agenda setting -teorian perusidean ja kiinnitän huomiota siihen, miksi teoria ei ole aukoton. Avaan myös agenda melding -teoriaa, jolla pyritään täydentämään perinteisen agendatutkimuksen aukkoja. Pohdin myös, miten ad hoc -ryhmien agenda näkyy perinteisen median agendalistalla ja millainen on ryhmien ja median välinen suhde. Lopuksi esittelen lyhyesti tutkimukseni caset, siltä pohjalta, mikä niiden agenda on.

4.1 Agenda setting

Agenda setting -teorian perusajatuksena on, ettei media määrää sitä, mitä mieltä ihmiset ovat asioista, mutta media vaikuttaa siihen, mistä asioista ihmisillä ylipääntään on mielipide (McCombs & Shaw 1972, Walgrave & Van Aelst 2006, Entman 2007, McCombs 2005). Kaikkea tietoa ei ole mahdollista julkaista, joten toimituksissa arvotetaan päivän tapahtumat ja nostetaan julkisuuteen vain kaikkein mielenkiintoisimmat ja merkittävimmät tapahtumat.

Agendatutkimusta on usein verrattu kehystämiseen. Entmanin mukaan myös agendatutkimuksesta voidaan erottaa kaksi vaihetta. Perinteinen agenda setting vastaa kehystämisen ensimmäistä vaihetta, jossa määritellään, mitkä aiheet ovat julkaisemisen arvoisia eli mistä puhutaan. Toisen tason eli attribuutti-tason agenda setting (attribute

level of agenda setting) puolestaan vastaa kehystämisen toista vaihetta, missä määritellään, miten aihetta käsitellään eli miten aiheesta puhutaan. (Entman 2007, 164–165.) Attribuutti viittaa tässä tapauksessa ominaisuuksiin ja määritteisiin, joita aiheeseen liitetään. Kun media käsittelee jotain aihetta, se suosii joitakin näkökulmia ja sivuuttaa toiset täysin. Jokaisella agendalle nousseella aiheella on siis ominaisuuksien ja näkökulmien agenda, joka vaikuttaa siihen, mitä aiheesta ajattelemme. (McCombs 2005, 546.)

Myös Weaverin mukaan toisen tason agenda settingissä ja kehystämisessä on yhtäläisyyksiä, vaikkakaan ne eivät ole identtisiä prosesseja. Molemmat kiinnittävät enemmän huomiota siihen, miten asioita kuvataan tiedotusvälineissä kuin mitä asioita kuvataan. Molemmat ovat keskittyneet enemmän ajattelun tapoihin kuin ajattelun kohteisiin. Kehystämisessä kuitenkin havainnoidaan laajemmin kognitiivisia prosesseja kuin toisen tason agenda settingissa. Kehykset tarkastelevat sellaisia näkökulmia kuten moraalinen arviointi, syiden perustelu, periaatteisiin vetoaminen tai suositukset ongelmien ratkaisemiseksi. Toisen tason agenda setting keskittyy kohteen ominaisuuksien merkittävyyteen (the salience of attributes of an object). (Weaver 2007, 145–146.)

Pohdittaessa ominaisuuksien merkittävyyttä huomion kohteena on etenkin merkittävyyden vaihtelu (transfer of salience). Keskeinen ajatus on, että aiheet, jotka toistuvat tai pysyvät median agendalla tulevat ennen pitkää pysyväksi osaksi myös julkista agendaa eli niiden yhteiskunnallinen merkitys kasvaa. (McCombs 2005, 546.) Vastaavasti aiheet, jotka eivät saa medianäkyvyyttä, jäävät yhteiskunnan asialistan ulkopuolelle.

Se, mitkä asiat painottuvat mediassa, on pitkälti aihe- ja aikasidonnaista (Walgrave & Van Aelst 2006, 91). Hiljaisena uutispäivänä myös vähemmän merkittävät aiheet voivat ylittää julkaisukynnyksen. Pitemmällä aikavälillä uutisoinnista voidaan havaita teemoja ja aiheita, jotka nousevat julkisuuteen säännöllisesti. Tällaisia journalistin kestoaiheita ovat esimerkiksi politiikka, rikokset ja urheilu. Vastaavasti se, miten paljon medialla on vaikutusta mielipiteenmuodostuksessa, riippuu asiasta ja ajankohdasta (Walgrave & Van Aelst 2006; 91–94, 103). Esimerkiksi agendatutkimuksen alkumetreillä, 1970-luvulla, media oli ensisijainen tietolähde ja ainoa kytkös,

mikä ihmisillä oli kansalliseen politiikkaan. (McCombs & Shaw 1972; 177, 185). Voidaan siis olettaa, että median vaikutus siihen, mitä ihmiset politiikasta ajattelivat, oli suuri. Myös nykyään media on merkittävä tietolähde, kun on kyse politiikasta, mutta enää media ei ole ainoa tietolähde. Perinteisen median rinnalle on noussut sosiaalinen media, joka mahdollistaa muun muassa suoran kommunikoinnin poliitikkojen kanssa. Näin ollen voidaan olettaa, että median vaikutus on tänä päivänä vähäisempi kuin neljäkymmentä vuotta sitten.

4.2 Agendatutkimuksen kritiikkiä ja agenda melding

Median valta vaikuttaa yhteiskunnalliseen agendaan on helposti kyseenalaistettavissa. Ensinnäkin medialla ei ole yhtenäistä median agendaa. Walgrave & Van Aelst viittaavat Christiane Eildersin (2000, 2001) näkemykseen, että voimakkaan vaikutuksen aikaansaaminen edellyttää medioilta yhteistyötä. Toisin sanoen usean median on keskityttävä samaan aiheeseen, käsiteltävä sitä samasta näkökulmasta ja pidettävä asiaa esillä riittävän kauan, jotta medialla olisi vaikutusta. Tällaista yhteistyötä kuitenkin tapahtuu äärimmäisen harvoin. Yleensä painotukset vaihtelevat, asioita tarkastellaan erilaisista näkökulmista ja asiat pysyvät pinnalla vain hetken. (Walgrave & Van Aelst 2006, 93.)

Toiseksi media ei ole ainoa tietolähde. Agenda setting -teoriassa, kuten suurimmassa osassa mediatutkimuksen teorioista, oletetaan, että perinteisellä medialla on yksinoikeus levittää tietoa ja sitä kautta valta vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen. Näin siitäkin huolimatta, että 2000-luvun taitteesta lähtien mediamaisema on muuttunut huomattavasti. Internet ja teknologian kehitys on mahdollistanut sen, että nykyään tavalliset ihmiset voivat julkaista ja jakaa tietoa helposti. Toisin sanoen ihmisillä on mahdollisuus ohittaa perinteinen media. (Meraz 2011, 107–108.)

Kolmanneksi yleisöt eriytyvät, joten media ei tavoita yhtä suuria massoja kuin ennen. Median rooli yhteiskunnallisen agendan määrittäjänä on perustunut ajatukseen, että yleisön huomio kiinnitetään pieneen joukkoon median valitsemia aiheita ja ta-

pahtumia. Median agenda setting -valta rappeutuu, kun yleisöt eriytyvät ja jokaisella on mahdollisuus valita ja koostaa verkon uutispalveluiden ja sosiaalisen median välittämästä tiedosta oma yksilöllinen agenda. Tuloksena on 180 asteen käänös verrattuna menneeseen, jolloin uutiset tavoittivat kaikki. McCombs kuitenkin huomauttaa, että verkossa huomio on usein keskittynyt: ihmiset seuraavat tiettyjä sivustoja. Lisäksi monet suosituimmista sivustoista, ja etenkin uutissivustoista, on perinteisten mediayritysten sivustoja. (McCombs 2005, 544– 545.)

Agenda setting -teorian aukkoja täydentää agenda melding -teoria, joka tarkastelee ihmisten henkilökohtaisia agendoja verrattuna heidän yhteisöihinsä. Teorian perushypoteesi on, että kun ihminen liittyy ryhmään, hän ikään kuin sulauttaa henkilökohtaisen agendansa osaksi ryhmän agendaa. Ryhmät ja yhteisöt siis edustavat tiettyä agendaa, ja ryhmään liittyminen tapahtuu hyväksymällä tuo agenda. Agenda melding -teoriassa kiinnostuksen kohteena on siis laaja, sosiaalinen oppimisprosessi, ja agenda setting on osa tätä oppimisprosessia. (Ragas & Roberts 2009, 46.) Toisin sanoen agenda setting -tutkimuksessa tarkastellaan, mitä yleisö oppii medialta, kun taas agenda melding -tutkimuksessa kysymys kuuluu, mitä ihmiset oppivat medialta ja niiltä yhteisöiltä, joihin he kuuluvat.

4.3 Ad hoc -ryhmät ja median agenda

Koska sekä media että yhteisöt, joihin kuulumme, vaikuttavat maailmankuvaamme on syytä pohtia näiden kahden keskinäistä suhdetta. En lähde analysoimaan, median ja yhteisöjen agendan määräytymistä tai niiden eroja, vaan keskityn lyhyesti avaamaan sitä, millaista näiden kahden yhteistyö on. Lisäksi rajaan yhteisöt ja ryhmät tarkoittamaan verkossa organisoituvia ad hoc -ryhmiä eli tutkimukseni kiinnostuksen kohdetta.

Hanna Nikkanen on tutkinut eläinoikeusliikkeen suhdetta perinteiseen mediaan ja havainnut, että eläinoikeusaktivistit toimittavat medialle aineistoa, joka aiemmin on ollut tutkivien journalistien tehtävä. Toisin sanoen toimitukset ovat ulkoistaneet tut-

kivan journalismin toimituksen ulkopuolisille ryhmille. Yksi syy tähän on eläinoikeusaktivistien taitava mediastrategia. Nikkasen mukaan ”kampanjat ovat tuottaneet niin valmista ja merkittävää journalistista taustatutkimusta, että olisi lähes mahdotonta kuvitella, ettei se löisi läpi mediassa – varsinkaan aikana, jolloin resurssien supistaminen karsii toimitusten omia tutkivia projekteja”. (Nikkanen 2012, 9.)

Ad hoc -ryhmät ovat oivaltaneet, miten viesti saadaan läpi median seulasta: tuottamalla ammattimaista sisältöä. Nikkasen mukaan ”aktivistitoimittajat ovat käytännössä ulkoistettuja sisällöntuottajia, jotka eivät laskuta palveluistaan ja kantavat itse työhön liittyvät riskit”. Riskien siirtyminen toimitusten ulkopuolelle on yksi seikka, mikä tekee sisällön tuotannon ulkoistamisesta eettisesti arveluttavaa. Toinen seikka, mikä toimituksissa on syytä pitää mielessä on tiedon luotettavuus. (Nikkanen 2012, 10–12.) Ad hoc -ryhmät ajavat aina ensisijaisesti omaa asiaansa, kuten muutkin vaikuttamiseen pyrkivät ryhmät.

Nikkasen mukaan toimitusten ja aktivistien suhde on symbioottinen. Toimitukset saavat materiaalia ja uutisia, aktivistien viesti puolestaan uskottavuutta ja suuremman yleisön. (Nikkanen 2012, 9.) Näin ajateltuna medialla on vielä agenda setting -valtaa: yksilötasolla median agendalla ei välttämättä ole enempää merkitystä kuin yhteisön agendalla, mutta yhteiskunnallisesti median agenda on merkittävämpi vaikuttaja kuin yhteisön.

Vaikka sosiaalinen media mahdollistaa tiedon julkaisemisen ja jakamisen, perinteisen median agendalistalle pääsy on ad hoc -ryhmille tavoittelemisen arvoista. Yksi tutkimuskysymyksistäni onkin, millaisissa tilanteissa ryhmät nousevat esiin. Kiinnitän siis huomiota siihen, nouseeko ryhmä esiin esimerkiksi järjestämällä mielenosoituksen, luovuttamalla adressin vai riittääkö uutiseksi ryhmän käymä keskustelu mediayrityksen ulkopuolisella foorumilla.

Tutkimusta siitä, millaiset ad hoc -ryhmät nousevat perinteisessä mediassa esiin, ei ole ainakaan Suomessa tehty. Tästä syystä oletan, että ad hoc -ryhmiä koskevat samat kriteerit kuin muitakin median esiin nostamia aiheita (avaan kriteereitä tarkemmin luvussa 6.2.2 Kriittinen diskurssianalyysi tässä tutkimuksessa).

4.4 Viisi casea, viisi agendaa

Pro gradu -tutkimuksessani selvitän, miten viisi erilaista ad hoc -ryhmää (ks. liite 1) esitetään perinteisessä mediassa, jota tutkimuksessani edustaa sanomalehdistö. Valitsemani caset ovat siis ylittäneet julkaisukynnyksen ja päätyneet osaksi median agendaa. Toisin sanoen ryhmien omat agendat ovat joko olleet jollain tapaa yhteiskunnallisesti merkittäviä tai sitten ne ovat kohdistuneet niin selkeästi mediaan itseensä, ettei media ole voinut jättää niitä huomiotta. Avaan seuraavaksi ryhmien agendoja niiden itsensä tuottaman tiedon pohjalta.

Pro Wanha Jokela. Joensuussa toimiva Pro Wanha Jokela -ryhmä perustettiin keväällä 2009 vanhan ravintolarakennuksen suojelemiseksi. Ryhmän tavoitteena on, että huonoon kuntoon päässyt kiinteistö korjattaisiin, jotta ”kulttuurihistoriallisesti arvokas ravintolamiljöö säilyisi”. Wanha Jokela on toiminut paikallaan lähes muuttumattomana vuodesta 1934. Ryhmän perustamisesta alkanut julkinen keskustelu sai aikaan sen, että kiinteistön omistaja eli Karjalaisen Kulttuurin Edistämisseuratiö ilmoitti, ettei aio purkaa taloa. Ilmoituksesta huolimatta ryhmää ei lopetettu, mutta sen toiminta hiljeni huomattavasti. Vuoden 2010 lopussa seuratiö kuitenkin ilmoitti purkavansa talon, koska sen korjaaminen tulisi liian kalliiksi. Facebookissa toimiva ryhmä aktivoitui uudelleen, minkä jälkeen keskustelu on jatkunut aina kevääseen 2012 asti. Ryhmä on järjestänyt muun muassa mielenosoituksen, kulttuuritalkoot ja muita tapahtumia sekä julkaissut oman cd-levyn ja t-paidan. (Pro Wanha Jokela -ryhmän Facebook-sivu, viitattu 15.4.2012.)

Pelastakaa Reijo – Reilun journalismin hätähuuto. Ensisijaisesti mediayrityksiin kohdistuvassa kampanjassa vaaditaan reilua journalismia ja eettisillä periaatteilla tuotettuja valokuvia, tekstejä, kuvituksia ja grafiikoita. Heinäkuussa 2011 perustetun ryhmän Facebook-sivulla todetaan, että ”tämä kampanja on olemassa siksi, että isojen lehtitalojen mielestä me lukijat ja tekijät emme ansaitse oikeudenmukaisilla pelisäännöillä tuotettua journalismia”. Ryhmän kritiikin kohteena ovat etenkin freelanceiden epäoikeudenmukaisina pidetyt sopimusehdot, palkkiot ja tekijänoikeudet. Ryhmä toimi aktiivisesti aina syyskuun alussa Helsingissä järjestettyyn mielenosoitukseen asti. Sittemmin ryhmän toiminta on hiipunut. Mielenosoituksen lisäksi ryh-

mä on pyrkinyt vaikuttamaan keräämällä adressin ja jakamalla verkkosivuillaan kirjepohjaa, jonka avulla voi lähettää terveisensä lehtien toimituksiin. Ryhmän yhteistyökumppaneita ovat muun muassa Suomen Journalistiliitto, Suomen freelance-journalistit, Freelance Graafikot, Suomen kirjailijaliitto, Suomen tiedetoimittajain liitto ry ja Suomen tietokirjailijat ry. (Pelastakaa Reijo -ryhmän Facebook-sivu ja kotisivu, viitattu 15.4.2012).

Aamulehti boikottiin. Aamulehti julkaisi heinäkuussa Markus Määttäsen kolumnin ”Tytön puute sairastuttaa miehenalun” (Aamulehti 23.7.2011)³. Määttäsen esittää kolumnissaan, että naisen puute oli syy Kauhajoen ja Jokelan koulusurmiin sekä Utøyan ja Osloon keskustan joukkomurhaan. Määttäsen kirjoittaa, että ”jos Auvinen, Saari tai Breivik olisivat saaneet vähän seksiä ja edes välillä jonkun tyttöystäväkseen, kenestäkään heistä ei olisi tullut joukkomurhaajaa”. Kirjoitus herätti voimakkaan reaktion verkossa: lähes 15 000 käyttäjää on jakanut jutun Facebookissa. Muusikko Tommy Lindgren julkaisi 24. Facebookissa Aamulehden päätoimittajille Jouko Jokiselle ja Jorma Pokkiselle lähettämänsä sähköpostin⁴, ja Jokisen vastauksen palautteeseen. Jokinen ei vastauksessaan pahoitellut kirjoitusta, minkä seurauksena I. Vihlman perusti Facebookin Aamulehti boikottiin -ryhmän. Vihlman kertoo taistelevansa paremman journalismin puolesta, että ”ihan mitä tahansa paskaa ei tarvitsisi joka aamu nenänsä edessä katsoa”. Mielenilmaus keräsi vuorokaudessa yli 1700 kannattajaa, ja sivulla muun muassa kehoitettiin irtisanomaan Aamulehden tilaus ja kerrottiin, millaisen vastauksen jäsenet olivat lähettämäänsä palautteeseen saaneet. Nykyään ryhmä toimii käytännössä siten, että jäsenet linkittävät seinälle Aamulehden tai Alma Median juttuja, jotka he kokevat huonoiksi tai ala-arvoisiksi. Syyskuun alussa sivustolla oli 2500 seuraajaa. (Aamulehti boikottiin -ryhmän Facebook-sivu, viitattu 5.9.2012.)

Aamulehti boikottiin -ryhmän toimintaa on aiemmin tutkittu julkisuuden hallinnan näkökulmasta (Laaksonen 2012). Tutkimukseni kannalta mielenkiintoista on Aamu-

---

³ Tytön puute sairastuttaa miehenalun -verkkoversio. Saatavilla: <http://www.aamulehti.fi/Kotimaa/1194688377213/artikkeli/puheenaihe+tyton+puute+sairastuttaa+miehenalun.html> Viitattu: 15.4.2012

⁴ Tommy Lindgrenin Facebook-artikkeli: Aamulehti ja Määttäsen horinat Saatavilla: <https://www.facebook.com/notes/tommy-lindgren/aamulehti-ja-maattasen-horinat/10150272950798308>. Julkaistu 24.7.2011. Viitattu 15.4.2012

lehti boikottiin -ryhmän Facebook-sivulla esiin noussut väite, jonka mukaan Aamulehti olisi valikoinut lehteensä vain tiettytyyppiset palautteet:

kuussa

ysin risti-

paikkansa, on Aamulehti omalla valikoivalla julkaisusosiaaliseen mediaan. (Laaksonen 2012, 59.)

Tarkoitukseni on siis tutkia, millainen kuva Aamulehden printtilehdessä annetaan kolumnista käydystä keskustelusta. Sosiaalisessa mediassa Aamulehti boikottiin -ryhmä on keskeisessä roolissa, mutta näkyykö se painetussa lehdessä.

Torikokous - Occupy Finland. Elokuun alussa New Yorkissa mielenosoittajat valtaavat Wall Streetin vastalauseena kapitalismille ja pääomien keskittymiselle. Facebookiin perustettu Occupy Wall st. -ryhmä⁵ kerää yli 300 000 kannattajaa, rinnakkaisia Occupy Wall Street -ryhmiä on useita. Lokakuun alussa liike rantautuu Suomeen, ja Facebookiin perustetaan muun muassa ryhmät Torikokous - Occupy Finland ja Occupy Helsinki. Suurin ryhmistä, Occupy Finland, on koonnut lähes 1500 jäsentä⁶. Samankaltaisten ryhmien runsaus kielii liikkeen hajanaisuudesta. Suomessa toimivat Occupy-liikkeet myös poikkeavat jonkin verran alkuperäisestä Occupy Wall Street -liikkeestä, sillä suomalaiset liikkeet korostavat demokratian edistämistä sen sijaan, että keskittyisivät vain vastustamaan kapitalismia. Esimerkiksi Occupy Finland kertoo blogissaan⁷ olevansa ”Espanjasta mallia ottava kansanliike, joka kokoontuu torille ympäri Suomen etsimään tapoja, joilla tavalliset ihmiset saisivat äänensä kuuluviin”. Ryhmien toiminta käsittää viikkojen mielenosoitusleirien lisäksi erilaisia tapahtumia keskustelutilaisuuksista luentoihin.

---

⁵ Occupy Wall St. -ryhmän Facebook-sivu. Saatavilla: <http://www.facebook.com/OccupyWallSt/info> Viitattu: 15.4.2012

⁶ Occupy Finland -ryhmän Facebook-sivu. Saatavilla: <http://www.facebook.com/pages/Occupy-Finland/242058915844751> Viitattu: 15.4.2012

⁷ Torikokous - Occupy Finland -liikkeen blogi. Saatavilla: <http://torillatavataan.wordpress.com/> Viitattu: 15.4.2012

Botellón. Occupy Wall Street -liikkeen tavoin Botellón puistopiknikit järjestyvät sosiaalisessa mediassa ilman selkeää yhteisöä. Tällä hetkellä Facebookissa ei ole yhtään Suomessa toimivaa, aktiivista Botellón-ryhmää tai tapahtumaa. Syynä tähän todennäköisesti on se, että Botellónin järjestäjä voi joutua vastuuseen, mikäli tapahtuma aiheuttaa häiriöitä⁸. Botellón Turku 2009 -tapahtuman Facebook-sivulla Botellónia kuvaillaan suureksi piknikiksi, jonne kerääntyy kaikenlaisia ihmisiä. Sivun mukaan Botellónin kehittivät espanjalaiset nuoret, jotka kyllästyivät baarien kalliisiin hintoihin. Espanjasta tapahtuma on puolestaan levinnyt moniin Euroopan maihin.⁹

---

⁸ Turun botellón katosi Facebookista, Turun Sanomat 14.7.2011, Saatavilla:
<http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/239090/Turun+Botelln+katosi+Facebookista> Viitattu 15.4.2012

⁹ Botellón Turku 2009 -tapahtuman Facebook-sivu. Saatavilla:
<http://www.facebook.com/events/84038349646/> Viitattu: 15.4.2012

5 AINEISTO JA ANALYYSIN METODIT

Pro gradu -tutkielmassani selvitän, miten ad hoc -ryhmistä kirjoitetaan sanomalehdissä ja miten ryhmien aikaan saamista tapahtumista raportoidaan. Tutkimusongelmastani on siis erotettavissa kaksi kiinnostuksen kohdetta: kokonaiskuva tapahtumasta ja tapa puhua siitä. Tapahtumien kokonaiskuvan pyrin hahmottamaan seuraavien tutkimuskysymysten avulla: 1) Miten tarkasti tapahtumaa seurataan ja 2) ketkä ovat toimijoita? Median puhetapoihin pyrin pääsemään käsiksi kriittisen diskurssi-analyysin avulla. Tässä luvussa avaan paitsi käyttämäni metodit myös tutkimusaineistoni.

5.1 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistoni olen kerännyt kolmesta sanomalehdestä: Helsingin Sanomista, Aamulehdestä ja Karjalaisesta. Lehdet olen valinnut sillä perusteella, että niiden levikkialueella on vaikuttanut tai vaikuttaa edelleen Facebookin ad hoc -ryhmiä. Esimerkiksi Karjalaisen levikkialueella Joensuussa, Pro Wanha Jokela -ryhmä on ajanut vanhan ravintolarakennuksen suojelua. Aamulehti joutui kesällä 2011 viidennen valtiomahdin kritiikin kohteeksi, kun heinäkuun lopulla lehdessä julkaistiin toimittaja Markus Määttäsen kolumni Norjan joukkosurmaajasta Anders Behring Breivikistä. Myös Helsingin Sanomat joutui arvostelun kohteeksi, kun reilua journalismia ja freelancer-journalisteja edustava Pelastakaa Reijo -kampanja kohdisti vaateensa suurimpiin lehtitaloihin, kuten Helsingin Sanomia julkaisevaan Sanoma Newsiin.

Aamulehden osalta keräsin aineiston lehtien sähköisestä arkistosta. Pyrin varmistamaan mahdollisimman kattavan aineiston käyttämällä useita erilaisia hakusanoja ja hakujen yhdistelmiä. Hain tekstejä muun muassa ryhmän nimellä, aktiivisten jäsenten nimillä, tapahtumapaikoilla, tapahtumien päivämäärillä ja keskeisillä asiasanoilla

(esim. freelancer, piknik, mielenosoitus). Helsingin Sanomien ja Karjalaisen osalta keräsin aineiston perinteisesti selaamalla läpi kaikki julkaistut lehdet.

Aineistoa kerätessä jouduin ratkaisemaan, milloin juttu liittyy kyseisen ad hoc -ryhmän toimintaan ja milloin ei. Esimerkiksi freelancereiden oikeuksia oli käsitelty Helsingin Sanomissa jo keväällä 2011. Pelastakaa Reijo -ryhmää ei kuitenkaan ollut vielä olemassa, joten jätin jutut aineiston ulkopuolelle. Sen sijaan aineistossa on freelancereiden oikeuksia käsittelevät jutut, jotka on julkaistu syksyllä, jolloin Pelastakaa Reijo -ryhmä järjesti Helsingissä mielenosoituksen. Pro Wanha Jokela ryhmän kohdalla mielenkiintoista oli, että tapahtumaan otettiin kantaa hyvin erilaisissa yhteyksissä. Esimerkiksi yksi konserttiarvio päättyi kannanottoon, että ravintola tulisi suojella.¹⁰ Olen ottanut arvion mukaan aineistoon.

Kaikkiaan tutkimusaineistoa kertyi 119 tekstikappaleen verran (ks. liite 2). Valtaosa aineistosta on uutisia (45 tekstiä), toiseksi eniten on mielipideaineistoksi luokiteltavia tekstejä (35 mielipidekirjoitusta, kolumnia ja pääkirjoitusta). Loput aineistosta ovat taustoittavia artikkeleita tai etusivun vinkkejä. Vinkit ovat luonteeltaan informatiivisia eli ne sisältävät tietoa, jota varsinaisessa uutisessa ei välttämättä kerrota. Tästä syystä olen ottanut vinkit osaksi aineistoa. (ks. liite 3).

Selvästi eniten aineistoa kertyi Pro Wanha Jokela -ryhmän toiminnasta, kaikkiaan 46 tekstikappaleta. Syynä tähän on se, että ryhmä aloittanut toimintansa jo vuonna 2009, ja ryhmän toimintaa on seurattu maakuntalehti Karjalaisessa alusta asti. Keväällä 2012 ryhmä on edelleen aktiivinen, ja käytännön syistä rajasin aineiston koskemaan vuosina 2009–2011 julkaistuja juttuja. Muiden ad hoc -ryhmien osalta tutkimusaineisto käsittää vain vuonna 2011 julkaistut jutut. Tähän syynä on se, että muut ryhmät ovat käytännössä aktivoituneet vasta vuoden 2011 aikana.

Jokaisen ad hoc -ryhmän kohdalla eniten aineistoa oli siinä lehdessä, jonka levikki-alueelle tapahtumat sijoittuvat. Keräsin kuitenkin aineistoa kaikista kolmesta aineistolähteenä olleesta lehdestä. Toisin sanoen esimerkiksi Pro Wanha Jokelaa -ryhmää käsittelevät jutut on julkaistu joko Karjalaisessa tai Helsingin Sanomissa. Koska ta-

---

¹⁰ ”Kemalin ja ystävien musiikillinen ilotulitus”, Karjalainen 16.11.2010

pauskohtaiset aineistot ovat verrattain pieniä, lehtien uutisoinnin laaja vertailu ei ole järkevää; jo juttujen lukumäärän perusteella on selvää, että Karjalaisessa Pro Wanha Jokela -ryhmän vaiheita seurataan tiiviimmin kuin Helsingin Sanomissa. Tästä syystä käytän vertailua vain apuvälineenä hahmottaakseni, millaisiin asioihin uutisoinnissa kiinnitetään huomiota.

Lehtien levikeissä on suuria eroja. Vuoden 2010 levikintarkastuksessa Helsingin Sanomien levikki oli 383 361, Aamulehden 131 538 ja Karjalaisen 45 584 (Levikintarkastus 2010). Näin ollen voidaan olettaa, että ad hoc -ryhmä ja sen toiminta on saanut enemmän huomiota, mikäli juttu on julkaistu Helsingin Sanomissa kuin jos juttu on julkaistu Karjalaisessa.

5.2 Analyysin metodit: kriittinen diskurssianalyysi ja lähiluku

Tutkimusta Facebookin ad hoc -ryhmistä ja niiden toiminnasta Suomessa on vähän, joten koin, ettei tarvittavaa pohjaa kvantitatiiviseen tutkimukseen ollut riittävästi. Muun muassa aineiston keruuvaiheessa ilmennyt haaste, mikä juttu liittyy ad hoc -ryhmän toimintaan ja mikä ei, olisi muodostunut ongelmaksi: miten tunnistaa, että esimerkiksi uutinen ravintola Jokelaa koskevasta kaavoituspäätöksestä koskee ad hoc -ryhmää, ellen ensin olisi tiennyt ryhmän olemassa olost. Tästä syystä pidin mielekkäämpänä keskittymistä muutamaan ryhmään.

Tutkimusasetelmani ja aineistoni ohjasivat tarkastelemaan aihetta laadullisen tutkimuksen välinein. Valitsemani menetelmät, kriittinen diskurssianalyysi ja lähiluku, soveltuvat paitsi suhteellisen pienen aineiston analyysiin myös kaksitahoisen tutkimuskysymyksen luonteeseen. Diskurssien hahmottamisessa käytän apunani kriittistä diskurssianalyysiä. Kokonaiskuvaa ad hoc -ryhmien käsittelystä mediassa pyrin puolestaan hahmottamaan lähiluvun avulla.

5.2.1 Diskurssianalyttinen viitekehys

Diskurssianalyysin kohdalla ei ole mielekästä puhua selkeästä tutkimusmetodista. Pikemminkin diskurssianalyysissa on kyse väljästä teoreettisesta viitekehystä, joka sallii erilaisia tarkastelun painopisteitä ja menetelmällisiä sovelluksia. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2004, 17.) Diskurssianalyysin tekemiseen ei ole olemassa mitään yksiselitteistä tee näin -ohjetta. Kuten Jokinen, Juhila ja Suoninen toteavat, keittokirjamaiset ohjeet soveltuvat kehnosti diskurssianalyttiseen tutkimusotteeseen, jossa tulkintojen perusteltavuuden voi todentaa vain ”seurustelemalla aineistonsa kanssa riittävän tiiviisti ja raporttoimalla seurustelun kuluessa kehkeytyneet havaintonsa” (Jokinen ym. 2004, 13).

Diskurssianalyysin joustavuus on sekä sen vahvuus että heikkous. Samalla kun diskurssianalyysi taipuu monenlaisten aineistojen analyysiin, se näyttäytyy varsinkin aloittelevalle tutkijalle epämääräisenä. Jokinen ym. määrittelevät diskurssin ”verrat- tain eheäksi säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemiksi, joka rakentuu sosiaa- lisissa käytännöissä ja samalla rakentaa sosiaalista todellisuutta” (2004, 27). Määri- telmä nojaa konstruktivistiseen käsitykseen todellisuudesta ja tiedon olemuksesta. Konstruktivismissa kielenkäyttö nähdään käytäntönä, joka ei ainoastaan kuvaa maa- ilmaa, vaan myös merkityksellistää, ja samalla rakentaa ja uusintaa sitä todellisuutta, jossa elämme. (Jokinen ym. 2004, 18)

Konstruktivistiseen todellisuuskäsitykseen kuuluu oleellisesti ajatus, ettei kieltä tai kielenkäyttöä oleteta todellisuuden kuvaksi. Kieli siis pikemminkin esittää kuin vas- taa todellisuutta. Tästä seuraa se, että diskurssianalyysi keskittyy nimenomaan tutki- maan sitä, miten kielessä tuotetaan merkityksiä, sen sijaan että se keskittyisi tutki- maan, mitä mahdollisesti on kielenkäytön ulkopuolella. Kielenkäyttöä ei kuitenkaan tule ymmärtää todellisuudesta erilliseksi toiminnaksi. Kuten Jokinen ym. toteavat kielenkäyttö ja muu todellisuus ovat kietoutuneet erottamattomasti yhteen: ”Todelli- suus ei muodostu pelkistä merkityksistä, mutta emme voi tarkastella asioita tai esi- neitä ilman niiden merkityksellistämistä” (Jokinen ym. 2004, 20–21.)

Konstruktivismi on yksi diskurssianalyysin tärkeimmistä teoreettisista lähtökohtaoletuksista. Se ei kuitenkaan ole ainoa oletus. Diskurssianalyysiin kuuluu myös oletus useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkityssysteemien olemassa olosta (Jokinen ym. 1993, 17–18). Ei ole olemassa yhtä ainoaa tapaa hahmottaa kielenkäyttöä tai tiettyä sosiaalista tilannetta. Samassa tekstissä voi olla useita mahdollisia lukutapoja, jotka voivat olla keskenään ristiriitaisia. Mikä luku- tai tulkintatapa milloinkin korostuu, riippuu pitkälti kontekstista. Oletus merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta onkin seuraava diskurssianalyysin teoreettisista lähtökohdista (Jokinen ym. 2004, 17–18).

Diskurssianalyysissä tapahtumatilanteen eli kontekstin moniulotteisuutta ei nähdä analyysin kannalta kiusallisena häiriötekijänä. Yleisesti ottaen kontekstin huomioimisella tarkoitetaan sitä, että analysoitavaa toimintaa tarkastellaan tietyssä ajassa ja paikassa. Konteksti pyritään huomioimaan myös tulkinnassa. Pienin asia, jota voidaan nimittää kontekstiksi, on sanojen yhteys lauseeseen tai yksittäisen teon rakentuminen suhteessa toimintaepisodiin. Laajemmin kontekstin voi ymmärtää kulttuurisena. Analyysin kannalta se tarkoittaa sitä, että aineistosta pyritään tunnistamaan sellaisiakin seikkoja, joiden tulkinta edellyttää tutkijan oman kulttuuristen tapojen, stereotyyppien tai yleisen yhteiskunnallisen ilmapiirin tietoista käyttöä (Jokinen ym. 2004, 29–32).

Diskurssianalyysiin kuuluu myös oletus toimijoiden kiinnittymisestä merkityssysteemeihin. Toisin sanoen diskurssi kutsuu meitä tietynlaisiin persoonallisuuden positiioihin ja määrittää diskurssiin oleellisesti kuuluvia toimijoita (Jokinen ym. 2004, 66.) Usein diskurssien yhteydessä puhutaan niiden määrittämistä identiteeteistä. Identiteetti on väljä yläkäsite, joka voidaan määritellä tarkoittamaan niitä oikeuksia, velvollisuuksia ja ominaisuuksia, joita toimija olettaa itselleen, toisille toimijoille tai muut toimijat olettavat hänelle (Jokinen ym. 2004, 38–39).

Viimeinen diskurssianalyysiin läheisesti liittyvä teoreettinen oletus on oletus kielenkäytön funktionalisuudesta. Kielenkäytöllä on seurauksensa: lausumat siis sekä väittävät jotain todellisuuden luonteesta että samalla rakentavat tuota todellisuutta. Osa kielenkäytön funktioista on tilannekohtaisia, mutta sen lisäksi kielenkäytöllä voi olla

laajoja, yksittäiset tilanteet ylittäviä, ideologisia seurauksia. Nämä seuraukset liittyvät diskurssien ja vallan yhteen kietoutumiseen. (Jokinen ym. 2004, 41–43.)

Diskurssianalyysia voidaan lähteä tekemään kahdesta erilaisesta lähtökohdasta. Tavoitteena voi olla selvittää, millaisten diskurssien kautta maailmaa jäsennetään, jolloin painopiste on diskurssien moninaisuudessa. Vaihtoehtoisesti analyysin tarkoituksena voi olla selvittää, mikä diskurssi nousee tietyssä kontekstissa hallitsevaksi. Tällöin diskursseissa on kysymys ennen kaikkea vallasta. Toisin sanoen sosiaalinen todellisuus voi jäsentyä periaatteessa lukemattomilla tavoilla, mutta jotkut jäsennytävät voivat vakiintuessaan tukahduttaa moninaisuutta, mikä nostaa valtasuhteet keskiöön. (Jokinen ym. 2004, 11.) Diskurssien tutkimusta, jossa painottuu diskurssien vakiintumisaspekti, nimitetään kriittiseksi diskurssianalyysiksi.

5.2.2 Kriittinen diskurssianalyysi tässä tutkimuksessa

Kriittinen diskurssianalyysi ja moninaisuuteen keskittyvä diskurssianalyysi eivät ole toisiaan poissulkevia vaihtoehtoja, vaan pikemminkin saman kolikon eripuolia. Ne painottavat diskursiivisen todellisuuden kahta ulottuvuutta. (Jokinen ym. 2004, 11.)

Tässä tutkielmassa nojaudun kriittiseen diskurssianalyysiin ja sen toimintatapoihin. Kriittisen diskurssianalyysin kiinnostuksen kohteena on diskurssin rooli valtasuhteiden uusintajana ja haastajana. Vallankäytöksi diskurssianalyysissä mielletään eliittien, instituutioiden tai ryhmien harjoittama sosiaalinen vallankäyttö, josta seuraa sosiaalista epätasa-arvoa. Jonkin ryhmän epätasa-arvoinen asema voi perustua niin poliittiseen taustaan tai sosiaaliseen luokkaan kuin rotuun tai sukupuoleen. (van Dijk 1993, 249–250.)

Vallankäyttö voi olla joko suoraa tai epäsuoraa. Suorasta vallankäytöstä on kyse, silloin kun valtaa käyttävä ryhmä rajoittaa muiden toimintaa väkivallan tai muiden sanktioiden avulla (esimerkiksi poliisien vallankäyttö on yleensä suoraa). Epäsuora vallankäyttö tapahtuu mielipiteitä tai ajatustapoja manipuloimalla. Mikäli vallan kohteena olevat hyväksyvät vallankäytön, se saa hegemonian aseman. Vallankäyttöä ei

kyseenalaisteta. Kriittinen diskurssianalyysi pyrkii paljastamaan epäsuoraa vallankäyttöä ja kyseenalaistamaan hegemoniset valtasuhteet. (van Dijk 1993, 254–255.)

Vaikka valtasuhteet eivät ole tutkimuskysymyksen keskiössä eikä pääasiallinen tavoitteeni ole tutkia vallankäyttöä uutisissa, yhteiskunnalliset valtasuhteet ovat tiukasti läsnä tutkimusaiheessani. Ad hoc -ryhmien toiminta on paitsi yhteiskunnallista myös poliittista: kysymykset rakennusten suojelusta, tekijänoikeuksista ja keinoista ehkäistä joukkosurmia ovat poliittisia. Näin ollen myös ad hoc -ryhmien toiminnan käsittely mediassa on jossain määrin poliittista. Ad hoc -ryhmiä käsittelevät mediatekstit ovatkin tiiviissä suhteessa yhteiskunnalliseen kontekstiinsa, minkä takia kriittinen diskurssianalyysi soveltuu niiden analysoimiseen.

Van Dijk muistuttaa, että kuten kriittisen diskurssianalyysin kohde myös analyysi itsessään on poliittista (1993, 252). Tavoitteena on kiinnittää huomiota valtasuhteiden järjestäytymiseen ja mahdollisesti kyseenalaistaa ne, mikä on mitä suurimmissa määrin poliittista toimintaa. Tästä syystä tutkijan on otettava kantaa ja ilmaistava, mistä näkökulmasta hän asiaa tarkastelee (van Dijk 1993, 270). Minun näkökulmani on oletetun vähemmistön eli verkostoituneen yksilön. Pyrin siis etsimään vaihtoehtoisia tapoja hahmottaa ad hoc -ryhmiä ja niiden toimintaa eli sellaisia diskursseja, jotka pikemminkin haastavat kuin uusivat valtasuhteita.

Noudatan analyysissani Teun van Dijkin hahmottelemaa käsitystä kriittisen diskurssianalyysin kulusta (van Dijk 1993, 270–279 ja 1998, 21–63). Diskurssien erottamisessa olen käyttänyt hyväkseni myös Norman Faircloughin ajatuksia diskurssien ilmenemisestä (2003, 133–146). Etenkin ad hoc -ryhmien toiminnan representaatioiden ja toimijoiden representaatioiden määrittämisessä Faircloughin ajatukset ovat olleet tukena. Fairclough ohjastaa kiinnittämään analyysissa huomiota etenkin jaotelluihin, mitä kerrotaan ja mitä jätetään kertomatta sekä miten yleisesti tai yksityiskohdaisesti toimijoista ja tapahtumista kerrotaan.

Analyysini jakautuu kahteen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa kiinnitän huomiota kontekstiin ja sen ominaispiirteisiin: ketkä teksteissä puhuvat, ketkä määrittelevät puheenaiheet, miten genre ilmenee ja millaisiin suhteisiin puhujat asettuvat toisiinsa nähden.

Analyysin toisessa vaiheessa huomion kohteena ovat itse teksti ja sen ominaispiirteet: mikä on tekstin otsikko ja aine, miten väitteitä perustellaan, mihin asia rinnastetaan, mikä on näkökulma, millaista kieltä käytetään ja niin edelleen. Painopiste on merkityksen muodostumisessa eli siinä miten tekstissä rakennetaan diskursseja. Toisessa vaiheessa nousee esiin muun muassa kysymys toiminnan ja toimijoiden representaatioista: millaisena tapahtumana ad hoc -ryhmien tempaukset esitetään ja millainen kuva ryhmien jäsenistä rakennetaan. Tarkoitukseni on käydä aineisto läpi lause lauseelta ja etsiä tekstistä diskursseille tyypillisiä piirteitä.

Voidakseni analysoida genren ilmenemistä lehtiteksteissä minun on lyhyesti määriteltävä, mikä on tunnusomaista kullekin genrelle. Fairclough määrittelee genren toimintatavaksi, jonka avulla diskursseja tuotetaan. Genret siis voidaan erottaa toisistaan sillä perusteella, millaisten sosiaalisten käytäntöjen avulla diskursseja tuotetaan. Esimerkiksi haastattelut muodostavat oman genrensä ja tieteelliset raportit omansa: molemmat edellyttävät tekstiltä tietynlaisia tapoja rakentaa diskursseja. Genret ovat luonteeltaan suhteellisen vakiintuneita, mutta pohjimmiltaan historiallisia. Tässä suhteessa ne muistuttavat diskursseja. Genren ja diskurssin eroa voi luonnehtia sanomalla, että genre on tapa toimia ja diskurssi tapa esittää. (Fairclough 2003; 26, 65–67.)

Pietilä (2008, 22) käyttää journalistisista genreistä suomenkielistä nimitystä juttutyyppejä, mikä vastaa tämän tutkielman käsitystä genrestä: tarkoitan genrellä lehtijuttujen vakiintuneita muotoja.

Lä

”. Pietilä nostaa esiin Van Dijkin (1988) näkemyksen uutisdiskurssista. Uutisissa lukijat ovat läsnä vain epäsuorasti. Jotta uutisen ymmärtää, lukijalla on oltava laaja käsitys yleisesti jaetuista tiedoista, uskomuksista, normeista ja arvoista. Lisäksi uutiset ovat persoonattomia. Puhkieltä esiintyy vain henkilöiden sitaateissa, ja nopeuden vaatimus on johtanut uutiskielen rutinoitumiseen. Uutisaiheet ohjaavat uutistyyliä. (Pietilä 2008, 50.)

Norjalaiset Johan Galtung ja Mari Ruge määrittivät vuonna 1965 julkaistussa tutkimuksessaan¹¹ 12 uutiskriteeriä, jotka tekevät tapahtumasta uutisen. Vaikka uutiskriteerit ovat sidoksissa aikaan ja paikkaan – eli niiden käyttö vaihtelee aikakaudesta ja mediayrityksestä toiseen – ne ovat säilyneet suhteellisen yhdenmukaisina (Allan 2004, 58). Osoituksena tästä Harcupin ja O’Neillin tutkimus, jossa he päivittävät Galtungin ja Rugen uutiskriteerit ja päätyivät varsin samankaltaisiin kriteereihin: merkittävin ero oli ehkä viihteellisyyden ja sensaatiohakuisuuden lisääntyminen (2001, 279). Erilaiset uutisen määritelmät poikkeavat toisistaan lähinnä yksityiskoh-
taisuudellaan, miten tarkasti tai yleisesti kriteerit määritellään.

Shoemaker ja Reese (1996, 111) tiivistävät uutiskriteerit kuudeksi vaatimukseksi. Vaikka kriteereitä on puolet vähemmän kuin Galtungin ja Rugen määritelmässä Shoemakerin ja Reesen määritelmää voi pitää varsin kattavana.

Uutiskriteerit Shoemakerin ja Reesen mukaan (1996, 111):

1. Vaikuttavuus / tärkeys: uutisen tärkeys riippuu siitä, kuinka monen ihmisen elämään se vaikuttaa.
2. Human interest: kiinnostavuus on yhtä tärkeä kriteeri kuin vaikuttavuus, sillä vaikuttavakin uutinen jää lukematta, ellei se kiinnosta lukijaa.
3. Konflikti / vastakkaisuus: media suosii vastakkainasetteluja, sillä konflikti on kiinnostavampaa kuin harmonia.
4. Epätavallisuus: yllätyksellisyys on myös kiinnostavaa, sillä arkipäiväisissä asioissa ei ole mitään uutta eikä näin ollen mitään kerrottavaa.
5. Ajankohtaisuus: uutiset ovat ajankohtaisia, sillä ihmiset haluavat tietää, mitä juuri nyt on tekeillä tai tapahtumassa.
6. Läheisyys: tapahtumia, jotka sattuvat lähellä ihmisten omaa elinpiiriä, pidetään tärkeämpinä kuin kaukaisia tapahtumia.

Kova uutinen kertoo siis tapahtumasta, joka on tuore, vaikuttaa suureen joukkoon ihmisiä, kiinnostaa laajasti ja rikkoo arkisen elämämenon. Uutinen viestii usein muutoksesta: joku asia on nyt toisin kuin se oli ennen.

---

¹¹ Galtung, Johan ja Ruge, Mari 1965: “The structure of foreign news: the presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers”, *Journal of International Peace Research* 1, s. 64–91.

Toiseksi suurimman ryhmän aineistossani muodostavat yleisönosastokirjoitukset. Sanomalehdet eivät julkaise kaikkia saamiaan yleisönosastokirjoituksia, vaan toimitus valitsee julkaistavaksi ne kirjoitukset, joiden katsotaan täyttävän tietyt mielipidekirjoitukselle asetetut vaatimukset (Wahl-Jorgensen 2002, 70). Nämä vaatimukset myös määrittävät yleisönosastokirjoituksia sanomalehden juttutyypinä, toisin sanoen vaatimukset ovat mielipideaineiston ominaisuuksia.

Mielipidekirjoituksia koskee jossain määrin samat edellytykset kuin uutisia: niiden on oltava ajankohtaisia, kiinnostavia ja käsiteltävä tärkeiksi tai merkittäviksi koettuja asioita. Viihdyttävät, tiiviit ja lyhytsanaiset mielipiteet pääsevät todennäköisemmin läpi julkaisuseulasta kuin pitkät ja monitahoiset analyysit. Yleisönosaston voi jossain määrin katsoa suosivan hyviä kirjoittajia: kirjoitusvirheet vähentävät tekstin arvostusta ja epäloogisuus tekstissä katsotaan hylkääväksi tekijäksi. (Wahl-Jorgensen 2002, 71–77).

Kaikki lehdessä julkaistava mielipideaineisto ei ole lukijoiden lähettämää, vaan osa mielipiteistä on toimituksen itsensä tuottamaa tai varta vasten tilaamaa. Näitä kolumneja ja pakinoita on tutkimusaineistostani kaikkiaan noin kymmenesosa.

Pakinan tyyppiominaisuuksia ovat anonymiteetti, jatkuvuus, mittaan kirjoittaminen ja normipoikkeama. Pakina on siis tyypillisesti nimimerkin suojissa kirjoitettava, säännöllisesti ilmestyvä, tietyn mittainen kirjoitus, joka pyrkii ylittämään yleisesti hyväksytyjä viestinnän, tyylin ja kielen normeja. Pakinalle on ominaista myös suppeus, ironia, ajankohtaisuus ja poleemisuus. (Pietilä 2008, 79–81).

Pietilän mukaan pakinat ovat viime vuosina saaneet väistyä lehdissä kolumnien tieltä. Kolumni muistuttaa paljolti pakinaa: kolumni ilmestyy yleensä säännönmukaisesti ja on tietynmittainen. Kolumnin tyyppiominaisuuksiin kuuluu pakinasta poiketen omalla nimellä esiintyminen sekä usein kirjoittajan valokuvan tai piirroskuvan käyttö (Pietilä 2008, 81–86.)

Uutisten ja mielipideaineiston rinnalla kolmas aineistoryhmä ovat taustoittavat artikkelit. Pietilän määrittelemistä perusjuttutyypeistä artikkelit ovat lähimpänä taustajuttua. Lyhyesti määriteltynä taustajutut kertovat uutisten taustasta, asian historiallisesta

kehityksestä ja syistä. Usein taustajutut ovat kainalojuttuja, mutta omassa aineistosani olen laskenut taustoittaviksi artikkeleiksi myös faktalaatikot. Taustajutut sijoituvat uutisen ja mielipiteen väliin: ne sisältävät usein uutista vapaampaa tulkintaa tapahtumista olematta kuitenkaan puhtaasti mielipiteitä. (Pietilä 2008, 54–57.)

Viimeinen selkeästi oman aineistoryhmänsä muodostava juttutyyppe on pääkirjoitus. Se voidaan lyhyesti määritellä lehden kannanotoksi johonkin ajankohtaiseen asiaan. Pääkirjoitus on yleensä signeeraamaton. Pietilä nostaa esiin Hémanuksen (1972) näkemyksen pääkirjoitusten neljästä tyypistä: kirjoitukset voivat olla pohdiskelevia, erottelevia, taustaa valottavia tai linjaa viitoittavia. Pohdiskeleva pääkirjoitus ei juuri ota kantaa vaan pohtii vaihtoehtoja, erotteleva pääkirjoitus tarjoaa valmiin erotellun näkemyksen, taustaa valottava avaa nimensä mukaisesti asioiden syitä ja linjaa viitoittava avaa lehden virallisen kannan. (Pietilä 2008, 75–76.)

5.2.3 Pari sanaa lähiluvusta

Diskurssianalyysi on tehokas väline tutkittaessa merkitysten muodostumista kielessä. Sen lisäksi että selvitän, miten ad hoc -ryhmien toimintaa mediassa merkityksellistetään, tarkoitukseni on pohtia, millainen kokonaiskuva ryhmän synnyttämästä tapahtumasta muodostuu. Millaisissa yhteyksissä ad hoc -ryhmään viitataan ja milloin "asiantuntijat" haetaan muualta.

Lähiluvun avulla pyrin vastaamaan kysymyksiin, joihin diskurssianalyysi ei taivu. Lähiluvun avulla tartun esimerkiksi kysymykseen objektiivisuudesta: millä keinoilla objektiivisuuteen pyritään ja kuinka paljon mediassa painotetaan objektiivista tietoa ja kuinka paljon mielipiteitä? Diskurssianalyysi ei ole kiinnostunut siitä, miten tarkasti ad hoc -ryhmien ajamaa asiaa seurataan. Käytännössä kokonaiskuva ad hoc -ryhmien käsittelystä jää diskurssianalyysin avulla tavoittamatta.

6 ANALYYSIN TULOKSET

6.1 Pro Wanha Jokela

Kun vanhaa ravintolarakennusta Joensuussa puolustava Pro Wanha Jokela -ryhmä keväällä 2009 perustettiin Facebookiin, viidennen valtiomahdin käsite oli vielä varsin tuntematon. Itse asiassa William H. Duttonin viidettä valtiomahtia käsittelevä artikkeli, *The Fifth Estate Emerging through the Network of Networks*, on julkaistu vasta samana vuonna. Tutkimistani caseista Pro Wanha Jokela on pisimpään aktiivisesti toiminut ad hoc -ryhmä. Tammikuussa 2013 Pro Wanha Jokela -ryhmä on edelleen toiminnassa, eikä ravintolarakennuksen kohtaloa ole sinetöity.

Sanomalehti Karjalaisessa Pro Wanha Jokela -ryhmää ja kädenvääntöä ravintolarakennuksesta käsitellään vuosina 2009–2011 kaikkiaan 41 lehtitekstissä. Helsingin Sanomissa ryhmä noteerataan tuona aikana neljässä lehtijutussa, jotka kaikki on julkaistu vuonna 2011.

6.1.1 Kerronnan kulku: huhupuheesta kestoaiheeksi

Taistelu ravintola Wanhan Jokelan puolesta sanomalehti Karjalaisen sivuilla käynnistyy huhtikuussa 2009, kun lehti julkaisee Pro Wanha Jokela -ryhmän Facebookiin perustaneen Riitta Nybergin mielipidekirjoituksen ”Jokelan taloa ei saa purkaa” (Karjalainen 4.4.2009). Nybergin kirjoituksesta käy ilmi, että ravintolan sulkemisesta on huhuttu jo kauan. Sanomalehti Karjalaisessa ryhmää ei kuitenkaan ole aiemmin noteerattu, ja Riitta Nybergin mielipidekirjoitus onkin selkeä keskustelunavaus. Nyberg esittää kirjoituksessaan suoran kysymyksen ravintolarakennuksen omistavalle Karjalaisen Kulttuurin Edistämisseuralle (KKES).

[Toiminnanjohtaja Satu] Kokkosen mukaan kukaan ei ole virallisesti kysynyt ravintolan jatkosta, eikä purkamisaikeista ole julkisesti puhuttu. Nyt tässä julkisesti kysytään: mikä on säätiön tavoite Wanhan Jokelan tulevaisuuden suhteen? (Karjalainen 4.4.2009)

Ensimmäisissä ravintola Wanhaa Jokelaa käsittelevissä uutisissa tavallisten ihmisten ääni nousee voimakkaasti esiin. Uutisoinnissa korostetaan ihmisten huolta ravintolarakennuksesta: Facebookiin perustetun Pro Wanha Jokela -ryhmän kerrotaan keränneen hetkessä yli 3000 jäsentä. Uutisessa ei kuitenkaan vastata Pro Wanha Jokela -ryhmän huoleen. Vuokrasopimuksen osapuolet eivät halua kommentoida ravintolan jatkoa, minkä takia Riitta Nybergin mielipidekirjoituksessaan esittämä kysymys ravintolan tulevaisuudesta jää vaille vastausta, eikä keskustelua synny. Ravintoloitsija Anita Latola tyytyy toteamaan, että ”epävarmuus tulevaisuudesta on olemassa”. Lisäksi hän kertoo, ettei halua kommentoida asiaa enempää, sillä häntä ”on kielletty niin tekemästä”. (Karjalainen 8.4.2009.) Pro Wanha Jokela -ryhmä siis nousee utisiin ennen kuin mitään uutista varsinaisesti on.

Nybergin kysymykseen vastataan viikkoa myöhemmin, kun Karjalaisen (15.5.2009) etusivulla kerrotaan, ettei Jokelaa pureta. Varsinaisessa uutisessa sisäsivuilla tarkennetaan, että Karjalaisen kulttuurin edistämissäätiö haluaa kumota huhut ja ettei säätiöllä ole Jokelan talon tulevaisuuden suhteen suunnitelmia eikä päätöksiä. Uutisessa ei siis itse asiassa suoraan sanota, ettei Jokelaa tulla purkamaan, vaan että tilanne on avoin. Otsikko ”Jokelaa ei aiota purkaa” ohjaa kuitenkin lukijaa tulkitsemaan, että rakennuksen tulevaisuus on turvattu. On todennäköistä, että aihe olisi jätetty sikseen, ellei Pro Wanha Jokela -ryhmän perustaja Riitta Nyberg olisi ollut toimittajaa tarkempi lukiessaan Karjalaisen kulttuurin edistämissäätiön lähettämää tiedotetta. Keskustelu jatkuu, kun Karjalaisessa julkaistaan Nybergin mielipidekirjoitus:

Säätiön verkkosivuilla (www.kkes.fi) julkaistu tiedote ja lause ”Jokelan talo tulevaisuuden suhteen säätiöllä ei ole suunnitelmia eikä päätöksiä” jättää ilman huolen siitä, että toisaalta kiinteistön korjaamiseksi ei ole tehty suunnitelmia tai päätöksiä. Ja jokainen ymmärtää, mitä se voi merkitä talon tulevaisuuden kannalta. (Karjalainen 20.5.2009)

Nyberg nostaa mielipidekirjoituksensa lopussa esille Pro Wanha Jokela -ryhmän merkityksen. Nyberg uskoo, että taloa puolustavan ryhmän muodostuminen tässä vaiheessa oli ”erittäin tärkeää, koska nyt talo on vielä korjattavissa”. Lisäksi Nyberg toteaa, että ryhmä jää mielenkiinnolla seuraamaan päätöksiä Jokelan talon tulevai-

suudesta. (Karjalainen 20.5.2009.) Kirjoituksesta välittyy vaikutelma, ettei asiaa ole käsitelty loppuun.

Nybergin mielipidekirjoitus jää kuitenkin viimeiseksi vuonna 2009 julkaistuksi, Wanhaa Jokelaa käsitteleväksi lehtitekstiksi. Seuraavan kerran ravintola Wanha Jokela nousee sanomalehti Karjalaisen sivuille vuoden kuluttua. Kulttuurisivuilla kerrotaan, että ”joensuulaisesta kulttuuriravintola Wanhasta Jokelasta syntyy äänilevy” (Karjalainen 30.4.2010). Uutisessa levyn kokoajiksi mainitaan ravintoloitsija Anita Latola ja toimittaja-muusikko Suonna Kononen. Kulttuuriuutisessa ei mainita Pro Wanha Jokela -ryhmää, vaikka se on mukana levyn markkinoinnissa. Uutisessa myös vaietaan ravintolan tulevaisuudesta. Osaltaan uutinen kuitenkin rakentaa kuvaa Wanhasta Jokelasta paikallisesti merkittävänä paikkana – eli suojelemisen arvoisena.

Varsinaiseen suojeleasiaan palataan Karjalaisen sivuilla lokakuussa 2010: lehti uutisoi KKE:n internetsivuilla ilmestyneestä tiedotteesta, missä säätiö kertoo, ettei se aio korjata ravintola Jokelan kiinteistöä (Karjalainen 19.10.2010). Säätiön mukaan korjaaminen tulisi kuntokartoituksen perusteella liian kalliiksi. Uutisessa siteerataan tiedotetta ja kerrotaan, ettei säätiön toiminnanjohtajaa Satu Kokkosta tavoitettu kommentoimaan asiaa. Lisäksi uutisessa on haastateltu yrittäjä Anita Latolaa. Pro Wanha Jokela -ryhmää uutisessa ei mainita. Uutisen lopussa kuitenkin kerrotaan, että Jokelassa kuvataan parhaillaan Yle Teema -kanavalla esitettävää Suojele minua! -televisiosarjaa, missä nostetaan esiin katsojien ehdotuksia uusiksi suojelekohteiksi. Ravintolarakennuksen kohtalosta on siis todennäköisesti oltu huolestuneita pitkin vuotta, vaikka Karjalaisessa asiaa ei ole käsitelty.

Jokelassa kuvattava televisiosarjan ylittää sanomalehti Karjalaisen julkaisukynnyksen toistamiseen. Seuraavana päivänä (20.10.2010) lehden kulttuurisivuilla julkaistaan sivun kokoinen juttu televisiosarjan kuvauksista. Jutussa televisiosarjan ohjaaja Niina Mäkeläinen ja sarjassa mukana oleva muusikko Samuli Putro kertovat omasta suhteestaan Jokelaan. Haastateltavien kautta rakentuu kuva poikkeuksellisesta ravintolasta, esimerkiksi Mäkeläinen kuvailee Jokelaa ”tyylikkääksi tuulahdukseksi mennyttä maailmaa”. Jutun yhteydessä julkaistaan KKE:n toiminnanjohtajan Satu Kokkonen haastattelu. Kokkonen ei ole suostunut puhelinhaastatteluun vaan vastaa ky-

symyksiin sähköpostilla. Jutussa kerrotaan, ettei Kokkosen vastauksia ole muutettu. Nähdäkseni haastattelun alustus ohjaa lukijaa tarkastelemaan Kokkosen vastauksia kriittisesti: miksi hän ei ole suostunut puhelinhaastatteluun, miksi pitää erikseen mainita, ettei vastauksia ole muutettu? Kokkonen vastaa toimittajan kysymyksiin lyhyesti ja ympäröörästi.

Eikö Jokelan kiinteistöllä ole KKES:n mielestä sellaisia kulttuuriarvoja, että se kannattaisi kunnostaa?

– Tunemme Jokelan historian – kunnianarvoisan elokuvateatterin ja perinteikkään ravintolan. Elokuvateatteritoiminta lopetettiin jo edellisen omistajan aikana ja ravintolatoiminta jatkuu yhä.

– –

Jos rakennus jää tuolloin [vuokrasopimuksen päättyessä joulukuussa 2011 -PT] tyhjilleen, mitä sille aiotaan tehdä? Eihän talon tyhjillään pitäminenkään ole kannattavaa toimintaa.

– Mikäli näin ikävästi kävisi, joutuisimme säätiössä käsittelemään asian uudesta lähtökohdasta. (Karjalainen 20.10.2010)

Kontrasti televisiosarjan kuvauksista kertovan pääjutun ja Kokkosen haastattelun välillä on suuri. Pääjutussa haastateltavat esiintyvät omilla kasvoillaan ja kertovat henkilökohtaisista muistoistaan ja kokemuksistaan. Haastattelussa Kokkonen ja tämän edustama säätiö ovat etäisiä ja vaikeasti tavoitettavia. Lukijan on paljon helpompaa päästä perille Jokelan puolustajien näkemyksistä kuin säätiön tavoitteista.

Ravintola Wanhan Jokelan suojelemista käsitellään sanomalehti Karjalaisessa pitkään Jokelan puolustajien (mukaan lukien Pro Wanha Jokela -ryhmä) ja Karjalaisen kulttuurin edistämissäätiön välisenä kiistana. Rakennuksen suojeleminen kuitenkin kytkeytyy oleellisesti Joensuun kaupungin valmistelemaan keskusta-alueen osayleiskaavaan. Karjalaisessa tämä konteksti tuodaan esiin marraskuussa 2010. Uutisessa ”Keskustan raamit uusiksi” avataan kaavoitustyötä ja sen tavoitteita (Karjalainen 17.11.2010). Uutisen myötä keskustelun osapuoleksi nousevat osayleiskaavaa valmistelevat virkamiehet ja lopullisen päätöksen tekevät poliitikot. Poliitikot eivät kuitenkaan tartu aiheeseen. Ainoa vuosina 2009-2011 esitetty poliittinen puheenvuoro on SDP:n kansanedustajaehdokkaan Jarmo A. Tolvasen kannanotto, jossa Tolvanen teillaa KKES:n ehdotuksen ravintolatoiminnan siirtämisestä uuteen rakennukseen:

Wanhan Jokelan rippeiden ja jäämistön siirtäminen muualle amerikkalaiseen tyyliin töllisteltäväksi muistomeriksi olisi Jokelan arvolle alentavaa. – – Paikalle suunniteltu tornitalo voidaan varmaan rakentaa muuallekin, eikö vain? (Karjalainen 15.12.2010)

Allekirjoituksessaan Tolvanen on kuitenkin merkinnyt kotipaikakseen Puu-Juuka, joka on suojeltu puutaloalue Juuan keskustassa, vajaat 80 kilometriä Joensuusta pohjoiseen. Tolvanen ei siis todennäköisesti ole niitä poliitikkoja, jotka pääsevät vaikuttamaan Joensuun osayleiskaavaan.

Sen sijaan sanomalehti Karjalaisen toimittajat ottavat osaa keskusteluun. Karjalaisessa julkaistaan peräkkäin kaikkiaan kolme lehden omien toimittajien kolumnia, joissa otetaan kantaa Wanhan Jokelan suojelemiseen. Ensin lehden entinen päätoimittaja Pekka Sitari linjaa, että ajatus Jokelan sijoittamisesta uudistaloon on ”oivallinen”. Sitari uskoo, että mikäli Jokelan rakennus peruskorjattaisiin, se vähentäisi säätiön jakamaa tukea kulttuurille ja tutkimustyölle. (Karjalainen 20.12.2010). Maaliskuussa 2011 Karjalaisen toimittaja Jouko Kempas käsittelee kolumnissaan Joensuun kaupunkikuvaa yleisemmin. Kempas toteaa, että suuri joukko ravintolan asiakkaita ja ystäviä haluaisi, ettei mitään muutettaisi, mutta tätä vaihtoehtoa Kempas ei pidä mahdollisena. (Karjalainen 10.3.2011.) Tulkitsin maininnan Jokelan ystäväjoukosta viittaukseksi Pro Wanha Jokela -ryhmään, jonka tavoitteena on ollut Jokelan kunnostaminen siten, että ravintola säilyisi mahdollisimman entisellään. Selkeämmin Pro Wanha Jokela -ryhmään viitataan toimittaja Hannu Jarvan pakinatyyllisessä kolumnissa ”Huuhkajia myös Jokelaan” (Karjalainen 19.3.2011):

Joensuussa ravintola Jokelan vuosikymmeniä vanhaa rakennusta yritetään pelastaa erilaisilla tempauksilla, keräyksillä ja adresseilla. Nämä toimenpiteet eivät tunnu purevan. (Karjalainen 19.3.2011)

Erilaiset tempaukset ja adressin kokoaminen ovat keskeinen osa Pro Wanha Jokela -ryhmän toimintaa. Ryhmän Facebook-sivuilla on myös väläytetty rahan keräystä, jotta tarvittavat varat rakennuksen peruskorjaamiseen saataisiin kasaan. Kolumnissaan Hannu Jarva nostaa esiin yhden keinon, jota ei vielä ole käytetty eli ”eläimellisyden”. Jarva toteaa, että ”huuhkajien häätö pakkokeinoin on aina monimutkaisempaa kuin ihmisten” (Karjalainen 19.3.2011). Lausahdus voidaan tulkita KKES:tä kohtaan esitetyn kritiikiksi: jopa huuhkajien elinympäristöä arvostetaan enemmän kuin ihmisten elinympäristöä eli Jokelaa.

Vuoden 2011 alussa kamppailu Wanhan Jokelan tulevaisuudesta noteerataan myös Helsingin Sanomissa. Uutisessa ”Taiteilijatavernan kohtalo repii karjalaisia” ja sen

yhteydessä julkaistussa taustoittavassa kainalojutussa (Helsingin Sanomat 23.1.2011) käydään läpi Jokelan historia ja nykytilanne. Uutisessa kuullaan käytännössä kaikkia osapuolia. Haastateltavana ovat niin Pro Wanha Jokela -ryhmän perustaja Riitta Nyberg, ravintoloitsija Anita Latola ja Jokelan asiakkaat kuin KKES:n toiminnanjohtaja Satu Kokkonen ja kaavoituspäällikkö Juha-Pekka Vartiainen. Helsingin Sanomien uutinen toistaa pitkälti samat asiat, jotka ovat nousseet esiin Karjalaisen uutisissa. Kiinnitin kuitenkin huomiota Nybergin väitteeseen, että KKES:n hallituksessa olisi liikemiehiä, jotka haluaisivat arvokkaalle tontille liiketilaa. Kyseinen väite ei ole noussut esiin sanomalehti Karjalaisen uutisoinnissa. Vuosina 2009-2011 julkaistuissa uutisissa ei myöskään tuoda esiin, ketkä konkreettisesti hyötyisivät Jokelan tilalle kaavaillusta uudesta liikerakennuksesta.

Jokela-uutisointi painottuu vuonna 2011 loppuvuoteen. Huhtikuussa sanomalehti Karjalainen julkaisee sivun kokoisen uutisen ”Jokela pelastuu”. Uutisessa kerrotaan, että englantilainen pääomasijoittaja aikoo laajentaa Jokelan kiinteistöä ja perustaa ravintolan kylkeen Beatles-museon (Karjalainen 1.4.2011). Kyseessä ei kuitenkaan ole oikea uutinen vaan aprillipila. Kesäkuussa Wanha Jokela nousee sanomalehti Karjalaisen kulttuurisivujen pääjutuksi, kun Jokelan suojelemiseksi tehty äänilevy julkaistaan. Jutussa korostetaan jälleen ravintolan merkitystä kaupungille ja kaupunkilaisille:

– Kaikkien vanhemmat ja isovanhemmat ovat Jokelassa käyneet. Ei tätä historiaa saa tuhota, Tams kommentoi.

Tams itse on käynyt juomassa hääjuomat Jokelassa, samoin tekivät hänen vaimonsa isovanhemmat. Anita Latolan vanhemmat ovat menneet Jokelassa kihloihin. Yleisön joukosta kuului yllättävän monta ”niin minunkin vanhempani” -huutoa. (Karjalainen 18.6.2011)

Juttu itsessään ei tuo Jokela-uutisointiin mitään uutta, sen sijaan siinä luodaan kuvaa tiiviistä yhteisöstä, joka on valmis puolustamaan ravintolarakennusta:

Latola kertoo varanneensa karvalakkipuolen keskellä seisovan pylvään itselleen, jos puskutraktorit taloa uhkaavat.

– Barrikadeille nouseaan kahleiden kanssa. Muutkin pylvää on jo varattu. (Karjalainen 18.6.2011)

Jokelan puolustajien jopa uhmakkaista lausunnoista voi myös päätellä, että he ovat jo varautuneet siihen, ettei heidän toiveitaan tulla kuulemaan päätöksenteossa. Sanoma-

lehti Karjalaisen sivuilla tämä uhka konkretisoituu syyskuussa, kun lehti kertoo etusivullaan, että Wanha Jokela suljetaan viimeistään vuoden 2012 lopussa. Otsikkoa edeltävässä niin sanotussa iskusanassa kiistaa kuvataan jo kulttuurisodaksi (Karjalainen 21.9.2011).

Tieto vuokrasopimuksen irtisanomisesta herättää jälleen keskustelun. Sanomalehti Karjalainen julkaisee Riitta Nybergin mielipidekirjoituksen, joka on ote Nybergin KKES:n hallituksen jäsenille lähettämästä sähköpostista. Nyberg korostaa, että Pro Wanha Jokela -ryhmä on valmis ”mihin vain” ja että talo voitaisiin korjata talkoilla (Karjalainen 23.9.2011). Viereisellä sivulla kuitenkin kyseenalaistetaan Nybergin mainitsemien talkoiden merkitys. Sivun pääuutisessa kerrotaan, että rakennus on erittäin huonossa kunnossa. Lisäksi toimittaja Markku Liikamaa toteaa uutisen yhteydessä julkaistussa kommentissaan, että suojeluhakemus on ainoa mahdollisuus pelastaa Jokela.

Syyskuun lopussa sanomalehti Karjalainen käsittelee ”kulttuurisotaa” pääkirjoituksessaan. Kirjoituksessa linjataan, että: ”kulttuuriravintolalle ja -symboleille on Joensuun kaltaisessa yliopistokaupungissa joka tapauksessa tarvetta tulevaisuudessakin. Sen osoittaa jo Jokelan kohtalosta virinnyt kiivas keskustelu.” (Karjalainen 26.9.2011). Pääkirjoituksen jälkeen Karjalaisessa julkaistaan useita kirjoituksia, jotka luovat käsitystä, ettei Jokelan kohtaloa ole vielä sinetöity. Uutisissa muun muassa kerrotaan, että Pohjois-Karjalan rakenneperinneyhdistys Räppänä ry hakee Jokelalle suojelupäätöstä (Karjalainen 28.9.2011). Toimittaja Jouko Kempas puolestaan ennustaa kolumnissaan, että Wanhasta Jokelasta tullaan käymään vielä kova vääntö (29.9.2011). Myös Helsingin Sanomat nostaa aiheen uudelleen esiin: uutisen otsikko on ”Jokelaa ei ole vielä menetetty” (30.9.2011).

Voimakkaimmat kannanotot Wanhan Jokelan säilyttämisen puolesta esitetään Karjalaisen kulttuurisivuilla. Kulttuurisivuilla esimerkiksi kerrotaan lehden toteuttamasta kyselystä, missä kartoitettiin pohjoiskarjalaisten kulttuurivaikuttajien suhtautumista Wanhaan Jokelaan (Karjalainen 2.10.2011). Kysely lähetettiin 16 henkilölle, joista 9 vastasi. Vastanneiden joukossa ovat muun muassa elokuvaohjaaja Markku Pölönen, Joensuun kaupunginorkesterin taiteellinen johtaja Atso Almila ja Itä-Suomen yliopiston professori Yrjö Sepänmaa. Kuvaavaa on, että kaikki vastaajat vastasivat myöntä-

västi kysymykseen, ”onko Wanha Jokela niin arvokas Joensuun kulttuuriselle brändille kuin ravintolan puolustajat antavat ymmärtää?”. Lähes kaikki vastaajista myös pitävät ravintolarakennusta suojelemisen arvoisena. Kriittisin kommentti on Joensuun kaupungin kulttuurijohtajan Janna Puumalaisen toteamus, jota ei kuitenkaan voi pitää kovin kriittisenä:

Virka-asema ja asiantuntemukseni eivät riitä tätä virallisesti arvioimaan. Fiilispohjalta voin todeta, että kaunis rakennus ja hieno miljööhän se on. (Karjalainen 2.10.2011)

Oikeasti kriittisiä kommentteja ei artikkelista löydy, mikä kuvastaa laajemminkin Karjalaisen ja Helsingin Sanomien Wanha Jokela -uutisointia. Tutkimistani lehtiteksteistä ei löydy yhtään puheenvuoroa, missä kannatettaisiin varauksetta ravintolarakennuksen purkamista tai pidettäisiin rakennusta turhana. Sen sijaan ravintolan kulttuurillista ja historiallista merkitystä korostavia kommentteja julkaistaan molemmissa lehdissä useita.

Ravintola Wanhaa Jokelaa käsittelevien lehtitekstien kieli on usein kuvailevaa ja tunnelmoivaa.

Tuolta ne hiljaa tulevat, kerrostalot! Harmaat kolossit, jotka syövät tämänkin tavernan tieltään, nelihenkinen porukka manaa Joensuun legendaarisessa hotelli-ravintola Wanhassa Jokelassa perjantaina. (Helsingin Sanomat 23.1.2011)

Yllä oleva katkelma on Helsingin Sanomien Kotimaa-osastolla julkaistun uutisen ”Taiteilijatavernan kohtalo repii karjalaisia” kärkilause. Uutisen aloitukseksi katkelma on nähdäkseni poikkeuksellisen runollinen, siitä huolimatta että kyseessä on ravintolan asiakkaiden epäsuora sitaatti. Huomion arvoista on, että lehtitekstien kieli muuttuu, kun tekstissä argumentoidaan rakennuksen purkamisen puolesta. Wanhan Jokelan purkaminen tuodaan lehtiteksteissä esiin välttämättömänä pahana, johon joudutaan turvautumaan rakennuksen huonon kunnon ja taloudellisten syiden takia. Kärjistetysti voisi sanoa, että lehtiteksteissä Wanhan Jokelan suojelemista kannatetaan tunteikkailla ilmauksilla ja vastustetaan neutraalilla kielenkäytöllä.

Vaikka sanomalehti Karjalaisen lehtijutuissa Jokelasta kirjoitetaan pääasiassa positiiviseen sävyyn, Facebookin Pro Wanha Jokela -ryhmää ei uutisissa tuoda juurikaan esiin. Jopa kerrottaessa ryhmän toiminnasta ryhmä saatetaan jättää mainitsematta.

Karjalainen esimerkiksi uutisoi ennakkoon Jokelan puolesta järjestettävistä Joku roti sentään! -kulttuuritalkoista. Tapahtuma on Pro Wanha Jokela -ryhmän järjestämä, mutta uutisessa kerrotaan, että ”pohjoiskarjalainen kulttuuriväki tempaisee” (Karjalainen 5.10.2011).

Ainoa ihminen, joka uutisissa kytketään Pro Wanha Jokela -liikkeeseen on ryhmän perustaja Riitta Nyberg. Lokakuun lopussa Karjalainen esimerkiksi tekee uutisen osayleiskaavasta järjestetystä yleisötilaisuudesta. Uutisen ingressissä kerrotaan, että ”Wanha Jokela ja toriparkki herättivät tunteita keskustelutilaisuudessa” (Karjalainen 25.10.2011). Ingressin perusteella voi olettaa, että tilaisuudessa on esitetty useita puheenvuoroja liittyen Jokelaan ja mukana on ollut myös Pro Wanha Jokela -ryhmän aktiiveja. Uutisessa ryhmään kytketään kuitenkin vain Riitta Nyberg. Toisin sanoen Pro Wanha Jokela -ryhmä personoidaan voimakkaasti Nybergiin.

Kun Wanha Jokela saa marraskuussa Joensuun kaupungin rakennusvalvonnalta luvan jatkaa toimintaansa vuokrasopimuksen loppuun asti (Karjalainen 18.11.2011 ja Helsingin Sanomat 19.11.2011), Jokela-uutisointi tyipistyy osayleiskaavan käsittelyksi. Joulukuussa Karjalaisessa julkaistaan pikku-uutinen, missä kerrotaan, että purkukieltoa kaavaillaan kaikkiaan 55 kiinteistölle (Karjalainen 6.12.2011). Viimeisessä kappaleessa kerrotaan, että Wanha Jokela on yksi rakennuksista. Muissa kaavauutisissa Wanhaan Jokelaan tai Pro Wanha Jokela -ryhmään ei viitata, joten olen jättänyt ne tarkemman analyysin ulkopuolelle. Tutkimusaineistoni viimeinen Wanha Jokela - uutinen on Karjalaisen 27.12.2011 julkaisema uutinen, jossa Suomalaisen Kirjallisuuden Seura SKS kerää Wanhaan Jokelaan liittyviä muistoja.

Ravintola Wanhaa Jokelaa ja sen tulevaisuutta käsitellään vuosina 2009–2011 verrattain tiiviisti, kun otetaan huomioon, ettei asiassa tapahdu kolmen vuoden aikana suuria muutoksia. Nähdäkseni yksi syy tähän on Pro Wanha Jokela -ryhmän aktiivinen toiminta: ryhmä ei ole antanut aiheen unohtua. Sen sijaan Pro Wanha Jokela -ryhmä on jatkuvasti käynyt Facebookissa keskustelua, etsinyt uusia vaikutuskeinoja ja ratkaisuja. Huomion arvoista on myös se, että Pro Wanha Jokela -ryhmä pääsee uutisoinnissa esiin omalla äänellään. Olkoonkin, että käytännössä ryhmän ääntä käyttää vain sen perustaja, Riitta Nyberg. Hän kuitenkin nousee lehtiteksteissä ravintolayrittäjä Anita Latolan ohella yhdeksi näkyvimmistä persoonista.

”Kulttuurisodan” toisen osapuolen, KKES:n näkemys ravintolarakennuksen tulevaisuudesta jää uutisoinnissa jokseenkin epäselväksi. Nähdäkseni tämä on pitkälti seurausta siitä, että säätiö pysyttelee tietoisesti taka-alalla. Säätiö kieltäytyy usein kommentoimasta asiaa ja kannanotot tehdään julkaisemalla tiedote säätiön omilla verkkosivuilla. Toinen ryhmä, joka pysyttelee vaiti on poliitikot. Juukalaisen kansanedustajaehdokkaan lisäksi yksikään poliittinen päättäjä ei ota suoraan kantaa Wanha Jokelan suojelemiseen. Rakennus- ja ympäristölautakunnan puheenjohtaja ja keskustalainen kaupunginvaltuutettu Aino Heikura sivuaa keskustan rakennusten suojeleusasia mielipidekirjoituksessaan¹², muttei mainitse Wanha Jokelaa nimeltä. Ravintolan suojeleminen näyttäisikin nousevan poliittiseen keskusteluun vasta vuonna 2012, kun suojelupäätös etenee kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston käsittelyyn.

6.1.2 Uutisoinnin diskurssit: puuhastelua karjalaisen kulttuurin puolesta

Lähiluvun yhteydessä kävi varsin nopeasti ilmi, että lehtiteksteissä Wanhasta Jokelasta rakennetaan kuvaa kulttuurisesti ja historiallisesti merkittävänä paikkana. Esimerkiksi Karjalaisen pääkirjoituksessa ravintolan merkitys todetaan suoraan:

Mikäli Jokelan toiminta loppuu, Joensuu menettää paljon enemmän kuin vain yhden ravintolan. (Karjalainen 26.9.2011)

Ravintolan poikkeuksellisuus näkyy myös sanavalinnoissa. Wanhaan Jokelaan viitataan harvoin pelkkänä ravintolana tai baarina. Jopa uutistekstissä Wanha Jokela on usein kulttuuriravintola, taiteilijataverna tai kulttuurikapakka. Näkemys erikoislaatuista ravintolasta nouseekin voimakkaasti esiin Pro Wanha Jokela -ryhmää ja sen toimintaa jäsentävissä diskursseissa. Kaikkiaan lehtiteksteistä erottui selvästi viisi diskurssia.

Taulukko 1. Pro Wanha Jokela -uutisoinnin diskurssit

---

¹² Avointa keskustelua rakennusten suojelusta, Karjalainen 29.9.2011

Diskurssi	Toiminnan representatio	Osallistujan representatio	Me	Ne	Positiivisuus / negatiivisuus
Kulttuuri-diskurssi	Karjalaisen kulttuurin vaaliminen ja puolustaminen	Kulttuurin ystäviä, taiteen ja tieteen ammattilaisia kaikki yhteiskuntaluokat	Pro Wanha Jokela, Jokelan puolustajat	KKES	+
Kaupunki-kuvadiskurssi	Merkittävän rakennuksen suojeleminen	Taiteilijoita, tutkijoita (etenkin humanisteja), kaikki yhteiskuntaluokat	Pro Wanha Jokela	KKES	+
Markkinadiskurssi	Kaupallistumisen vastustaminen	Persoonallisuutta, paikallista pienyritystä arvostavia ihmisiä eri yhteiskuntaluokista.	Pro Wanha Jokela	KKES, liikemiehet	+
Realismidiskurssi	Epärealistinen yritys säilyttää todella huonokuntoinen rakennus	Idealisteja, joilla on ylioptimistinen käsitys resursseista	KKES	Pro Wanha Jokela	-
Väheksymisdiskurssi	Äänekestä protestointia ilman todellista merkitystä	Joukko sekalaisia ihmisiä ilman todellista vaikutusvaltaa	Sivustaseuraajat, (KKES)	Pro Wanha Jokela	+ / -

Wanhan Jokelan kulttuuriarvoa korostava diskurssi on lehtiteksteissä siinä mielessä hallitsevin, ettei sitä kyseenalaisteta. Kaikissa puheenvuoroissa hyväksytään näkemys Wanhasta Jokelasta eräänlaisena karjalaisen kulttuurin symbolina ja sitä kautta kaupungin imagolle merkittävänä paikkana. Kun Pro Wanha Jokela -ryhmän toimintaa tarkastellaan tämän kulttuuridiskurssin kautta, ryhmä näyttäytyy kulttuuriperinnön vaalijana ja puolustajana. Ryhmän jäsenet puolestaan esitetään kulttuurin ystävinä, joiden joukossa on niin taiteen ja tieteen ammattilaisia kuin tavallisia kansalaisia kaikista yhteiskuntaluokista. Toisin sanoen Pro Wanha Jokela -ryhmä esitetään läpileikkauksena Wanhan Jokelan asiakaskunnasta, jota kirjailija Tuula-Liina Varis kuvailee sanomalehti Karjalaisessa näin:

Sehän on siitä harvinainen taiteilijaravintola, että siinä ovat kautta aikain viihtyneet kaikki, vuorineuvoksista mitä moninaisimpiin elämäntaiteilijoihin – ja vielä tasa-arvoisina juttukumppaneina.

(Karjalainen 2.10.2011)

Kulttuuridiskurssia käytetään myös ilman voimakasta vastakkain asettelua. Diskurssi kuitenkin suosii näkemystä, missä me Pro Wanha Jokela -ryhmän jäsenet puolustamme kulttuuriperintöä, kun ne KKES:ssä yrittävät tuhota sen.

Karjalainen kulttuuri ei tietenkään ole yksin Jokelan varassa, mutta Jokelalla on niin suuri maine ja symboliarvo, että sen mahdollisesti purettuaan ja rakennettuaan tilalle kerrostalohirviön KKES menettää maakunnan silmissä suuren osan uskottavuudestaan karjalaisen kulttuurin vaalijana ja lipunkantajana, ja sitä pidetään yleisesti vastedes arvoperinnön hyväksikäyttäjänä ja raiskaajana. (Karjalainen 2.10.2011)

Kirjailija Heikki Turusen puheenvuorossa vastakkain asettelu Jokelan puolustajien ja KKES:n välillä on voimakasta. Turunen pitää Jokelan symboliarvoa kulttuuridiskurssille tyypillisesti kiistämättömänä. Puheenvuorossa on kuitenkin havaittavissa ajatus, että Jokelan symbolinen arvo on riippuvainen Jokelan kiinteistöstä: Turusen kommentti voidaan lukea siten, että Jokelalla tarkoitetaan joko ravintolan toimintaa tai konkreettista Jokelan kiinteistöä. Diskurssin, jossa Jokelan merkitys ja arvo pohjautuu rakennukseen, olen nimennyt kaupunkikuvadiskurssiksi. Kun kulttuuridiskurssissa painottuu se, mitä Wanhan Jokelan seinien sisäpuolella tapahtuu, kaupunkikuvadiskurssissa korostetaan myös itse kiinteistön merkitystä. Riitta Nyberg tiivistää ajatuksen ensimmäisessä mielipidekirjoituksessaan:

Eikä Jokelan tunnelmaa pysty siirtämään uuteen taloon tai osoitteeseen, vaan se kuuluu juuri noiden kaiken nähneiden seinien sisälle. (Karjalainen 4.4.2009)

Kaupunkikuvadiskurssissa Wanha Jokela esitetään arvokkaana kiinteistönä. Näkemys on jossain määrin ristiriitainen, sillä uutisoinnissa tuodaan selvästi esiin, ettei kiinteistö ole rakennushistoriallisesti arvokas. Kaupunkikuvadiskurssissa ravintola-kiinteistön arvoa perustellaan sillä, mitä ravintolassa on tapahtunut eli paikan historialla:

Wanha Jokela on Joensuun – ja Suomen Kuvalehden mukaan koko Suomen – merkittävimpiä kulttuurihistoriallisia kohteita sen pitkän ja vaiherikkaan historian, monipuolisen kävijäkunnan ja täysin omalaatuisen miljöönsä vuoksi. (”Merkittävä pala kaupungin historiaa”, Karjalainen 21.9.2011)

Pro Wanha Jokela -ryhmä esitetään kaupunkikuvadiskurssissa historiallisen rakennuksen suojelijana. Karjalaisen kulttuurin edistämistä puolestaan esitetään taloudellisen hyödyn tavoittelijana, joka ei välitä Wanhan Jokelan historiallisesta merkityksestä vaan haluaa rakentaa tilalle voittoa tuottavan liikerakennuksen.

Ja rakennusoikeus saa kulttuurinedistäjänkin silmillä kiilumaan kultaiset euromerkit?
Satunnainen (Verkosta nostettua, Karjalainen 8.4.2009)

KKES:n suunnitelma rakentaa Wanhan Jokelan kiinteistön paikalle uusi liikerakennus herättää Jokelan puolustajien joukossa kiivasta vastustusta. Puolustajien puheenvuoroissa nousee esiin kolmas diskurssi, jossa keskeistä on kaupallistumisen vastustaminen. Tässä markkinadiskurssissa nimeämässäni puhettavassa Wanha Jokela esitetään markkinavoimista vapaana paikkana, missä konkretisoituu pienyrittäjyys ja paikallisuus.

Mielikuvissa Jokelasta on muodostunut symbolinen barrikadi, jonka suojissa on tilaa taiteen ja tieteen vapaalle hengenlennolle vailla markkinatalouden oravanpyörän puristusta. (Karjalainen 26.9.2011)

Vaikka ravintola Wanha Jokela on yksityinen yritys, sitä ei markkinadiskurssissa mielletä samalla tavalla kaupalliseksi tilaksi kuin muita ravintoloita.

Paikkana se on yhteisöllisyyttä luova tavalla, johon mikään kaupungin uusista ravintoloista ei ole pystynyt (Karjalainen 2.10.2011)

Kuten professori Yrjö Sepänmaan kommentista käy ilmi, Wanha Jokela mielletään markkinadiskurssissa ravintolaksi, missä yhteisöllisyys on vielä voimissaan. Yhteisöllisyys kuvastaa hyvin myös markkinadiskurssin välittämää kuvaa Pro Wanha Jokela -ryhmästä: ryhmä esitetään tiiviinä rintamana, joka on valmis toimintaan ja johon kuuluu ihmisiä kaikista yhteiskuntaluokista. KKES ja liikemiehet sen sijaan esitetään markkinavoimien käytyreinä.

Kulttuuri-, kaupunkikuva- ja markkinadiskursseissa Pro Wanha Jokela -ryhmään ja sen toimintaan suhtaudutaan positiivisesti. Sen sijaan realismidiskurssissa ryhmän toiminta nähdään negatiivisena: Pro Wanha Jokela -ryhmä jarruttaa väistämättömän purkupäätöksen tekemistä. Realismidiskurssissa Pro Wanha Jokela -ryhmän toiminta esitetään epätoivoisena yrityksenä pelastaa korjauskelvoton rakennus. Ryhmän jäsenet esitetään puolestaan idealisteina, joilla on ylioptimistinen käsitys omista mahdollisuuksistaan. Realismidiskurssi on yleinen KKES:n edustajien puheenvuoroissa, mutta se nousee esiin myös toimittajien kannanotoissa. Toimittaja Markku Liika-

maan kommentissa korostuu realismidiskurssissa keskeinen vaihtoehdottomuus: muita vaihtoehtoja kuin rakennuksen purkaminen ei enää ole.

Mutta rehellisyyden nimissä täytyy tunnustaa, että en usko, että pylväslahjoituksilla ja lumenpudotushappeneilla Jokelaa enää pelastettaisiin. (Karjalainen 23.9.2011)

Realismidiskurssi on lähellä väheksymisdiskurssiksi nimeämäni puhetapaa. Kummassakaan diskurssissa ei uskota, että Pro Wanha Jokela -ryhmän toiminta voisi pelastaa ravintolarakennuksen. Realismidiskurssissa väitettä perustellaan rakennuksen huonolla kunnolla, kun taas väheksymisdiskurssissa Pro Wanha Jokela -ryhmän toiminnan vaikuttamattomuudella. Väheksymisdiskurssissa siis kyseenalaistetaan Pro Wanha Jokela -ryhmän kyky vaikuttaa asiaan. Pro Wanha Jokela -ryhmän toiminta nähdään slacktivismina (ks. luku 3) eli äänekkäänä protestointina ilman todellista merkitystä. Näkemys tiivistyy toimittaja Jouko Kempaksen kolumnissa:

Jokelaa puolustaa sosiaaliseen mediaan syntynyt monituhapäinen kansanliike, joka virtuaalimaailmassa uhoaa toimintavalmiuttaan. Aika näyttää, onko joukossa enemmän puhujia kuin tekijöitä sillä hetkellä, kun vielä voi oikeasti vaikuttaa, miten käy Jokelan rakennukselle. (Karjalainen 29.9.2011)

Katkelmasta käy ilmi myös jako virtuaalimaailmaan ja todelliseen maailmaan. Toisin sanoen Pro Wanha Jokela -ryhmän toiminnan epäillään jäävän virtuaalimaailmassa uhoamiseksi. Mahdollisuutta, että virtuaalimaailmassa (eli sosiaalisessa mediassa) tapahtuva toiminta itsessään riittäisi vaikuttamaan päätöksentekoon, ei tunnisteta.

6.2 Botellón

Heinäkuussa 2011 Kupittaaan puistossa järjestetty botellón-puistopiknik oli järjestyksessään neljäs Turussa järjestetty kokoontuminen. Samalla se oli ensimmäinen Suomessa järjestetty botellón, joka noteerattiin mediassa eri puolilla Suomea. Muun muassa Helsingin Sanomissa botellónia käsiteltiin kesän ja loppuvuoden aikana kaikkiaan 13 jutussa, Aamulehteen tapahtuma poiki neljä juttua ja Karjalaiseen kolme.

Tulosten jäsentämiseksi olen jakanut botellónia käsittelevät jutut kolmeen ryhmään riippuen siitä, milloin ne on julkaistu. Ensimmäiseksi avaan ennen Turussa järjestettyä botellónia julkaistut jutut, toiseksi kokoontumisesta kirjoitetut jutut ja kolmanneksi jutut, joissa käsitellään kokoontumisen jälkeisiä tapahtumia ja pohditaan seurauksia eli pyritään selittämään tapahtumaa ja mahdollisesti otetaan siihen kantaa.

6.2.1 Kerronnan kulku: käännekohtana rikos

Ensimmäisen kerran botellón nousee otsikoihin viikkoa ennen tapahtumaa, kun Helsingin Sanomat uutisoi maailmalla yleisten, internetissä organisoitujen jättipiknikkien rantautumisesta Suomeen (Helsingin Sanomat 9.7.2011). Uutisessa tuodaan esiin niin tapahtuman tausta kuin viranomaisten huoli tapahtuman turvallisuudesta ja mahdollisista seurauksista. Ääneen pääsevät poliisin ja Turun kaupungin edustajan lisäksi myös edellisenä vuonna tapahtumaan osallistuneet nuoret. Merkille pantavaa on, että uutinen on nostettu lehden päävinkiksi. Helsingin Sanomissa botellón saa verrattain paljon huomiota etukäteen. Ilmiötä avaavan uutisen lisäksi aihetta käsitellään kokoontumista edeltävänä päivänä julkaistussa Ville Seurin kolumnissa (Helsingin Sanomat 15.7.2011). Seuri ottaa kantaa Turun Sanomien juttuun, jossa järjestäjiä varoitettiin mahdollisista seurauksista, mikäli jotain ikävää tapahtuu. Kolumnissaan Seuri kuitenkin huomauttaa, että botellónilla ei ole virallista järjestäjää, jonka vastuulla lupien hankkiminen ja turvallisuus olisivat.

Turun Sanomien uutista lainataan myös Karjalaisessa, joka on tutkimistani lehdistä toinen, missä botellón noteerataan ennakkoon (Karjalainen 15.7.2011). Karjalaisessa Turun Sanomien uutinen julkaistaan lähes sellaisenaan: uutisessa kerrotaan, että ongelmana Facebookin massatapahtumissa on järjestyksenvalvojen ja ympäristölupien puute. Sen sijaan näkemys, ettei botellónilla ole järjestäjää, ohitetaan.

Botellónin ennakkouutisointi on pitkälti mahdollisten seurausten ennustamista ja vastuullisen etsintää. Kysymys, kuka vastaa, jos jotain sattuu, nousee esiin kaikissa jutuissa. Helsingin Sanomien ja Karjalaisen uutisoinnin välillä on selkeä näke-

mysero: Karjalaisessa järjestäjinä pidetään Facebook-kutsun tehneitä kolmea turkulaismiestä, kun taas Helsingin Sanomissa tämä näkemys kyseenalaistetaan.

Helsingin Sanomat on tutkimistani sanomalehdistä ainoa, jolla on ollut toimittaja paikan päällä Turun botellónissa. Näin ollen Helsingin Sanomat on myös ainoa lehti, missä julkaistaan paikan päältä tehty uutinen. Botellónia seuraavana päivänä julkaisutussa uutisessa, kerrotaan, että kokoontuminen jäi osallistujamäärältään vaisuksi: tapahtumaan ilmoittautuneesta 10 000 ihmisestä tuhatkunta saapui paikalle (Helsingin Sanomat 17.7.2011). Tapahtuman kuvaillaan sujuneen rauhallisesti:

Perusteluja kansalaisten järjestämien kokoontumisten kieltämiselle saa alkuillasta toden teolla etsiä. Lehden mennessä painoon Turun horisontissa uhkaavasti vaaniva saderintama näyttää sekin kiertävän puistoalueen kiltisti. (Helsingin Sanomat 17.7.2011)

Botellón noteerataan heti tapahtuman jälkeen myös Aamulehdessä Ennustanpalstalla, missä kolumnisti ennakoi, mitä tulevaisuudessa tapahtuu. Botellónien esimerkiksi uskotaan leviävän muihin kaupunkeihin suuren mediahuomion takia. Huomion arvoista on, että kirjoituksessa botellónit määritellään laittomiksi Facebook-piknikeiksi. Laittomuutta perustellaan sillä, että ”suurelle yksityiselle massatapahtumalle olisi kaupungin mukaan pitänyt hakea lupa” (Aamulehti 17.7.2011). Tätä näkemystä ei kyseenalaisteta.

Helsingin Sanomissa ennen botellónia ja sen aikana tehtyjen uutisten sävy on positiivinen. Ongelmat tuodaan esiin, mutta tapahtuman hyvien puolien katsotaan kuitenkin olevan merkittävämpiä. Uutisoinnin sävy muuttuu kaksi päivää botellónin jälkeen, jolloin uutisissa kerrotaan tapahtumassa sattuneista rikoksista. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa otsikkoon nousee botellónissa tehdyt kaksi raiskausta (Helsingin Sanomat 18.7.2011). Uutisen lopussa lukijaa vinkataan lukemaan lehden Elämä-sivulla julkaistu juttu: ”Etelän auringossa elämään luikersi halpa viina”. Juttu on osa Minä ja viina -sarjaa, jossa käsitellään suomalaisten juomista. Jutussa kerrotaan Espanjaan muuttaneen suomalaismiehen alkoholismista, ja nostetaan esiin paikallisten nuorten järjestämät botellónit, joita kuvaillaan näin:

Botellón on espanjalainen pussikaljoittelun muoto. Viikonloppuisin sadat nuoret kokoontuvat yhteen juomaan ja seurustelemaan, ja kasseissa kilisee lähes aina jotain olutta vahvempaa. (Helsingin Sanomat 18.7.2011)

Kiinnitin huomiota siihen, että jutussa nuorten alkoholinkäyttöä botellóneissa pidetään humalahakuisena, kun taas Espanjan juomakulttuuria yleensä kuvaillaan hillityksi: alkoholi on seurustelujuoma ja sen liikakäyttöä ehkäisee sosiaalinen paine. Toisin sanoen botellónien tarkoituksena ei enää olekaan ystävien kanssa ajanviettäminen ravintolailtaa huokeammalla vaan humaltuminen.

Helsingin Sanomat on käytännössä ainoa lehti, joka julkaisee uutisia itse kokoontumisesta. Myös Aamulehti tarttuu samana päivänä aiheeseen, mutta lehden uutisointi on askeleen edellä Helsingin Sanomia. Aamulehden uutinen on otsikoitu ”Kokoontua saa, rikoksista vastuu on tekijöillä” ja siinä pohditaan, kenellä on vastuu botellónissa tehdyistä rikoksista. Uutisessa haastatellun rikosoikeuden professorin Pekka Viljasen vastaus on yksiselitteinen: vain ja ainoastaan tekijöillä (Aamulehti 18.7.2011). Raiskaukset ja pahoinpitely mainitaan uutisessa, mutta painopiste on seurauksissa eikä itse tapahtumissa.

Sanomalehtien uutisoinnin luonne muuttuu tapahtumien raportoimisesta seurausten käsittelyksi kolme päivää botellónin jälkeen. Kaikissa tutkimissani lehdissä julkaistaan tuolloin uutinen, jossa poliisin kerrotaan etsivän botellónin koollekutsujaa. Uutisissa kerrotaan, ettei tapahtumalla ollut virallista järjestäjää. Uutisoinnin perusteella epäselväksi jää, voidaanko Facebook-ryhmän perustajaa pitää koollekutsujana tai koollekutsujaa tapahtuman järjestäjänä (Aamulehti, Helsingin Sanomat ja Karjalainen 19.7.2011.)

Botellónin jälkeisen keskustelun käynnistää Helsingin Sanomat, joka ottaa tapahtumiin kantaa pääkirjoituksessaan ”Botellón koettelee totuttuja rajoja” (Helsingin Sanomat 20.7.2011). Pääkirjoituksessa pohditaan samaa kysymystä kuin ennen Turun botellónia julkaistussa Ville Seurin kolumnissa (Helsingin Sanomat 15.7.2011): entä kun virallista järjestäjää ei ole?

minen on hankalaa. Kuka takaa juhlijoiden turvallisuuden? Helsingin Sanomat
20.7.2011)

Pääkirjoituksessa ei kuitenkaan pohdita sosiaalisessa mediassa järjestäytyneiden ryhmien luonnetta sen enempää, vaan huomio käännetään nuorten alkoholinkäyttöön.

, jotka tuntuvat edelleen olevan liian humalluttavia mu
oloon? (Helsingin Sanomat 20.7.2011)

Toisin sanoen pääkirjoituksessa ongelmana pidetään nuorten humalahakuista juomis-
ta botellóneissa, eikä suinkaan sitä, ettei botellóneilla ole virallista järjestäjää. Hel-
singin Sanomissa botellónit siis tunnustetaan uudenaikaisiksi, sosiaalisessa mediassa
järjestäytyneiksi liikkeiksi, joilla ei ole selkeää rakennetta ja hierarkiaa (ks. luku 2).
Karjalaisen uutisista tämä näkemys puuttuu kokonaan. Lehden uutisoinnissa painote-
taan järjestäjän vastuuta. Vastuukysymys nousee esiin kaikissa kolmessa botellónia
käsittelevässä uutisessa. Voimakkaimmin näkemys on esillä 21.7.2011 julkaistussa
uutisessa ”Nettikutsu ei hävitä järjestäjän vastuuta”. Uutisen kärkeen on nostettu
tieto, että botellóneja oli suunniteltu ”ainakin seitsemälle paikkakunnalle”, mutta
ilmoitukset vedettiin pois Turun botellónissa sattuneiden rikosten tultua ilmi. Bo-
tellónit määritellään kärkilauseessa ”laittomiksi puistojuhliksi”. Näin siitä huolimatta,
että myöhemmin uutisessa todetaan, että kokoontumisvapaus on perustuslain suo-
jaama oikeus, eikä tapahtumia voida kieltää ennakoilmoituksen puuttumisen vuoksi.
Kiinnitin huomiota myös siihen, että uutisessa kerrotaan, että poliiseilla ja ambulans-
seilla oli vaikeuksia päästä Kupittaaanpuistoon, sillä osallistujat olivat tarkoitukselli-
sesti väistämättä. Tiivistetysti Karjalaisen uutisessa Turun botellónia käsitellään siitä
lähtökohdasta, että kokoontumisella oli järjestäjä, vaikka botellóniin osallistuneet
olivatkin yhteisiä järjestelyjä vastaan – eli vastustivat näkemystä, että tapahtumalla
on järjestäjä.

Sama ajatus nousee esiin Aamulehdessä julkaistussa Matti Litukan kolumnissa ”Pu-
telijoukkojen puistohyökkäys” (Aamulehti 24.7.2011). Litukka pitää itsestään selvä-
nä, että tapahtumasivu Facebookissa tarkoittaa, että tapahtumalla on järjestäjä.

Turun tapahtuman kutsuminen spontaaniksi, ikään kuin oma-aloitteiseksi
kokoontumiseksi on valehtelua. Se pohjustettiin tiettävästi hyvin internetissä.
(Aamulehti 24.7.2011)

Litukan mukaan suurin ongelma on, ettei botellónin kaltaisiin kokoontumisiin suhtauduta riittävän vakavasti. Viimeisessä kappaleessa Litukka vihjaa, että mikäli viranomaiset ja päättäjät eivät puutu riittävän tiukasti botellónien kaltaisiin tapahtumiin, järjestyksen ylläpito lipeää kyseenalaisille ryhmille.

Pahinta valmistautumattomuutta on se, että kunnallisen vallankäytön korkeimmillakin tasoilla tilanteen vakavuus on epäselvä. Miten siis pitäisi suhtautua uusiin epäilemättä massiivisiin ja kaljupäisiin yksityisiin järjestysjoukkoihin? (Aamulehti 24.7.2011)

Turun botellónin jälkeistä uutisointia ja keskustelua yhdistää näkemys botellónista haitallisena ja vaarallisena ilmiönä. Negatiivinen suhtautumistapa korostuu Litukan kolumnissa ja ”Nettikutsu ei hävitä järjestäjän vastuuta” -uutisessa (Karjalainen 21.7.2011). Molemmat kirjoitukset välittävät botellónista kuvan, ettei kokoontumisessa ole mitään hyvää. Huomion arvoista on myös se, että ennen tapahtumaa uutisissa pääsivät ääneen Turun botellónin osallistujat, mutta tapahtuman jälkeisessä uutisoinnissa heitä ei kuulla. Puhevalta on pitkälti poliisilla ja toimittajilla; Turun kaupungin edustajia ei kuulla, eikä heihin viitata edes lähteenä.

Aamulehdessä julkaistu Olli-Poika Parviaisen mielipidekirjoitus ”Sosiaalinen media on mahdollisuus” on poikkeus botellónin jälkeisessä keskustelussa. Kirjoitus on vastaus Litukan kolumniin, ja siinä Parviainen tarttuu Litukankin esittämään väitteeseen, että sosiaalisessa mediassa organisoiduissa tapahtumissa ei ole mitään hyvää. Parviaisen mukaan valituksen ja syyllistämisen sijaan tulisi etsiä ”ratkaisumalleja, joissa sosiaalisen median tuottamiin haasteisiin vastataan ja hyötyjä edistetään”:

Sosiaalisen median käyttöön liittyvään ihmisten ennenkuulumattomaan aktivoitumiseen kannattaisi suhtautua kannustavasti. Meidän on kehitettävä keinoja, joiden avulla esimerkiksi erilaiset verkosta alkaneet kokoontumiset sujuvat mahdollisimman turvallisesti.
(Aamulehti 31.7.2011)

Olli-Poika Parviainen on kirjoituksen julkaisuaikaan Tampereen kaupunginhallituksen jäsen ja vihreiden edustaja. Tästä syystä ei ole yllättävää, että Parviainen kommentoi Litukan näkemystä tilanteen vakavuudesta ja kääntää keskustelun botellónista kuntien ja viranomaisten rooliin. Parviaisen keskeinen viesti on, että kuntien tehtävä

on toimia kuntalaisten palvelijana nykyistä tehokkaammin ja järjestää palveluja sinne, missä ihmiset ovat.

Aamulehdessä keskustelu Turun botellónista päättyy Olli-Poika Parviaisen puheenvuoroon, mutta Helsingin Sanomissa tapahtumaan tartutaan vielä yhdessä pääkirjoituksessa ”Äiti ei tule siivoamaan” (Helsingin Sanomat 8.8.2011). Kirjoituksen näkökulma on jossain määrin sama kuin Parviaisen mielipidekirjoituksessa: tekstissä pohditaan kuntien ja kaupunkien roolia epävirallisissa kokoontumisissa. Helsingin Sanomien mukaan tuo rooli on jälkien siivoaminen:

stavat. Juhliva nuoriso taantuu lapsen asteel
iti ei virallista kokoon
- n veronmaksajien - maksettavaksi. (Helsingin Sanomat
8.8.2011)

Toisin kuin Parviaisen mielipidekirjoituksessa Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa jälkien siivoamisen ja roska-astioiden toimittamisen kokoontumispaikalle ei nähdä kuuluvan kaupungin tehtäviin. Kärjistetysti voidaan sanoa, että kun Parviainen peräänkuuluttaa palveluja kuntalaisille, Helsingin Sanomat kehottaa jokaista raivaamaan omat roskansa.

Turun botellónin käsittely sanomalehdissä etenee loogisesti ennakko-odotuksista tapahtumien raportointiin ja syiden ja seurausten pohdintaan. Uutisoinnin edetessä suhtautuminen botellóniin muuttuu negatiivisemmaksi. Kokoontumisessa sattuneet rikokset ovat selkeä käännekohta: kun rikokset tulevat ilmi, botellóniin osallistujia ei enää siteerata.

6.2.2 Uutisoinnin diskurssit: protestointia ryyppämällä

Lähiluvun perusteella on havaittavissa, että uutisoinnissa korostuu kaksi näkökulmaa, järjestäjän vastuu ja nuorison alkoholin käyttö. Näistä jälkimmäinen nousee voimakkaasti esiin myös diskurssianalyyseissä. Se ei kuitenkaan ole ainoa diskurssi,

jonka avulla botellónia jäsennetään: kaikkiaan aineistosta on erotettavissa viisi diskurssia, jotka olen koonnut alla olevaan taulukkoon.

Taulukko 2. Botellón-uutisoinnin diskurssit

Diskurssi	Toiminnan representaatio	Osallistujan representaatio	Me	Ne	Positiivisuus / negatiivisuus
Juhladiskurssi	Nuorten juhlimista, verrattavissa vappuun	Nuori, täysi-ikäinen, hyvätapainen	Poliisi, aikuiset	Nuoret	+
Ryöpyäysdiskurssi	Juopottelua, ryöpyjuhlat	Nuori, murrosikäinen, huonokäyttöinen	Poliisi, (huolestuneet) aikuiset	Nuoret	-
Kannanotto-diskurssi	Kannanotto, kalliiden hintojen vastustamista	Nuori, aktivisti	Aikuiset	Nuoret	+ / -
Kaupunkidiskurssi	Kaupunkilaisten oikeutettua vapaa-ajan viettoa	Kaupunkilainen, kuntalainen	Kuntalaiset	Kaupungin virkamiehet ja edustajat	+
Anarkiadiskurssi	Tahallista haitantekoa, virkavalan vastustamista, kansalaisoikeuksien ylittämistä	Anarkisti, nuori	Poliisi, kaupunki, aikuiset	Nuoret, anarkistit	-

Juhladiskurssi tiivistyy Helsingin Sanomissa (9.7.2011) julkaistussa otsikossa ”Tu-
hansien ihmisten ulkobileet”. Juhladiskurssissa botellón on siis suuren ihmisjoukon
yhteinen ulkoilmajuhla, joka on rinnastettavissa esimerkiksi vappuun. Pohjimmiltaan
botellón nähdään harmittomana tapahtumana, jos huomioon ei oteta jälkeen jäävää
sotkua ja mahdollisia ylilyöntejä osallistujien alkoholinkäytössä. Botellónin osallistu-
jat esitetään pääasiassa hyvätapaisina nuorina. Kokoontumisissa tapahtuneet rikokset
ja häiriköinti kuitataan yksittäistapauksiksi. Juhladiskurssi nousee esiin erityisesti
ennen tapahtumaa julkaistuissa jutuissa. Tyypillisesti juhladiskurssia käyttävät bo-
tellónin osallistajat mutta myös toimittajat. Vertaaminen muihin kansanjuhliin on
yleistä:

Minulla olisi professorille ja poliisitarkastajalle pari kysymystä: Kuka järjestää vapun?
Entä juhannuksen? (Toimittaja Ville Seuri, Helsingin Sanomat 15.7.2011)

Virallisen järjestäjän puuttuminen esimerkiksi koulujen päätösjuhlasta ei ole
viranomaisia haitannut. (Toimittaja Jussi Pullinen, Helsingin Sanomat 9.7.2011).

Juhladiskurssissa tehdään kuitenkin selkeä ero botellónin ja teinien ryppyjuhlien välille. Botellón on nuorten aikuisten juhla.

Ystävysten peräänkuuluttamaan rauhallisuuteen vaikuttanee myös tapahtuman ikäjakauma: botellón ei ole teinien ryppyjuhla. (Helsingin Sanomat 17.7.2011)

Juhladiskurssi lomittuu ryppäysdiskurssiksi nimeämäni puhetapaan. Molemmissa diskursseissa vastakkain ovat me aikuiset (mukaan lukien poliisi) ja ne nuoret. Lisäksi molemmissa diskursseissa on kyse juhlimisesta: ryppäysdiskurssissa vain juhlitaan päihtyneenä. Diskurssien erottaminen onkin jossain määrin haastavaa:

”Vähän kuin festari, mutta ilman esiintyjä. Hauska meininki, kaikki oli kännissä”, [Toni] Parisot sanoo. (Helsingin Sanomat 9.7.2011)

Botellóniin vuonna 2010 osallistunut nuori mies kuvailee botellónia festivaalien kaltaiseksi juhlaiksi. Vertaus on juhladiskurssille tyypillinen, mutta se istuu myös ryppäysdiskurssiin, sillä festivaalit voidaan nähdä ryppyjuhlana. Nuoren miehen sitaattissa todetaan myös, että kaikki osallistujat olivat kännissä. Toteamus nostaa ryppäysdiskurssin hallitsevaksi diskurssiksi: botellóniin osallistuminen edellyttää päihtymistä.

Juhladiskurssin ja ryppäysdiskurssi ovat kuitenkin kaksi erillistä diskurssia. Juhladiskurssissa botellónin pääasiallisena tarkoituksena nähdään juhliminen, kun taas ryppäysdiskurssissa botellónin ideana on juoda alkoholia ja päihtyä. Yksi esimerkki ryppäysdiskurssista on aiemmin esiin nostamani vertaus botellónista espanjalaisena pussikaljoittelun muotona (Helsingin Sanomat 18.7.2011). Selkeimmin ryppäysdiskurssi nousee esiin Matti Litukan kolumnissa ”Putelijoukkojen puistohyökkäys”:

Häviävän pieni osa suomalaisista tiesi koko käsitteestä ennen kuin putelielämä todentui nuorten ja ikuisesti murrosikäisten jättitapaamiseksi Turussa. Tapahtuman kutsuminen tapaamiseksi on luonnollisesti vääristelyä, sillä kyseessä oli tietenkin enemmän tai vähemmän intensiivinen ryppäykseen keskittynyt joukkokokous. (Aamulehti 24.7.2011.)

Litukan kolumnissa näkemys botellónista juhlana kiistetään täysin. Ryppäysdiskurssi eroaa juhladiskurssista myös osallistujien representaation osalta. Ryppäysdiskurssissa osallistujat esitetään huonokäyttöisinä nuorina, ”ikuisesti murrosikäisi-

nä”. Suhtautuminen botellóniin on selvästi negatiivinen. Kyseessä ei ole missään tapauksessa harmiton tapahtuma.

Juhla- ja ryöpyäysdiskurssi hallitsevat botellónin käsittelyä tutkimissani lehdissä. Niiden lisäksi aineistosta on erotettavissa kolme muuta diskurssia. Ensimmäisen näistä olen nimennyt kannanottodiskurssiksi, missä botellón esitetään vaikutuskeinona ja botellóniin osallistujat aktiivisina nuorina. Toisin sanoen kannanottodiskurssissa botellón esitetään nuorten tapana kertoa, ettei heillä ole huokeita ajanviettopaikkoja:

Botellón tuli Suomeen Espanjasta. Siellä puistoon kokoontuminen oli alun perin nuorten tapa kertoa, ettei heillä ole tarpeeksi ajanviettopaikkoja. Piknikeillä vastustettiin myös baarien kalliita juomia. (Helsingin Sanomat 21.7.2011)

Yllä oleva sitaatti kuvaa hyvin kannanottodiskurssin marginaalisuutta. Sitaatissa botellón määritellään kannanotoksi, mutta samassa yhteydessä korostetaan, ettei näkemys päde Suomessa eikä enää botellónien kotimaassa Espanjassakaan. Imperfektin käyttö sekä sanat *siellä* ja *alun perin* ohjaavat lukijaa tulkitsemaan sitaatin siten, että joskus ennen botellón oli Espanjassa nuorten tapa kertoa, ettei heillä ole tarpeeksi ajanviettopaikkoja, mutta nyt botellón on jotain muuta. Kannanottodiskurssi on yleinen puhetapa, kun toimittaja avaa ilmiön taustaa. Muuten se ei juuri nouse esiin, esimerkiksi vain yksi haastatelluista nostaa esiin baarien kalliit hinnat (Helsingin Sanomat 17.7.2011). Tästä seuraa, että kannanottodiskurssissa vastakkainasettelu on varsin selkeä: botellón on niiden nuorten vaikutuskeino, ei meidän aikuisten.

Myös kaupunkidiskurssissa botellón esitetään jossain määrin kannanottona: botellónin osallistujat pitävät kiinni oikeudestaan kokoontua julkiselle paikalle. Kaupunkidiskurssissa vaikuttaminen tulee kuitenkin kylkiäisenä, botellónin pääasiallinen tarkoitus on viettää vapaa-aikaa kaupungilla. Selkeimmin kaupunkidiskurssi nousee esiin Olli-Poika Parviaisen mielipidekirjoituksessa:

Kaupunkilaisilla on oltava vapaus valita missä he aikaansa viettävät ja mennä esimerkiksi puistoon siitä huolimatta, että tapahtuma on saanut alkunsa internetissä. (Aamulehti 31.7.2011.)

Kaupunkidiskurssissa botellónin osallistajat esitetään kaupunkilaisiksi, jotka ottavat kaupunkitilan oikeutetusti haltuunsa ja viettävät aikaa puistoissa. Keskeiseksi kaupunkidiskurssissa nouseekin kysymys kaupunkitilan omistuksesta ja kuntien ja viranomaisten roolista. Vastakkain ovat me kuntalaiset ja ne kunnan virkamiehet. Kaupunkidiskurssissa botellónin ”ongelma” ei ole itse tapahtuma, vaan se, ettei julkinen valta osaa suhtautua tapahtumaan. Tämä näkemys nousee esiin muun muassa Aamulehdessä haastatellun rikosoikeuden professorin Pekka Viljasen sitaatissa:

... syy rajoittaa ihmisten vapautta. ... nen mieles ... n se ei ole
–
... . Jokaisella on vastuu omista tekemis
kin olla. (Aamulehti 18.7.2011)

Viljasen sitaatissa kansalaisten vapaus kokoontua ilman vastuullista järjestäjää, eli oikeus osallistua botellóniin, on itsestäänselvyys. Anarkiadiskurssissa tämä oikeus kuitenkin kyseenalaistetaan. Anarkiadiskurssissa botellón esitetään kansalaisoikeuksien ylittämisenä, tahallisenä haitantekoina ja virkavallan vastustamisena. Botellóniin osallistujat puolestaan representoidaan anarkisteiksi, jotka eivät kunnioita lainkaan julkista valtaa. Voimakkaimmin anarkiadiskurssi nousee esiin sanomalehti Karjalaisessa julkaistussa uutisessa ”Nettikutsu ei hävitä järjestäjän vastuuta”:

Poliisit ja ambulanssit eivät päässeet ajamaan Kupittaaan puistoon, kun osallistujat olivat tarkoituksellisesti väistämättä. – – Lisäksi ilmi tuli ainakin kaksi raiskausta, puistoa vahingoittanut tahallinen tulipalo ja useita alaikäisiä päihtyneitä, joita poliisit eivät päässeet hakemaan pois alueelta. (Karjalainen 21.7.2011)

Suhtautuminen botellóniin on anarkiadiskurssissa korostuneen negatiivista. Vastakkain asettelu on voimakasta: ne anarkistinuoret riehuvat, ja me aikuiset teemme poliisin ja muiden viranomaisten kanssa voitavamme.

6.3 Aamulehti boikottiin

Aamulehdessä julkaistu Markus Määttäsen kolumni ”Tytön puute sairastuttaa miehenalun” (Aamulehti 24.7.2011) sai hetkessä aikaan palautevyöryn. Kolumnin kes-

keinen ajatus tiivistyy lauseeseen, ”jos Auvinen, Saari tai Breivik olisivat saaneet vähän seksiä ja edes välillä jonkun tyttöystäväkseen, kenestäkään heistä ei olisi tullut joukkomurhaajaa”. Tämä ajatus poiki lehden sivuille kaikkiaan 26 mielipidekirjoitusta, Määttäsen vastauksen palautteeseen, toisen kolumnin ja ilmiötä avaavan artikkelin.

Analyysissa ongelmalliseksi osoittautuivat mielipidekirjoitukset, joista valtaosa on palaute- ja keskustelupalstoilta nostettuja nimettömiä kommentteja. Kirjoituksista ei ole pääteltävissä, mitkä niistä ovat Aamulehti boikottiin -ryhmän jäsenten lähettämiä. Palautteen lähettäminen ja uutisten kommentointi on keskeinen osa Aamulehti boikottiin -ryhmän toimintaa, mutta ryhmä ei suinkaan ole ainoa kommentoija tai palautteen antaja. Ongelmaksi siis muodostui se, että aineistosta on mahdoton tunnistaa ryhmän jäsenten mahdolliset puheenvuorot: mielipidekirjoitukset voivat olla ryhmän toimintaa tai sitten eivät.

Aineiston pohjalta oli kuitenkin mahdollista selvittää, millainen kuva kolumnista käytävästä keskustelusta sanomalehdessä välitetään. Lehdestä välittyvän kuvan pohjalta pystyin puolestaan hahmottamaan, näkykö kuvassa Aamulehti boikottiin -ryhmä ja ryhmän agenda eli vaatimus laadukkaammasta journalismista.

6.3.1 Kerronnan kulku: kaitsettua keskustelua

Markus Määttäsen Tytön puute sairastuttaa miehenalun -kolumnin jälkipyykki Aamulehden sivuilla etenee keskustelun omaisesti. Kaikkiaan aihetta käsitellään viikon sisällä neljässä lehdessä. Keskustelu käynnistyy lehden sivuilla heti kolumnin julkaisua seuraavana päivänä, kun Aamulehdessä julkaistaan kuusi palaute- ja keskustelupalstoilta poimittua, nimetöntä mielipidetekstiä. Tekstit on koottu ”Mieskin haluaa tulla hyväksytyksi” -otsikon alle (Aamulehti 25.7.2011). Yhteistä julkaistuissa mielipiteissä on, että ne kaikki hyväksyvät jollain tasolla Määttäsen kolumnin ydinajatuksen, että toisilta ihmisiltä – ja etenkin vastakkaiselta sukupuolelta – saatu huomio olisi todennäköisesti estänyt joukkosurmat:

Kaikkien ihmisten olisi hyvä tietää ja hyväksyä se tosiasia, että seksi- ja pariutumisvietti on miehen tärkein vietti, se päällimmäinen ja hallitseva, joka vaikuttaa aina – ja joskus tiedostamattakin – melkein jokaisessa tärkeässä päätöksessä.

Koiristakin tulee vihaisia toisille koirille, jos ne eivät koskaan pääse kommunikoimaan/leikkimään lajitovereidensa kanssa.

(Aamulehti 25.7.2011)

Jo ensimmäisistä mielipidekirjoituksista on havaittavissa, että jossain kolumnia on kritisoitu voimakkaasti. Se, missä tuo keskustelu on käyty, jätetään kuitenkin kertomatta. Määttäsen kolumnin ydinajatus kritisoivia mielipidekirjoituksia julkaistaan vasta kaksi päivää kolumnin julkaisemisen jälkeen 26. heinäkuuta, jolloin aihe on Aamulehdessä näkyvästi esillä. Kaikkiaan kolumnia käsitellään 11 mielipidekirjoituksessa, toimittaja Jutta Mattsonin kirjoittamassa kolumnissa ja toimittaja Markus Määttäsen kolumnissa. Tällä kertaa mielipidekirjoitukset on koottu otsikoiden ”Sek-sillä ei joukkosurmia ehkäistä” ja ”Naisen puutteen syyttäminen on täysin asiatonta” alle. Kirjoitusten sävy on täysin päinvastainen kuin edeltävänä päivänä julkaistuissa mielipideteksteissä: 11 mielipiteestä vain kahdessa Määttäsen kolumnin keskeisen ajatus hyväksytään täysin, yhdessä ajatusta pidetään tietyin varauksin mahdollisena. Teksteissä nousee esiin myös vaatimus paremmasta journalistisesta laadusta.

Lehden olisi syytä pyrkiä hieman pidemmälle vietyyn journalismiin ja hieman vähempään asenteellisuuteen – vaikka tarkoituksena olisikin kirjoittaa provosoiva puheenvuoro. (Aamulehti 26.7.2011)

Mielipidekirjoitusten yhteydessä julkaistaan toimittaja Jutta Mattsonin kolumni ”Yksin jääminen on vaarallista”. Mattson vertaa Määttäsen kolumnia ”hätäisesti väännettyyn pökäleeseen” ja nostaa esiin Facebookissa ilmenneen ”toimittajakollegoiden huutorainon”. Kolumnin tavoitteena on löytää kompromissi Määttäsen näkökulman ja vihaisten lukijoiden välille:

Jos tästä löydettäisiin kuitenkin kompromissi? Yksi asia, josta kaikki voivat olla samaa mieltä, ilman vihaa ja huutoa. (Aamulehti 26.7.2011)

Kompromissiksi nousee kolumnissa haastatellun apulaislääkäri Timo Palo-ojan suora sitaatti: ”Yksin jääminen on vaarallista”. Mattsonin jutun voi nähdä Aamulehden yritykseksi päättää lehdelle epämieluisasta aiheesta keskustelu. Sama tarkoitus voidaan nähdä myös Markus Määttäsen ”Seksi, rakkaus ja joukkomurha” -kolumnilla, jossa Määttäsen vastaa saamaansa palautteeseen. Keskustelu ei kuitenkaan hiljene,

vaan se jatkuu mielipidepalstalla seuraavana päivänä. Palautetta saavat niin Määttä-
nen kuin Mattson:

Mikä on kompromissi väärän Määttäsän tekstin ja ei-väärän välillä? Ollaan hiukan
väärin? Jonkin verran väärin? Koko keskustelu on rakennettu väärälle premissille, että
yksinäisyys aiheuttaa luonteenvian, joka johtaa massaturmaan. (Aamulehti 27.7.2011)

Aamulehden sivuilla keskustelu päättyy 31.7.2011 julkaistuun artikkeliin: ”Me-
diavyöry. Klik. Ja kohu on valmis.” Artikkelin on Aamulehdeltä selkeä piste keskuste-
lulle: siinä ei oteta kantaa, kuka on oikeassa ja kuka väärässä. Sen sijaan artikkelissa
pohditaan syitä Määttäsän kolumnin saamaan huomioon, aiheen käsittelyä ja leviä-
mistä sosiaalisessa mediassa sekä kritiikin kohteeksi joutuneen lehden mahdollisuuksia
selviytyä kohusta. Artikkelissa muun muassa selvitetään, miksi Aamulehti ei aio
pyytää anteeksi Määttäsän kolumnia. Artikkelin jälkeen aihe katsotaan käsitellyksi,
eikä mielipidekirjoituksia enää julkaista.

Keskeisiä toimijoita keskustelussa ovat yleisö, Aamulehden toimittajat ja ulkopuoli-
set asiantuntijat. Yleisö pitää sisällään palautteen antajat ja verkkokeskustelijat, joita
on aineiston pohjalta vaikea erottaa toisistaan. Aamulehden Näkökulma-sivulla ker-
rotaan, että puheenvuorot on koottu palaute- ja keskustelupalstoilta, mutta epäselvä-
ksi jää, mistä kommentit tarkalleen ottaen ovat peräisin; viitataan palaute- ja kes-
kustelupalstalla Aamulehden omaan verkkokeskusteluun, sähköpostipalautteeseen,
Facebookiin vai johonkin yleiseen keskustelufoorumiin? Mielipidekirjoitukset ovat
siis voineet olla suoraan toimitukseen lähetettyjä palautteita tai keskustelupalstalle
kirjoitettuja puheenvuoroja.

Yleisö saa Aamulehden sivuilla äänensä voimakkaasti kuuluviin: lehti julkaisee
kaikkiaan 26 yleisön suoraa puheenvuoroa. Lisäksi lehden saamaa palautetta referoi-
daan toimittajien kolumneissa ja artikkelissa. Esiin nostetaan muun muassa muusik-
ko Tommy Lindgrenin ja vastaavan päätoimittajan Jouko Jokisen käymä keskustelu,
joka levisi Facebookissa:

Lindgren on lähettänyt paheksuvan palautteen artikkelista. Jouko Jokinen kertoo
vastauksessaan olevansa hämillään, sillä hänen mielestään kirjoituksen sanoma
rakkauden merkityksestä on kirkas.
”Näköjään Aamulehti seisoo ihan varauksetta Määttäsän rakkauden ylistyksen takana”,
Lindgren kirjoittaa.

Lindgrenin viesti leviää sekin kuin roihu Facebookissa. Ja taas alkuperäistä juttua klikataan.

(Aamulehti 31.7.2011)

Lindgrenin viestiä kuvataan artikkelissa käännekodaksi, joka laukaisee kiivaan kommentoinnin kolumnin puolesta ja vastaan. Huomion arvoista on, että Lindgrenin ja Jokisen käymä viestittely nostetaan esiin myös Aamulehti boikottiin -ryhmän Facebook-sivulla¹³ yhtenä ryhmän perustamisen pontimina. Ryhmän perustaja muun muassa kertoo odottaneensa anteeksipyyntöä ja päättäneensä ryhmän perustamisesta nähtyään Jokisen vastauksen Lindgrenin palautteeseen.

Yleisön puheenvuoroista on erotettavissa pääasiassa kahden tyyppistä argumentointia. Valtaosa yleisöstä pyrkii kumoamaan Määttäsen kolumnissaan esittämät väitteet osoittamalla aukot Määttäsen argumentoinnissa. Osa puolestaan perustaa mielipiteensä omaan kokemukseensa.

Jos Breivik olisi saanut tyttöystävän, olisi saarella yhden ampujan sijaan ollut kaksi. Edellinen lause on aivan yhtä spekulatiivinen kuin Markus Määttäsen arvaus (Näkökulma 24.7.), että seksi olisi estänyt Suomen koulusurmat ja Norjan hirmuteon.

Olen neljä vuotta käynyt läpi ajatuksissani sitä, miksi muuan oppilas tuli kouluun ja ampui minullekin rakkaita ihmisiä. En ole vielä päätenyt selvään vastaukseen, mutta siitä olen varma, että naisten tai naisenpuutteen syyttäminen on täysin asiatonta. – – Nuori mies Jokelasta, jolla ei ole naista, eikä taipumusta väkivaltaisuuksiin. (Aamulehti 26.7.2011)

Yhdessä mielipidekirjoituksessa käytetään tiedon lähteenä Anders Behring Breivikin julkaisemaa manifestia, mutta argumentointikeinona Breivikin teksteihin nojautuminen on vähäistä.

Aamulehdestä keskusteluun osallistuvat Jouko Jokisen lisäksi kolumnin kirjoittaja Markus Määttänen, toimittaja Jutta Mattson ja Aamulehti.fi-sivuston kehitysjohtaja Seppo Roth. Rothia lukuun ottamatta Aamulehden edustajat ottavat kantaa Tytön puute sairastuttaa miehenalun -kolumnin väitteisiin ja vastaavat lukijoille eli osallistuvat keskusteluun omalla äänellään ja persoonallaan. Toimittajan oma positio näkyy teksteissä vahvasti. Sen sijaan verkkouutisoinnista vastaava Seppo Roth toimii artik-

---

13 Aamulehti boikottiin Facebookissa <https://www.facebook.com/aamulehti.boikottiin/info> Viitattu: 21.9.2012

kelissa verkkoviestinnän asiantuntijana. Roth pohtii sitä, millaiset jutut synnyttävät ”sosiaalisen median tsunamin” ja miten tästä tsunamista voi selvitä (Aamulehti 31.7.2011). Myös toimittajien argumentoinnissa on eroja: Määttänen ei juurikaan perustele väittämiään, Jokinen viittaa omiin tuntemuksiinsa, Roth aiempiin kokemuksiin ja Mattson turvautuu argumentoinnissaan ulkopuoliseen asiantuntijaan.

Lehden ulkopuolisia asiantuntijoita edustavat digitaalisen viestinnän konsultti Minna Husu ja apulaislääkäri Timo Palo-oja. Jutta Mattsonin kolumnissa haastateltu Palo-oja puhuu ihmissuhteiden tärkeydestä yleisellä tasolla, mutta hänen kommenttinsa voidaan tulkita kannanotoksi. Palo-oja ei kumoa Määttäsen näkemystä, että tyttöystävä pelastaisi potentiaaliset joukkosurmaajat, vaan pitää ajatusta yleistyksenä, jota pitää laajentaa muihin ihmissuhteisiin (Aamulehti 26.7.2011). Digitaalisen viestinnän konsultti Minna Husu ei sen sijaan ota kantaa itse kolumniin vaan keskittyy Seppo Rothin tavoin analysoimaan organisaation viestintää mediakohun keskellä. Asiantuntijoiden haastatteluilla pyritään selvästi siirtämään painotus mielipiteisiin perustuvasta keskustelusta objektiiviseen uutisointiin.

Vaikka Aamulehdessä julkaistaan verrattain monta mielipidekirjoitusta, on selvä, että lehteen on päätynyt vain murto-osa saadusta palautteesta. Esimerkiksi Markus Määttäsen kerrotaan saaneen yli tuhat yhteydenottoa (Aamulehti 31.7.2011). Lehdessä julkaistujen tekstien pohjalta kuva keskustelusta jää lopulta ohueksi. Etenkin sosiaalisessa mediassa käydystä keskustelusta annettu kuva on yksipuolinen: teksteistä välittyy näkemys, että keskustelu sosiaalisessa mediassa ja verkossa olisi aggressiivisempaa ja yksioikoisempaa kuin lehdessä. Vastaava päätoimittaja Jouko Jokinen vertaa verkkokeskustelujen tunnelman olevan kuin ”Colosseumilla”. Määttänen puolestaan kertoo kehottaneensa toimitusta painamaan lehteen kaikista rankimmat palautteet. Artikkelista ei käy ilmi, tehtiinkö näin, mutta kun julkaistuja mielipiteitä tarkastelee Colosseum-vertauksen kautta, on selvää, ettei vihaisimpia palautteita julkaistu. (Aamulehti 31.7.2011). Toisin sanoen rivien välissä kerrotaan, että verkossa valtaosa keskustelusta on asiatonta, mutta lehteen on valikoitu niitä harvoja asiallisia mielipiteitä.

Kuva keskustelua käyvästä yleisöstä jää hajanaiseksi. Osa kirjoittajista tuo sukupuolensa selvästi esiin: joukossa on niin miehiä kuin naisia. Ikänsä tuo esiin vain muu-

tama kirjoittaja; kaikki heistä kertovat olevansa nuoria. Toimittajien kolumnit ja palauttevyöryä avaava artikkeli eivät kerro yleisöstä juuri enempää. Artikkelissa esimerkiksi todetaan vain, että ”Jokista huolettua, että palautteesta iso osa on tullut Pirkanmaan ulkopuolelta, ihmisiltä, jotka eivät lue paperilehteä, eivätkä seuraa tavallisesti Aamulehti.fi:n verkkopalvelua” (Aamulehti 31.7.2011).

Lehdessä julkaistujen tekstien pohjalta ei ole nimettävissä yhtään ryhmää, joka osallistuisi aktiivisesti Tytönpuute sairastuttaa miehenalun -kolumnista käytävään keskusteluun. Esimerkiksi Facebookiin perustettua Aamulehti boikottiin -ryhmää ei mainita lehdessä.

6.3.2 Uutisoinnin diskurssit: journalismikritiikkiä vai vihapuhetta

Markus Määttäsen kirjoitus ”Tytön puute sairastuttaa miehenalun” muistuttaa ulkoasultaan tavallista pääjuttua. Aamulehden sivuilla kirjoitukseen viitataan useilla eri termeillä. Esimerkiksi artikkelissa ”Mediavyöry. Klik. Ja kohu on valmis.” (Aamulehti 31.7.2011) puhutaan artikkelista, jutusta ja jopa uutisesta. Yleisimmin kirjoituksesta käytetään nimitystä juttu. Tekstin epäselvä genre heijastuu myös yleisöltä tuleeseen palautteeseen. Markus Määttäsen listaa kysymyksen ”edustiko tämä juttu Aamulehden virallista linjaa?” yhdeksi palautteessa toistuneeksi kysymykseksi (Seksi, rakkaus ja joukkomurha, Aamulehti 26.7.2011). Osa lukijoista ei siis ole osannut tulkita tekstiä toimittajan kannanotoksi. Määttäsen lisäksi vastaava päätoimittaja Jouko Jokinen joutuukin selvittämään, mikä merkitys sillä on, että kirjoitus on julkaistu Näkökulma-sivulla eli lehden mielipideosastolla (Aamulehti 31.7.2011).

Tutkimusaineistooni kuului yksi vastaavanlainen teksti, jonka genre on monitulkin-tainen: Jutta Mattsonin kirjoitus ”Yksin jääminen on vaarallista” (26.7.2011). Myös se on Näkökulma-osaston pääjuttu ja toimittajan kannanotto. Määttäsen kirjoituksesta Mattsonin juttu poikkeaa kuitenkin siinä, että jutussa siteerataan haastateltua asiantuntijaa, mikä vie juttua artikkelin tai uutisanalyysin suuntaan. Tekstiä ei myöskään ole nimetty kolumniksi, kuten Määttäsen toinen kirjoitus ”Seksi, rakkaus ja joukkomurha” (Aamulehti 26.7.2011). Olen kuitenkin määrittänyt myös Jutta Matt-

sonin tekstin kolumniksi, sillä Mattson käyttää haastateltavaa oman näkemyksensä tukena, kun uutisgenressä toimittaja ei tuo omaa mielipidettään suoraan esiin. Näiden kahden kolumnin lisäksi tutkimusaineistooni kuului mielipidekirjoituksia ja yksi pa-lautevyöryä avaava artikkeli.

Erotan aineistosta viisi diskurssia, joiden avulla teksteissä merkityksellistetään suh-tautumista Markus Määttäsen kolumniin ja siitä seurannutta keskustelua ja keskuste-lijointa.

Taulukko 3. Breivik-keskustelun diskurssit

Diskurssi	Keskustelun representatio	Keskustelijoiden representatio	Me	Ne	Positiivisuus / negatiivisuus
Ammattidiskurssi	Journalismin kritiikkiä	Journalismin tilasta huolestunut, kriittinen lukija	Yleisö	Aamulehti, Media	+ / -
Syrjintädiskurssi	Vähemmistöjen puolustusta	Ihmisarvon puolustaja	Yleisö	Aamulehti, media	+
Tulkintadiskurssi	Väärin tulkintien käsitysten oikomista, valistamista	”Omilla aivoilla ajattelijä”	Aamulehti, Määttänen, oikein lukeneet	Väärin ymmärtäneet	+
Kohudiskurssi	Mielipidevyöry, tsunami, lukuisia yksittäisiä keskusteluja	Provosoitunut lukija, tiedon jakaja	Aamulehti	Yleisö, muut mediat	+ / -
Ajojahtidiskurssi	Ajojahtia, vihapuhetta, verkkokeskustelua	Viharyhmän jäsen	Aamulehti, media	Sosiaalisen median vihar ryhmät	-

Ensimmäisen diskursseista olen nimennyt ammattidiskurssiksi. Siinä Markus Määttäsen kolumni esitetään journalistisena työnä, joka ei täytä journalismille asetettuja vaatimuksia. Näin ollen kolumnista käytävä keskustelu on journalismikritiikkiä, missä yleisö (me) vaatii toimittajia ja mediaa (ne) tekemään työnsä kunnolla. Keskustelua pidetään tärkeänä, mutta samalla esitetään toive, ettei vastaavaa keskustelua tarvitsisi käydä. Keskustelun käyminen nähdään siis toisaalta positiivisena ja toisaalta negatiivisena asiana.

Ammattidiskurssissa Määttäsen kirjoitus tunnustetaan mielipiteeksi, mutta siitä huolimatta siltä vaaditaan samoja ominaisuuksia kuin esimerkiksi uutiselta: totuuspohjaa ja tiettyä objektiivisuutta.

Kolumni tai ei, olen käsittänyt – ilmeisesti virheellisesti – että toimittajan ammattiin kuuluu asioiden tutkiminen ja selvittäminen eikä keskustelupalstatasoinen arvailu. (Aamulehti 26.7.2011)

Ammattidiskurssi nousee esiin useassa mielipidekirjoituksessa mutta Aamulehden toimittajien puheenvuoroista se puuttuu lähes täysin. Toimittaja Jutta Mattson kuvaillee kolumnia huonosti ajoitetuksi ja hätäisesti väännetyksi ”pökäleeksi” (Aamulehti 26.7.2011), mikä nähdäkseni kuvastaa sitä, ettei Määttäsen kolumni täyttänyt hänen mielestään journalistiselle tekstille asetettuja vaatimuksia. Mattson kuitenkin perustelee kirjoituksen huonoutta kiireellä ja välttää näin kyseenalaistamasta Määttäsen ammattitaitoa. Myös vastaava päätoimittaja Jouko Jokinen ja kolumnin kirjoittanut Markus Määttänen tunnustavat ammattidiskurssin olemassa olon, mutta yrittävät kumota sen: he vastaavat kritiikkiin vetoamalla siihen, että kirjoitus julkaistiin mielipideosastolla, eikä siihen näin olleen voi soveltaa uutiselle asetettuja vaatimuksia. Ammattidiskurssissa kiistanalaiseksi kysymykseksi siis nousee, mikä on journalistia.

Ammattidiskurssin rinnalla mielipidekirjoituksissa toistuu diskurssi, missä kolumni esitetään niin ikään journalistisesti ala-arvoisena tekstinä, mutta diskurssin keskiössä ei ole enää toimittajien ammattitaito vaan vähemmistöjen syrjintä. Määttäsen kolumni ei siis ole vain huono kirjoitus, vaan se on myös loukkaava ja syrjivä kirjoitus. Kolumnin koetaan syrjivän etenkin naisia, mutta myös yksinäisiä sinkkumiehiä.

En usko, että tällaista tekstiä olisi julkaistu, jos asetelma olisi päinvastainen, jos nuorten naisten murhista syyllistettäisiin nuoria miehiä. Määttäsen teksti vain vahvistaa sitä kuvaa, että naisen tulee, myös vastoin omaa tahtoaan, toimia täysin miehen halujen mukaan.

Minä tunnen yli kolmekymppisiä miehiä, jotka ovat neitsyitä. On olemassa aseksuaaleja sekä seksittömyydestään kärsiviä ihmisiä, mutta jälkimmäisetkään eivät lahtaa kymmeniä ihmisiä. He ovat normaaleja.

(Aamulehti 26.7.2011)

Kolumnista käytävä keskustelu esitetään syrjintädiskurssissa vähemmistöjen puolustamisena ja keskusteluun osallistuneen ihmisarvon puolustajina. Vastapuoli eli Aamulehti ja media esitetään stereotypioita ylläpitävänä instituutiona.

Medialla oli silloinkin ensimmäisenä kiire profiloida ”potentiaaliset koulusurmaajat”. Jouduin koulukiusatun taustani takia erityistarkkailuun, vaikka en ole väkivaltaan taipuvainen. Että kiitos vaan. Toinen asia mikä harmittaa, on se kun teillä näyttää olevan joku hinku esittää kaikkietävää tapahtumista, joissa ette olleet osallisina ja ihmisistä, joita ette tunteneet. (Aamulehti 26.7.2011)

Syrjintädiskurssissa keskustelu nähdään positiivisena: on hyvä, että joku puolustaa vähemmistöjä. Diskurssi on yleinen yleisön mielipidekirjoituksissa ja se nousee ammattidiskurssia voimakkaammin esiin myös Aamulehden toimittajien puheenvuoroissa. Toimittajien puheenvuoroissa syrjintädiskurssia ei kuitenkaan hyväksytä, vaan se pyritään haastamaan. Syrjintädiskurssiin asennoituminen käy hyvin ilmi vastaavan päätoimittajan Jouko Jokisen haastattelusta:

Kyselyistä huolimatta Aamulehti ei aio pyytää anteeksi.

– Jos pyydän anteeksi, teen itseäni vastaan. Muutama stilisointi parissa lauseessa olisi ollut hyväksi ja seksin sijaan olisi voinut puhua enemmän rakkaudesta. Minulle kirjoituksen keskeinen sisältö oli nuorten miesten yksinäisyys ja rakkauden puute heidän elämässään. [Vastaava päätoimittaja Jouko Jokinen]

Millaisissa tilanteissa sitten pyydetään anteeksi?

– Jos loukkaamme ihmistä henkilökohtaisesti. Emme voi pyytää anteeksi someyhteisöltä. Se olisi sitä arkipäivän fasismia, sellaista selkärangattomuutta ja flirttailua jonkun kummallisen julkisen mielipiteen kanssa, mikä se sitten onkin. [Jokinen] (Aamulehti 31.7.2011)

Toisin sanoen Aamulehden toimittajien puheenvuoroista käy ilmi, että jotkut kolumnin lukeneista ovat loukkaantuneet ja pitäneet tekstiä syrjivänä, mutta Aamulehdessä katsotaan, ettei lehti oikeasti ole syrjinyt ketään eli lehdellä ei ole anteeksi pyydyttävää. Syrjintädiskurssi pyritään kumoamaan vaihtoehtoisella ajattelutavalla: Määttäsen teksti tulkittiin väärin. Olen nimennyt tämän ajattelutavan tulkintadiskurssiksi, sillä siinä Määttäsen kirjoitus esitetään tulkinnanvaraisena tekstinä, jonka valtaosa lukijoista on tulkinnut väärin. Voimakkaimmin tulkintadiskurssi ilmenee vastaavan päätoimittajan Jouko Jokisen puheenvuoroissa, mutta se on varsin yleinen myös Määttäsen näkemyksiä puolustavissa mielipidekirjoituksissa.

Itse olen nuori nainen, mutta en lukenut tai tulkinnut tätä kirjoitusta niin kirjaimellisesti kuin jotkut lukijat ovat nähtävästi tämän lukeneet. Missään tapauksessa kirjoituksessa ei ole kyse siitä että hyväksyttäisiin nämä kamalat tapahtumat ja hirveydet tai

syyllyttäisiin nuoria naisia, vaan kyse on siitä, että pohditaan, mikä olisi voinut auttaa ennen kuin ihmisen mieli sairastui. (Aamulehti 25.7.2011)

Tulkintadiskurssissa keskustelun representaatio muistuttaa jossain määrin valistusta: tekstin ”oikein” tulkinneet oikovat väärin ymmärtäneiden näkemyksiä ja opastavat, miten teksti tulee tulkita. Tulkintadiskurssissa keskustelijat esitetään loogisina päättelijöinä, jotka osaavat niin sanotusti ajatella omilla aivoilla sen sijaan, että turvautuisivat yleiseen mielipiteeseen. Keskustelu esitetään positiivisena: on hyvä, että joku kertoo, miten asia on.

Yleisestihän ajatellaan, että naiset on se sukupuoli, jolle suhteasiat on tärkeitä. Mutta mieskin haluaa tulla hyväksytyksi ja haluaa fyysistä läheisyyttä ja hellyyttä. Ja haluaa sitä paljon enemmän kuin yleisesti ajatellaan. (Aamulehti 25.7.2011)

Tulkintadiskurssissa otetaan ammatti- ja syrjintädiskurssin tavoin voimakkaasti kantaa Määttäsen kolumnin paikkansa pitävyyteen. Aineistosta on kuitenkin erotettavissa kaksi diskurssia, joissa Määttäsen kolumnin totuudenmukaisuus ei ole keskeinen asia, vaan huomio kiinnittyy kolumnin herättämään keskusteluun. Olen nimennyt nämä diskurssit kohudiskurssiksi ja ajojahtidiskurssiksi.

Kohudiskurssissa Määttäsen kolumni esitetään provosoivana tekstinä, joka sai poikkeuksellisen paljon huomiota Aamulehden omien foorumien lisäksi sekä sosiaalisessa mediassa että muissa medioissa. Keskustelua puolestaan kuvaillaan ”vyöryksi” ja ”tsunamiksi” (Aamulehti 31.7.2011), joka koostuu niin julkisilla keskustelupalstoilla kuin yksityishenkilöiden Facebook-sivuilla käydyistä keskusteluista. Keskustelijat puolestaan esitetään Määttäsen kolumnista tavalla tai toisella provosoituneina lukijoina, jotka jakavat juttua sosiaalisessa mediassa seuraajilleen ja tuttavilleen. Esimerkiksi nostetaan muusikko Tommy Lindgren:

Maanantaina puoli kahdelta iltapäivällä Don Johnson Big Bandin solisti, kaupunkilainen ja kolmekymppinen luovan luokan mielipidevaikuttaja Tommy Lindgren julkaisee Facebookissa Aamulehden vastaavan päätoimittajan Jouko Jokisen kanssa käymänsä sähköpostikeskustelun. (Aamulehti 31.7.2011)

Lindgreniä kuvaillaan kaupunkilaiseksi, kolmekymppiseksi, jonkinlaisen luovan luokan edustajaksi, jonka mielipiteellä on merkitystä. Kuten keskustelun kulkua avatesani totesin, Lindgrenin kirjoitus esitetään tapahtumana, joka saa kohun valloilleen.

Kohudiskurssi on yleinen kolumnia ja sen herättämää keskustelua analysoivissa teksteissä, etenkin ulkopuoliset asiantuntijat käsittelevät kolumnia kohua herättävänä tekstinä, sen sijaan että käsittelisivät sitä syrjivänä tai väärin ymmärrettynä tekstinä. Kohudiskurssi tunnustetaan myös muutamassa mielipidekirjoituksessa, mutta mielipideteksteissä se jää marginaaliseksi verrattuna esimerkiksi syrjintä- tai tulkintadiskurssiin.

Määttänen on varmasti saanut paljon vastineita. Toimitus, se ei ole itseisarvo. (Aamulehti 26.7.2011)

Sosiaalisen median vyöry kerää energiaa ja sitä ei pysäytä mikään. Klikkaustenhan piti olla vain hyväksi. (Aamulehti 31.7.2011)

Yllä olevista tekstikatkelmista ilmenee, miten kohudiskurssissa keskustelu nähdään paitsi positiivisena myös negatiivisena asiana. Usein toimituksissa ajatellaan, että mitä luetumpi ja jaetumpi juttu on verkossa, sitä parempi. Esimerkiksi otsikoista pyritään tekemään mahdollisimman kiinnostavia, jotta juttua klikattaisiin. Kun juttua klikataan ja jaetaan sosiaalisessa mediassa siksi, että juttu on huono, kyseenalainen tai murentaa median uskottavuutta, jutun saama huomio on negatiivinen asia. Aamulehden tapauksessa negatiivinen näkemys keskustelusta painottuu, mutta positiivinen näkemys on edelleen tunnistettavissa: osa huomiosta on ollut positiivista. Suurin ero kohudiskurssin ja ajojahtidiskurssin välillä onkin siinä, miten positiivisena tai negatiivisena keskustelu nähdään.

Ajojahtidiskurssissa keskustelu esitetään negatiivisena asiana. Keskustelu on vihapuhetta ja ajojattia, jonka ainoana tarkoituksena on tehlata Aamulehti ja toimittaja Markus Määttänen. Keskustelua verrataan tsunamiin ja vyöryyn, jota ei voi hallita. Ajojahtidiskurssi nousee voimakkaasti esiin vastaavan päätoimittajan Jouko Jokisen kommentteissa:

Tuntui, että minulle tuleva posti alkoi siirtyä kirjoitusvirheisiini ja omien vastausteni kritisointiin.

--

Ihmiset sanovat, etteivät aio enää koskaan lukea Aamulehteä. Näille kommentoijille riittää yksi sosiaalisessa mediassa linkitetty juttu. Sitä maailmaa ei voi hallita, ja siinä tuntee olonsa aika voimattomaksi. (Aamulehti 31.7.2011)

Ajojahtidiskurssi kirjoitetaan näkyviin myös yhdessä mielipidekirjoituksessa:

Aamulehti pyrkii maalaamaan itsensä ja Määttäsen jonkinlaisen ajojahdin ja vihakampanjan kohteeksi, mikä tässä tilanteessa on aika kuvottavaa, kun kyseessä on lähinnä suorapuheinen kritiikki. (Aamulehti 27.7.2011)

Yllä olevassa kirjoituksessa huomioni herätti etenkin ”vihakampanja”-nimityksen käyttö. Ilmaisussa nimittäin tiivistyy ajojahtidiskurssille ominainen näkemys, että keskustelua käydään verkossa ja etenkin sosiaalisessa mediassa. Myös Jouko Jokinen viittaa sosiaalisen median viharyhmiin ja käyttää jo aiemmin esiin nostamaani Colosseum-vertausta (Aamulehti 31.7.2011). Ajojahtidiskurssi on esiin nousseista ainoa, jossa keskustelu yhdistetään ensisijaisesti sosiaalisen median ryhmiin. Kohudiskurssissa ryhmiin viitataan, mutta ne jäävät ulkomaisten medioiden ja yksittäisten linkitysten varjoon.

Vaikka Aamulehti boikottiin -ryhmää ei mainita Aamulehdessä kertaakaan, ryhmän keskeinen viesti nousee aineistosta esiin. Ryhmän Facebook-sivulla todetaan, että ryhmän tarkoituksena ”on taistella sen puolesta, että ihan mitä tahansa paskaa ei tarvitsisi joka aamu nenänsä edessä katsoa, eikä ainakaan sellaista paskaa, joka loukkaa erityisen monia ihmisiä”¹⁴. Julkilausuman kielenkäyttö on asiatonta lehtitekstiin verrattuna, mutta lausumassa nousee esiin kaksi Aamulehden kirjoituksissa ilmennyttä diskurssia: ammattidiskurssi ja syrjäntädiskurssi. Lehdessä kumpaakaan näistä diskursseista ei suoraan yhdistetä verkkokeskusteluun. Sen sijaan verkkokeskusteluun viitataan kohu- ja ajojahtidiskursseissa. Jälkimmäisessä keskustelu sijoitetaan nimenomaan sosiaalisen median ryhmiin. Tässä kohtaa on hyvä muistaa, että kohu- ja ajojahtidiskurssit keskittyvät nimenomaan keskusteluun, kun muissa diskursseissa Määttäsen kolumni on keskiössä. Toisin sanoen se, missä keskustelua käydään, ei ole ammatti- tai syrjäntädiskurssissa merkittävä asia toisin kuin esimerkiksi kohudiskurssissa. Nähdäkseni on kuitenkin huomion arvoista, että vain ajojahtidiskurssissa keskustelijat esitetään jonkun ryhmän jäsenenä.

6.4 Pelastakaa Reijo

---

¹⁴ Aamulehti boikottiin Facebookissa <https://www.facebook.com/aamulehti.boikottiin/info> Viitattu 21.9.2011

Pelastakaa Reijo -ryhmä saa tutkimistani caseista vähiten huomiota. Ryhmää ja sen toimintaa käsitellään Helsingin Sanomissa syksyllä 2011 kolme kertaa. Muissa tutkimissani lehdissä ryhmää ei edes mainita. Helsingin Sanomissa kaksi ensimmäistä uutista kytkeytyy ryhmän järjestämään mielenosoitukseen ja ne julkaistaan pian mielenosoituksen jälkeen. Kolmannen kerran ryhmän ajama asia nousee esiin, pari viikkoa myöhemmin, kun lehdessä julkaistaan taustoittava artikkeli. Artikkelissa ei mainita Pelastakaa Reijo -ryhmää nimeltä tai sen järjestämää mielenosoitusta, mutta artikkelissa avataan freelancereiden työn ongelmakohtia, joista myös Pelastakaa Reijo -ryhmän kritiikki kumpuaa.

6.4.1 Kerronnan kulku: uutinen, taustoitus ja piste

Ensimmäisen kerran Pelastakaa Reijo -ryhmä on esillä Helsingin Sanomissa 8. syyskuuta 2011 julkaistussa STT:n uutisessa. Uutinen on lyhyt, mitaltaan vain kolme virkettä. Otsikossa kerrotaan, että lehtien avustajat ovat osoittaneet mieltään reilun journalismin puolesta. Sama ajatus toistuu uutisen kärkilauseessa. Mielenosoitus nousee uutisessa keskeisimmäksi asiaksi. Uutinen on siis se, Helsingissä järjestettiin mielenosoitus ja siihen osallistui noin 600 valokuvaajaa, toimittajaa ja graafikkoa eri puolilta Suomea. Mielenosoituksen motiivi tiivistetään kahteen kohtaan: avustajat vaativat mediataloilta kohtuullisia tekijänoikeussopimuksia ja reilua neuvotteluasemaa. Uutisessa ei avata tekijänoikeussopimusten ja neuvotteluaseman yhteyttä journalismin eettisyyteen, minkä takia moni kysymys jää vaille vastausta: mitä on reilu journalismi, millaisia ovat kohtuulliset tekijänoikeussopimukset tai reilu neuvotteluasema? Näihin kysymyksiin vastataan Helsingin Sanomissa seuraavana päivänä julkaistussa uutisessa (Helsingin Sanomat 9.9.2011).

Kokonaisuudessaan Pelastakaa Reijo -ryhmän käsittely Helsingin Sanomissa etenee loogisesti uutisesta ilmiön taustoittamiseen. Ensimmäiseksi julkaistu lyhyt uutissähke vastaa kysymyksiin kuka, mitä, missä ja milloin. Toisessa uutisessa avataan mielenosoituksen taustaa ja vastataan kysymykseen miksi. Viimeisenä julkaistussa artikkelissa puolestaan kytketään ryhmän esittämä kritiikki yhteiskunnalliseen kontekstiin.

Keskeisiä toimijoita uutisoinnissa ovat freelancerit, lehtikustantajat ja ammattijärjestöt. Merkille pantavaa on, että vaikka freelancerit ovat uutisissa aktiivisia toimijoita, heitä ei juuri siteerata. Esimerkiksi 9.9.2011 julkaistussa uutisessa freelancereiden puheenvuoro annetaan Suomen journalistiliiton edunvalvontajohtajalle Petri Savolaiselle ja Suomen freelance-journalistit ry:n asiamiehelle Anna Kähköselle. Vaikka molemmat järjestöt vaikuttavat Pelastakaa Reijo -kampanjan taustalla, kumpikaan järjestöistä ei suoraan edusta ryhmää¹⁵. Uutisessa siis turvaudutaan niin sanottuihin perinteisiin lähteisiin sen sijaan, että haastateltaviksi olisi etsitty ryhmän aktiivijäseniä. Kumpakaan avustajien edustajista ei myöskään esitetä työtä tekevänä freelancerina eli uutisesta puuttuu varsinaisten freelancereiden ääni. Näin siitä huolimatta, että yksi haastateltavista, Helsingin Sanomien vastaava päätoimittaja Mikael Pentikäinen toteaa, ettei Journalistiliitto edusta freelancereita vaan he ovat yrittäjiä (Helsingin Sanomat 9.9.2011). Freelancerit ovat uutisissa siis enemmän puheen kohteita kuin puhujia.

Freelancereina työskentelevät pääsevät esiin omalla äänellään – ja nimellään – vasta kaksi viikkoa mielenosoituksen jälkeen Kulttuuri-osastolla julkaistussa (Helsingin Sanomat 22.9.2011) artikkelikokonaisuudessa. Tällöinkin heidän tehtävänsä on olla tosielämän esimerkkejä eli taviksia. Freelancereiden puheenvuorot on irrotettu varsinaisesta uutisesta etusivulla julkaistuun vinkkiin ja uutisen yhteydessä julkaistuun niin sanottuun kainalojuttuun. Varsinaisessa uutisessa ääneen pääsevät ammattiyhdistysliikkeen edustajat, SAK:n hankekoordinaattori, työelämän tutkija Anu Suoranta ja journalistiliiton Petri Savolainen. Molemmat haastateltavat esitetään artikkelissa asiantuntijoina, mikä käy ilmi myös heidän lausunnoistaan. Sekä Suoranta että Savolainen puhuvat yleisellä tasolla, ja heidän argumenttinsa perustuvat tutkimustietoon ja tilastoihin:

”Tämä on suurempi työelämän muutos kuin patkätöiden lisääntyminen. Ja myös kansainvälinen trendi”, Suoranta sanoo.

– –

”Tutkimustemme mukaan vapaat toimittajat ovat myös tyytyväisiä työn henkiseen palkitsevuuteen. Tulot ovat kuitenkin alle 60 prosenttia siitä, mitä kuukausipalkkainen ansaitsee”, Savolainen sanoo.

---

¹⁵ Suomen journalistiliitto toteaa Vuoden järjestöteko -palkinnon perusteluissa Pelastakaa Reijo -kampanjan syntyneen ”ilman isojen organisaatioiden apua” ja yhdistäneen ”eri lähtökohdista toimivia tekijöitä puolustamaan journalismia ja tekijänoikeuksia”. (ks. Liitto palkitsi ay-aktiiveja, Journalisti 11/2012)

(Helsingin Sanomat 22.9.2011)

Vaikka Suoranta ja Savolainen esitetään ensisijaisesti työelämän asiantuntijoina, artikkelista käy ilmi ammattijärjestöjen kytkös freelancereihin heidän puolesta puhujana. Toisin sanoen ammattijärjestöt esitetään Pelastakaa Reijo -uutisoinnissa tilanteesta riippuen joko freelancereiden edustajina tai työelämän asiantuntijoina.

Suuret lehtikustantajat edustavat uutisoinnissa ammattijärjestöjen ja freelancereiden vastapoolia. Näkyvimmin lehtikustantajat ovat esillä 9. syyskuuta 2011 julkaistussa uutisessa, missä ryhmien välinen vastakkain asettelu on keskiössä. Uutisen alussa referoidaan Pelastakaa Reijo -kampanjan motiivit ja tausta, minkä jälkeen ammattijärjestöt ilmaisevat huolensa uusista avustajasopimuksista. Lehtikustantajien edustajien, Helsingin Sanomien vastaavan päätoimittajan Mikael Pentikäisen ja A-lehtien toimitusjohtajan Olli-Pekka Lyytikäisen, tehtävänä uutisessa on vastata tähän huoleen. Merkille pantavaa on, että Pentikäinen ja Lyytikäinen haastetaan suoraan:

”Nostettiinko juttupalkkioita siis sopimuksen uusimisen yhteydessä?” (Kysymys osoitettu Olli-Pekka Lyytikäiselle)

”Miksei Sanoma ole neuvotellut Journalistiliiton kanssa?” (Kysymys osoitettu Mikael Pentikäiselle)

(Helsingin Sanomat 9.9.2011)

Lehtikustantajat ovat ainoa ryhmä, joiden lausuntoihin ja argumentteihin toimittaja puuttuu, mikä nähdäkseni ohjaa myös lukijaa suhtautumaan kustantajien lausuntoihin kriittisesti. Toisaalta suorat kysymykset voidaan nähdä myös toimittajan asemoitumisena freelancereiden puolelle. Toisin sanoen toimittaja suoraan tivaa kustantajilta perusteluja, mutta ei vaadi samaa freelancereilta tai ammattijärjestöiltä.

Lehden sivuilla käytävä keskustelu Pelastakaa Reijo -ryhmästä ja sen tavoitteista tiivistyy käytännössä tähän yhteen uutiseen, missä eri osapuolet pääsevät argumentoimaan toisiaan vastaan. Syyskuun 22. julkaistussa taustoittavassa artikkelissa vastaavaa keskustelua ei synny, sillä artikkelissa ei kuulla lehtikustantajia tai laajemmin työnantajapuolen edustajia. Merkille pantavaa on, ettei syksyn 2011 aikana Helsingin Sanomissa julkaista yhtään aiheeseen liittyvää mielipidekirjoitusta. Esimerkiksi Journalistiliiton edunvalvontajohtaja Petri Savolaisen vastaus Mikael Pentikäisen

väitteeseen, ettei Journalistiliitto edusta freelancereita ¹⁶jätetään Helsingin Sanomissa julkaisematta. Aihetta ei myöskään käsitellä lehdessä julkaistuissa kolumneissa. Sen sijaan Helsingin Sanomien verkkokolumneissa Pelastakaa Reijo noteerataan. Virpi Salmi vertaa kolumnissaan ”Sytytä kynttilä Reijolle” freelancereita alihankkijoihin, jotka kokoontuvat kadulle huutelemaan toimeksiantajilleen kuin ”taistolaispäiväkodin esikoululaiset”¹⁷. Kolumni leviää nopeasti sosiaalisessa mediassa. Vuoden aikana sitä jaetaan Facebookissa lähes 2800 kertaa.

Kokonaisuudessaan Helsingin Sanomat seuraa Pelastakaa Reijo -ryhmää ja sen toimintaa varsin hajanaisesti. Ryhmän varsinaista toimintaa avataan vähän. Käytännössä mielenosoitus on ainoa teko tai tapahtuma, jonka Helsingin Sanomat uutisoi. Edes Pelastakaa Reijo -ryhmän julkaisema kulttuuriministeri Paavo Arhinmäen haastattelu ¹⁸ei ylitä uutiskynnystä, vaikka ministerien kannanotolla voidaan nähdä olevan yhteiskunnallista merkitystä. Myös sinänsä yksinkertainen kysymys, keitä ryhmään kuuluu ja miten paljon heitä on, jää ilman selkeää vastausta: 8.9.2011 julkaistussa uutisessa mielenosoittajien määräksi arvioidaan 600, kun seuraavana päivänä osallistujia kerrotaan olleen 300. Mielenosoituksesta kerrotaan, että osallistujat ovat toimittajia, valokuvaajia ja graafikoita, mutta ei esimerkiksi sitä, miten mielenosoitus eteni tai miten mielenosoittajat käyttäytyivät.

Pelastakaa Reijo -ryhmän jäsenistä voi uutisoinnin perusteella sanoa, että he ovat media-alalla työskenteleviä freelancereita, joiden palkkataso on muita vastaavaa työtä tekeviä alhaisempi. Jäsenten ikään, koulutustasoon tai työkokemukseen uutisissa ei viitata. Tarkempaa kuvaa ryhmän jäsenistä on etsittävä diskurssianalyysin kautta.

6.4.2 Uutisoinnin diskurssit: riistettyjen freelancereiden hätähuuto

---

¹⁶ Edunvalvontajohtaja: Journalistiliitto edustaa freelancereita
<http://www.journalistiliitto.fi/edunvalvonta/freelancerit/?x513253=5499391> Viitattu: 11.9.2012

¹⁷ Virpi Salmi: ”Sytytä kynttilä Reijolle”, HS.fi, julkaistu 13.9.2011
<http://www.hs.fi/viihde/artikkeli/Sytytä+kynttilä+Reijolle/1135269304361> Viitattu: 11.9.2012

¹⁸ Kulttuuriministeri Arhinmäen haastattelu osoitteessa <http://vimeo.com/28644021> Viitattu: 3.9.2012

Pelastakaa Reijo -ryhmä kuvailee omaa kampanjaansa reilun journalismin hätähuu-
doksi.¹⁹ Tämä diskurssi nousee esiin myös Helsingin Sanomissa julkaistuista uutisista. Se ei kuitenkaan ole ainoa uutisissa esiintyvä diskurssi, vaan sen rinnalla elää ainakin kaksi muuta diskurssia, joiden kautta Pelastakaa Reijo -ryhmän kampanjoita merkityksellistetään.

Taulukko 4. Pelastakaa Reijo -ryhmän diskurssit

Diskurssi	Toiminnan representatio	Freelancerin representatio	Me	Ne	Positiivisuus / negatiivisuus
Riistodiskurssi	Kohtuullisten avustajaso- pimusten vaatiminen	Pakkoyrittäjä, altavastaaja, köyhä	Freelance- rit, ammatti- järjestöt	Lehti- kustanta- jat	+
Etiikka- diskurssi	Journalismin eettisyydestä huolehtiminen	Journalismin tilasta huolestunut ammattilainen	Freelance- rit, ammatti- järjestö (haastateltavat)	Lehti- kustanta- jat	+
Yrittäjä- diskurssi	Taloudellisen voiton tavoittelu	Yrittäjä, tasavertainen neuvottelija	Lehtikus- tantajat	Freelan- cerit	-

Ensimmäisen diskurssin olen nimennyt riistodiskurssiksi, sillä siinä keskeistä on ajatus, että lehtikustantajat riistävät avustajiltaan heidän toimeentulonsa kohtuuttomilla avustajasopimuksilla. Pelastakaa Reijo -ryhmän toiminnan keskeisin tavoite ei siis ole huolehtia journalismin eettisyydestä vaan freelancereina työskentelevien toimeentulosta. Riistodiskurssissa suuret lehtikustantajat esitetään keplottelijoina ja ”välistä vetäjinä”.

”Ennen avustaja pystyi myymään osittain samaa materiaalia eri välineisiin. Nyt hän myy työn yhdelle yhtiölle, joka voi monistaa ja muokata materiaalia ja myydä sitä eteenpäin, siis vetää itse välistä”, sanoo Suomen freelance-journalistit ry:n asiamies Anna Kähkönen. (Helsingin Sanomat 9.9.2011)

Työnantajalle palkkion maksaminen tulee palkkaa halvemmaksi. Itsensä työllistäjät maksavat oman sosiaaliturvansa, yrittäjäeläkkeen, eikä heillä ole työterveyshuoltoa. (Helsingin Sanomat 22.9.2011)

¹⁹ Pelastakaa Reijo -Facebook-ryhmä <https://www.facebook.com/pages/Pelastakaa-Reijo/238571662834219> viitattu 4.9.2012

Freelancerit puolestaan esitetään kaltoin kohdeltuna ammattiryhmänä, jonka on nykyisin lähes mahdotonta vaikuttaa työolosuhteisiinsa tai puolustaa omia oikeuksiaan. Freelancereiden työolosuhteet esitetään kohtuuttomina.

”Kulttuurialalla ajatellaan, että freelancereiden surkeat työehdot ovat itsestäänselvyys, koska työ on niin haluttavaa ja tekijöitä riittää,” sanoo graafikko ja kuvataiteilija Katriina Koskinen, 36. – – ”Tavallisesti sain kuvat ja tekstit viime tipassa ja tein töitä yötä myöten. Monesti korjasin myös kirjoitusvirheitä. Usein sain soitella perään, kun palkkiota ei maksettu moneen viikkoon.” (Helsingin Sanomat 22.9.2011)

Riistodiskurssissa irtisanoudutaan näkemyksestä, että freelancerit ovat yrittäjiä. Sen sijaan freelancerit rinnastetaan palkansaajiin, jotka vain kantavat yrittäjän riskit. Asetelman lopputuloksensa on köyhyys.

”Itsensä työllistäjät eivät toimi, kuten yrittäjä”, Anu Suoranta sanoo. ”He rinnastuvat enemmän palkansaajiin.”

He eivät esimerkiksi voi aina määritellä työnsä hintaa eivätkä tähtää voittoon. – – Heistä joka kuudes elää köyhyysrajan alapuolella, eli tulot ovat alle 60 prosenttia mediaanitasosta.

(Helsingin Sanomat 22.9.2011)

Riistodiskurssi on yleinen etenkin ammattijärjestöjen edustajien puheenvuoroissa, mutta se nousee esiin myös toimittajan omasta tekstistä. Tästä hyvä esimerkki on yllä olevat tekstikappaleet. Anu Suoranta esittää freelancerit riistodiskurssin mukaisesti palkansaajina. Sen sijaan että toimittaja kyseenalaistaisi näkemyksen tai vaatisi Suorannalta perusteluja, toimittaja perustelee väittämän itse. Toisin sanoen toimittaja hyväksyy ja vahvistaa riistodiskurssin.

Riistodiskurssissa Pelastakaa Reijo -ryhmän toiminta nähdään ensisijaisesti positiivisena. Tiivistetysti voidaan sanoa, että riistodiskurssissa on olemassa ammattiryhmä (freelancerit), joka tarvitsee tukea pärjätäkseen neuvotteluissa isoja mediakonserneja vastaan, ja Pelastakaa Reijo pyrkii antamaan tätä tukea. Tukeminen puolestaan on oikeutettua ja hyväksyttävää.

Riistodiskurssi nousee uutisoinnista selkeästi voimakkaammin esiin kuin Pelastakaa Reijo -ryhmän korostama ”reilun journalismin hätähuuto”. Tämän journalismin eettisyyttä ja reiluutta korostavan puhutavan olen nimennyt etiikkadiskurssiksi. Keskeistä tässä diskurssissa on huoli siitä, mihin lehtikustantajien haluamat, laajat tekijänoi-

keudet voivat johtaa. Freelancerit esitetään ammattilaisina, jotka tekevät työnsä journalististen periaatteiden mukaisesti, mutta joiden työn tuloksia voidaan käyttää väärin.

”Totta kai ammattilaiset kantavat vastuun siitä, että juttu on tehty eettisesti. Mutta mistä jutun tekijä voi tietää, missä yhteydessä aineistoa myöhemmin käytetään?” Kähkönen kysyy. (Helsingin Sanomat 9.9.2011)

Lehtikustantajat esitetään voittoa tavoittelevina yrityksinä, joille liikevaihdon kasvataminen on tärkeämpää kuin eettiset toimintatavat. Etiikkadiskurssissa vastakkainasettelu on voimakasta: me freelancerit kannamme huolta journalismin eettisyydestä, kun ne lehtikustantajat yrittävät toimia epäeettisesti. Vastakkainasettelu käy selkeästi ilmi puheenvuoroissa, joissa otetaan kantaa freelancereiden ja lehtikustantajien oikeudelliseen vastuuseen. Molemmat osapuolet katsovat, että toinen yrittää sysätä oikeudellisen vastuun toimintansa eettisyydestä toisen vastuulle.

Etiikkadiskurssin marginaalisuus riistodiskurssin rinnalla on mielenkiintoista, sillä journalismin eettisyyden voi olettaa kiinnostavan lukijoita enemmän kuin avustajien työsopimusten yksityiskohtien. Haastateltavien oikeudet jäävät uutisoinnissa kuitenkin freelancereiden oikeuksien varjoon. Kuvaavaa on, että lehtikustantajat oikeuttavat laajat tekijänoikeudet vetoamalla freelancereille maksettuihin korvauksiin ja omaan harkintakykyynsä:

”Oikeus laajempaan käyttöön näkyy hinnassa”, Lyytikäinen sanoo.

”Tietenkään emme ohjaa aineistoa mihin sattuu, se olisi jo meidänkin maineellemme haitallista”, Pentikäinen sanoo.

(Helsingin Sanomat 9.9.2011)

Puheenvuoroissa keskeinen ongelma ei siis ole, tietävätkö haastateltavat ja kuvattavat, missä kaikkialla materiaalia tullaan käyttämään, vaan se, millaisen korvauksen freelancerit saavat ja kärsiikö freelancereiden luotettavuus ja sitä kautta heidän liiketoimintansa.

Kolmannessa hahmottamassani diskurssissa keskeistä on freelancereiden tekemä journalistinen työ liiketoimintana. Yrittäjädiskurssiksi nimeämäni diskurssi esittää freelancerit yrittäjinä, jotka tavoittelevat taloudellista voittoa. Näin ollen Pelastakaa

Reijo -kampanjan ensisijaiseksi tavoitteeksi nähdään taloudellisen voiton maksimointi.

”Joillakin on esimerkiksi kirjaprojekteja, joissa he haluavat käyttää tekstejään.”

”Journalistiliitto ei edusta freelancereita, vaan he ovat yrittäjiä.”
(Helsingin Sanomat 9.9.2011)

Vaikka yrittäjädiskurssi on uutisoinnissa marginaalinen riistodiskurssiin verrattuna, sen olemassa olo tunnustetaan. Tämä käy ilmi muun muassa lausunnoissa, joissa korostetaan, etteivät freelancerit ole yrittäjiä (ks. riistodiskurssi).

Yrittäjädiskurssi on ainoa, joka näkee Pelastakaa Reijo -ryhmän toiminnan ensisijaisesti negatiivisena: taloudellisen voiton tavoittelu reilun journalismin varjolla ei ole hyväksyttävää. Mutta koska diskurssi on selvästi marginaalinen, uutisoinnin välittämä kuva Pelastakaa Reijo -ryhmän toiminnasta on viime kädessä positiivinen. Pelastakaa Reijo nähdään freelancereiden ja ammattijärjestöjen muodostamana ryhmänä, joka puolustaa avustajien oikeuksia työmarkkinoilla.

6.5 Occupy Wall Street -liike

Kun Occupy Wall Street -liike rantautui Suomeen lokakuussa 2011, maailmalla oli nähty useita demokratiaa ja kansanvaltaa puolustavia mielenosoituksia. New Yorkin Wall Streetillä protestit olivat alkaneet noin kuukautta aiemmin, 17. syyskuuta. Suomessa New Yorkin mielenosoitukset noteerattiin verrattain myöhään. Esimerkiksi Helsingin Sanomat havahtui protestiin yli viikko mielenosoitusten alkamisen jälkeen, kun hiljaisuutta oli ehditty ihmetellä sosiaalisessa mediassa. Lehti nostikin uutiseksi sen, miksi aiheesta oli vaiettu²⁰.

---

²⁰ Osa valtamedioista vaikenee Wall Streetin protesteista, Helsingin Sanomat 26.9.2011
<http://www.hs.fi/ulkomaat/Osa+valtamediasta+vaikenee+Wall+Streetin+protesteista/a130554597502>
5 Viitattu: 20.11.2012

Analyysissäni lähdin liikkeelle uutisista, jotka koskevat occupy-liikkeen toimintaa Suomessa. Occupy-liikkeen leviäminen Suomeen ei tullut sanomalehdille yllätyksenä toisin kuin Wall Streetin mielenosoitukset, vaan ensimmäiset uutiset julkaistiin päivää ennen ensimmäistä Torikokoukseksi nimettyä mielenosoitusta. Kaikkiaan Suomessa toimivia occupy-liikkeitä käsitellään vuoden 2011 aikana 18 lehtijutussa. Valtaosa jutuista on julkaistu Helsingin Sanomissa (15). Aamulehdessä occupy-liike nousee esiin kaksi kertaa, Karjalaisessa liikkeeseen viitataan vain kerran.

6.5.1 Kerronnan kulku: kaikki kulmat käyttöön

Mediassa suomalainen occupy-liike kytketään heti osaksi kansainvälistä demokraatiiliikehdintää. Helsingin Sanomat nostaa päivää ennen ensimmäistä mielenosoitusta julkaistussa uutisessa ”Narinkkatori muuttuu kapinatoriksi” suomalaisen Torikokouksen esikuviksi Miehitäkää Wall Street -protestin, arabikevään ja Madridin demokratiamielenosoitukset (Helsingin Sanomat 14.10.2011). Aamulehdessä occupy-liikkeen kerrotaan saaneen alkunsa nimen omaan Madridin mielenosoituksista. Lehden mukaan protesti levisi lokakuussa New Yorkiin ja sieltä muihin kaupunkeihin. (Aamulehti 14.10.2011.) Molemmista lehdissä esitetään suhteellisen varmana tietona se, että eri puolilla maailmaa tapahtuneilla mielenilmauksilla on yhteys toisiinsa.

Helsingin Sanomissa protestien yhteyttä perustellaan uutisen kylj

tyyy mi-
ten sattuu.” Pullisen mukaan viesti on sama sekä oikeistolla että vasemmistolla:

ohj - s parin viime vuoden aika eliitin
14.10.2011.) - samaa vasemmalla. (Helsingin Sanomat

Suomen ”teekutsuliikkeeksi” eli oikeiston suunnalta nousseeksi protestiksi Pullinen nimeää perussuomalaiset. ”Uuden vasemmistolaisen protestiliikkeen” eli occupy-

liikkeen Pullinen näkee perussuomalaisten kilpailijaksi. (Helsingin Sanomat 14.10.2011.)

Tutkimissani sanomalehdissä occupy-liikkeen käsittely on alusta pitäen enemmän analysoivaa kuin uutisoivaa. Samana päivänä, kun helsinkiläiset osoittavat mieltään Narinkkatorilla, Helsingin Sanomien ulkomaansivuilla julkaistaan toimittaja Eeva Erosen uutisanalyysi ”Kapina eliittiä vastaan”. Varsinainen uutinen ”Lauantaiksi odotetaan protesteja” on upotettu uutisanalyysin kylkeen niin sanotuksi kainalojutuksi. (Helsingin Sanomat 15.10.2011.) Yksi syy taustoittavan uutisoinnin runsauteen on todennäköisesti se, ettei mediassa odoteta occupy-liikkeen muuttavan suomalaista yhteiskuntaa lyhyellä aikavälillä. Occupy-liike ei siis ole uutinen siinä mielessä, että se näkyisi heti tavallisten ihmisten arjessa.

Sanomalehdissä occupy-liikettä käsitellään ilmiönä, joka heijastaa suurempaa muutosta. Esimerkiksi Eeva Erosen uutisanalyysissa avataan occupy-liikkeen taustaa ja pohditaan, mikä yhdistää mielenosoituksia eri puolilla maailmaa. Jussi Pullisen taivoin hän nostaa yhteiseksi nimittäjäksi tunteen siitä, että vallanpitäjät ovat pettäneet kansan. Sen lisäksi Eronen kuitenkin tekee kolme tärkeää havaintoa. Ensinnäkin kadulle ensimmäisenä lähteneet nuoret ovat saaneet seurakseen vanhempaa ja keski-luokkaisempaa väkeä. Protesti ei ole jäänyt nuorten kapinaksi. Toiseksi protesteissa on viime kädessä kyse arkisista huolista, jotka koskettavat suuria ihmisryhmiä. Kolmanneksi sosiaalinen media vahvistaa protestia. Erosen sanoin: ”mielenosoittajat Kairosta New Yorkiin ovat ottaneet kaiken irti sosiaalisesta mediasta. He ovat levittäneet sanaa tulevista protesteista, ottaneet oppia toisiltaan ja inspiroituneet muiden menest .” (Helsingin Sanomat 15.10.2011.) Näitä kolmea seikkaa pidetään osoituksena siitä, että occupy-liike on syytä ottaa vakavasti ja ettei occupy-liikkeessä ole kyse vain slacktivismista (ks. luku 3).

Ensimmäisistä torikokouksista julkaistuissa uutisissa näkyy selvästi pyrkimys kohdata occupy-liike varteen otettavana yhteiskunnallisena vaikuttajana. Sekä Helsingin Sanomat että Aamulehti ovat rakentaneet uutisensa siten, että torikokoukseen osallistujille on annettu vapaa sana. Helsingin Sanomien uutinen ”Helsinkiläiset kapinoivat Narinkkatorilla” (16.10.2011) on käytännössä kolmen haastateltavan gallup ilman toimittajan kysymyksiä, mitä olet protestoimassa ja miksi nykyinen demokratiajär-

jestelmä ei toimi. Liikkeen tausta avataan jutun kyljessä julkaistussa tietolaatikossa. Aamulehdessä torikokouksesta kertova uutinen on rakennettu siten, että aluksi esitellään occupy-liikkeen idea ja sitten tehdään juttu noudattaen liikkeen ideaa:

Eräs torikutsun perusajatuksista muotoiltiin seuraavasti: ”Me vaadimme, että korruptoituneen eliitin sijaan puheenvuoro annetaan nyt tavallisille ihmisille – sellaisille kuin sinä tai minä.”

– –

Aamulehti kävi kuuntelemassa Keskustorille tulleiden mietteitä ja kysyi kommentteja päivän uutisissa esitettyihin väitteisiin euroalueesta ja sen taloudesta. (Aamulehti 16.10.2011)

Esitetyt väitteet poikkeavat tyypillisistä gallup-kysymyksistä siinä, ettei tavallisen ihmisen ole helppo ottaa niihin kantaa. Yhdeltä osallistujalta kysytään kommenttia esimerkiksi väitteeseen ”eurokriisi on ratkaistava heikkojen pankkien pääomittamisella”. Tyypillinen gallup-kysymys saattaisi sen sijaan kuulua, ”onko Euroopan talouskriisi vaikuttanut elämääsi”. Toisin sanoen torikokoukseen osallistujat on uutisessa asetettu samalle viivalle kuin poliitikot tai asiantuntijat. On kuitenkin syytä muistaa, että näin tehdään vain occupy-liikettä käsittelevissä uutisissa. Esimerkiksi talousuutisissa suomalaiseseen occupy-liikkeeseen ei viitata kertaakaan tutkimallani ajanjaksolla.

Suhtautuminen suomalaiseen occupy-liikkeeseen on tutkimissani lehdissä jossain määrin ristiriitaista. Toisaalta liike nähdään varteen otettavana yhteiskunnallisena vaikuttajana, toisaalta sen ei uskota saavan aikaan muutosta. Hyvä esimerkki on sanomalehti Karjalaisessa julkaistu toimituspäällikkö Kari Kontkasen kolumni ”Arabikadun kaiku kuuluu Wall Streetillä” (Karjalainen 20.10.2011). Kolumnissa toistuu pitkälti samat ajatukset kuin Eeva Erosen uutisanalyysissä (Helsingin Sanomat 15.10.2011). Kontkanen kuitenkin toteaa suoraan, ettei Wall Street -liikkeestä ole valtaa pitävien kaatajaksi. Sen sijaan occupy-liike toimii Kontkasen mukaan ”hyvänä muistutuksena politiikan ja talouden eliitille” (Karjalainen 20.10.2011).

Helsingin Sanomat nostaa ristiriidan keskusteluun kulttuurisivuillansa: lehti kysyy HS-raadilta, onko mielenosoitus tehokas tapa vastustaa kapitalismin epäkohtia (Helsingin Sanomat 21.10.2011). HS-raati on kulttuuritoimituksen kokoama yli sadan taiteen, tieteen ja median vaikuttajan joukko. Mukana on myös kansanedustajia, ja raadin voidaankin katsoa edustavan yhteiskunnan eliittiä. Kysymykseen vastanneesta 81 raatilaisesta 68 prosenttia oli sitä mieltä, että mielenosoitukset ovat tehokas tapa

vastustaa kapitalismia. 30 prosenttia vastusti näkemystä, ja 2 prosenttia ei osannut ottaa kantaa. Artikkelin on rakennettu siten, että ensin perustellaan, miksi mielenosoitukset ovat tehokas tapa vastustaa kapitalismia ja sitten kyseenalaistetaan tämä näkemys. Vastakkainasettelu on voimakasta myös jutun kuvituksessa: grafiikassa nostetaan esiin vastausjakauma ja kolme lyhyttä perustelua sekä väitteen puolesta että vastaan. Monet jutussa esitetyistä perusteluista ovat sellaisia, että ne ovat nousseet esiin aiemmassa uutisoinnissa. Esseisti Timo Hännikäinen esimerkiksi korostaa osallistujien keskiluokkaisuutta:

Hän [Timo Hännikäinen] ei näe barrikadeilla mellakoivaa nuorisoa vaan keskiluokkaa, jota on yhteiskuntarauhan vuoksi pakko kuunnella. ”Kaikessa tylsämielisyysdässäänkin tavalliset pikkuporvarit ovat sitä massaa, josta kulttuurin ja yhteiskunnan muovataan”. (Helsingin Sanomat 21.10.2011)

Hännikäisen näkemys on yksi seikoista, joilla Eeva Eronen perustelee occupyliikkeen vakavasti otettavuutta uutisanalyysissään (Helsingin Sanomat 15.11.2011). Nähdäkseni HS-raati on juttutyypinä kuitenkin tavanomaista uutisanalyysia hedelmällisempi, sillä se mahdollistaa usean asiantuntijan kuulemisen. Tällöin näkökulmien kirjo pakostakin laajenee. Esimerkiksi osallistujien keskiluokkaisuus nousee esiin myös Riiko Sakkisen kommentissa. Sävy on kuitenkin negatiivinen:

”Starbucksin kahvimuki kädessä mieltään osoittavien keskiluokkaisten nuorten torikokous ei muuta mitään”. Riiko Sakkinen. (Helsingin Sanomat 21.10.2011)

Sakkisen kommentissa näkyy taustalla ajatus, että Yhdysvalloissa ja Suomessa mieltänsä osoittavien ihmisten asiat ovat liian hyvin, jotta he voisivat saada aikaan todellisen muutoksen. Myös tähän näkemykseen löytyy artikkelista vastaus. Professori Teivo Teivainen korostaa, että mielenosoitusten merkitys on siinä, että ne tekevät valtasuhteita näkyviksi. Toisin sanoen mielenosoittajilta itseltään ei pidä odottaa ratkaisua. Samaa mieltä on Heikki Hiilamo:

”Jos päättäjillä ei ole selvää suuntaa siitä, miten esimerkiksi Euroopan talouskriisi pitäisi ratkaista, ei kai mielenosoittajiltakaan pidä vaatia, että he esittäisivät yksiselitteisiä ratkaisuja”, säestää tutkimusprofessori Heikki Hiilamo. (Helsingin Sanomat 21.10.2011)

Vaikka artikkelista on löydettävissä yllä olevien esimerkkien kaltaisia keskustelunkulkuja, ei artikkeleita ole rakennettu keskusteluksi. Ilman lukijan omaa jäsentelyä osa mielipiteistä jää yksittäisiksi toteamuksiksi.

HS-raadin kannanotto poikkeaa muista artikkeleista ja uutisista siinä, että haastateltavat ja lähteet ovat asiantuntijoita. Muissa teksteissä haastateltavat ovat lähes poikkeuksetta occupy-liikkeen toimintaan osallistuvia ihmisiä ja järjestöjä. Lisäksi lähteinä on käytetty ulkomaalaisia uutistoimistoja ja medioita, kuten Reutersia, Guardiania ja The New York Timesia. Occupy-liikkeen osallistujat esiintyvät uutisissa pääasiassa omalla nimellään. Heitä kuitenkin kuvaillaan hyvin vähän. Esimerkiksi Aamulehdessä (14.10.2011) on haastateltu Olli-Pekka Haavistoa, mutta jutusta ei selviä kuka hän on. Helsingin Sanomissa torikokousten taustalla kerrotaan olevan ”sekalainen joukko kansalaisia ja järjestöjä” (Helsingin Sanomat 14.10.2011). Nimeltä mainitaan Torilla tavataan -liikkeen lisäksi kansalaisjärjestö Attac. Kuvaavaa on, että Helsingin Sanomissa mielenosoittajien kerrotaan olevan suurimmalta osalta tavallisia kaupunkilaisia (4.11.2011) ja yhdistäväksi tekijäksi nimetään tarve muutokseen ja polttopuihin (22.10.2011).

Yksi kuva mielenosoittajasta julkaistaan Helsingin Sanomissa joulukuun lopulla, jolloin Ihmiset-sivulla haastatellaan Occupy Helsinki -liikkeen jäsentä, Linda Lilja-Hyattia. Haastattelu on otsikoitu ”Totuustyttö tekee vallankumousta” ja siinä rakennetaan Lilja-Hyattin henkilökuva: Lilja-Hyatt on 29-vuotias hevostilallinen, joka esiintyy internetissä yhteiskunnan muutosta vaativana supersankarina ja on ollut mukana Occupy-liikkeen toiminnassa alusta asti. Lilja-Hyatt antaa mielenosoittajille yhden kasvot lisää, mutta mitään yleistä mielenosoittajista ei kuitenkaan voi haastattelun perusteella sanoa.

Uutisoinnissa kritiikin kohteella ei sen sijaan ole kasvoja, yhtään pankkia tai poliitikoita ei mainita nimeltä. Mielenosoittajien kritiikki kohdistetaan yleisesti järjestelmään, poliittikkoihin ja toisinaan myös mediaan:

Helsinkiläisleirin paikka valittiin osuvasti eduskuntatalon ja Sanomatalon viereiseltä nurmialueelta.

”Noi tuolla tekee itsekkäitä päätöksiä”, Iivarinen osoittaa eduskuntataloon, ”kun taas noi tuolla ei kerro mitään, mikä kyseenalaistaisi vallitsevia totuuksia.” (Helsingin Sanomat 4.11.2011)

Suomalaisen occupy-liikkeen käsittelyn kannalta artikkeli on yksi keskeisimmistä. Artikkelissa nimittäin kysytään, onko Occupy-liikkeen protestille pohjaa Suomessa. Occupy Wall Street -liikkeen tunnetuin viesti maailmalla on jako prosentin eliittiin ja 99 prosentin kansaan. Tuhansien railojen ja kuilujen maa -artikkelissa onnistutaan löytämään Suomesta varallisuuteen perustuvia eroja:

Tilastojen takaa paljastuu julmia todellisuuksia. Tuloiltaan alimpaan viidennekseen kuuluva suomalaispariskunta elää yhteenlaskettuna lähes 20 vuotta lyhyemmän elämän kuin ylemmän viidenneksen pariskunnat. Varakkaiden ja köyhien miesten elämien pituuksissa on terveyserojen synnyttämä 12,5 vuoden kuilu: se on kaksi vuotta pidempi kuin ero suomalaisten ja pohjoiskorealaisten eliniänodotteissa. (Helsingin Sanomat 4.12.2011)

Artikkelissa todennetaan väite, että suomalainen yhteiskunta on jakautunut ja että Suomessakin on joukko ihmisiä, joiden ”tasolle ei voi päästä tavallisella työllä” (Helsingin Sanomat 4.12.2011). Mikäli lopputulema olisi ollut toisenlainen, suomalaisen occupy-liikkeen protesti olisi vesittynyt.

Reilun parin kuukauden aikana suomalaista occupy-liikettä ehditään käsittelemään etenkin Helsingin Sanomissa usealla eri tavalla ja eri näkökulmasta. Viimeiseksi vuonna 2011 julkaistuksi occupy-liikettä käsitteleväksi artikkeliksi jää totuustyttö Linda Lilja-Hyattin henkilöhaastattelu ja uutinen Turun occupy-leirin yllätyslopusta (Helsingin Sanomat 20.12.2011). Occupy-liikkeen toiminnan seuraaminen jatkuu kuitenkin heti vuoden vaihteen jälkeen. Vuonna 2012 julkaistut uutiset eivät enää kuuluneet tutkimusaineistooni, mutta tarkastelin pintapuolisesti tammi- maaliskuussa 2012 julkaistuja juttuja nähdäkseni, mihin suuntaan uutisointi lähtee kehittymään. Karkeasti ottaen voidaan todeta, että aiheen käsittely jatkuu varsin samankaltaisena. Uutisissa seurataan leiriläisten vaiheita, Helsingin Sanomien toimittaja muun muassa yöpyy occupy-leirissä²¹ ja mielipidekirjoituksissa analysoidaan liikkeen yhteiskunnallista merkitystä²². Käytännössä uutisointi päättyy kesäkuussa 2012, kun kaupunki purkaa Helsingin Occupy-leirin²³.

---

²¹ Yö leirissä, Helsingin Sanomat 18.3.2012

²² Vieraskynä: Uusi yhteisöllisyys muuttaa demokratiaa, Helsingin Sanomat 24.2.2012

²³ Kaupunki purki Occupy-leirin, Helsingin Sanomat 8.6.2012

6.5.2 Uutisoinnin diskurssit: demokratialiike ennen kaikkea

Lähiluvun yhteydessä kiinnitin huomiota siihen, että suomalaista occupy-liikettä käsittelevistä jutuista varsin moni oli taustoittava, analyysimainen artikkeli. Diskursianalyysin yhteydessä huomasin, että joidenkin juttujen genreä oli vaikea määrittää; mihin genreen sijoittaa esimerkiksi torikokouksista kertovat gallupmaiset jutut, joissa ei ole selkeää uutiskärkeä, mutta jotka toisaalta kertoivat, mistä torikokouksessa puhuttiin, minkälaisia ihmisiä siellä oli ja miksi he siellä olivat. Luokittelin nämä jutut lopulta uutisiksi sillä perusteella, että ne keskittyvät raportoimaan tapahtumasta, eikä niissä esimerkiksi analysoida liikkeen yhteiskunnallista merkitystä. Lisäksi jutut julkaistiin uutissivuilla ja ne muistuttivat ulkoasultaan perusuutisia. Analyysin kannalta jaottelulla ei ole suurta merkitystä, sillä käsittelen aineistoa kokonaisuutena, enkä tee eroa uutisissa ja artikkeleissa esiintyvien diskurssien välille. Jaottelun tarkoituksena on lähinnä antaa tuntuma siitä, minkä tyyppisiä juttuja aiheesta on kirjoitettu (ks. liite 2). Nähdäkseni on kuitenkin huomion arvoista, että suomalaisesta occupy-liikkeestä kertovat uutiset poikkeavat jossain määrin tyypillisistä uutisista. Uutisissa esimerkiksi siteerataan suoraan vain mielenosoittajia.

Jos juttujen genren määrittäminen oli jossain määrin haastavaa, sama koski myös diskurssien hahmottamista. Kaikkiaan olen rajannut aineistosta viisi diskurssia, joiden kautta suomalaisen occupy-liikkeen toimintaa hahmotetaan ja merkityksellistetään. Osa diskursseista muistuttaa toisiaan siinä määrin, että rajaamalla toisin ne olisi voinut nähdä myös yhtenä diskurssina. Olen koonnut rajaamani diskurssit edellä olevaan taulukkoon, jota avaan seuraavaksi.

Taulukko 5. Occupy-liikettä käsittelevät diskurssit

Diskurssi	Toiminnan representaatio	Osallistujan representaatio	Me	Ne	Positiivisuus / negatiivisuus
Demokratia-diskurssi	Kansainvälinen demokratialiike, eliittien vallan vastustamista	Nuori, keskiluokkainen, tavallisia ihmisiä, verkostoituneita	Mielenosoittajat	Diktaattorit, pankkiirit, yritysjohtajat, poliitikot	+

Kapitalismi-diskurssi	Kapitalismin kritiikkiä, vaatimus rahajärjestelmän uudistamisesta	Ikä ja tulotaso eivät merkittävä määrittäjiä	Mielenosoittajat	Kapitalistit, pankkiirit, sijoittajat, (poliitikot)	+
Vasemmisto-diskurssi	Luokkataistelua, taustalla vasemmistolainen ajatusmaailma	Vasemmistolainen nuori tai nuori aikuinen	Mielenosoittajat	Eliitti, oikeistopopulistit	+
Muutos-diskurssi	Muutoksen alulle panija	Tyytymätön, verkostoitunut kansalainen	Sivusta-seuraajat	Mielenosoittajat	+ / -
Puuhastelu-diskurssi	Hyväosaisten nuorten puuhastelua, jolla ei ole todellista merkitystä	Hyväosainen nuori, jolla ei ole todellisia ongelmia	Aikuiset	Mielenosoittajat	(+ /) -

Diskurssianalyysissä nousi esiin yksi diskurssi ylitse muiden: suomalainen occupy-liike esitetään poikkeuksetta osana maailmanlaajuisesta demokratialiikehdintää. Demokratiadiskurssi nousee esiin niin uutisissa kuin taustoittavissa artikkeleissa, yleisin se on kuitenkin faktalaatikoissa.

Leirit levisivät maailmalle Espanjan demokratialiikkeestä ja Occupy Wall Street -mielenosoituksesta. Leirytyneet ihmiset, joista suurin osa on tavallisia kaupunkilaisia, ovat arvostelleet rahan valtaa ja lumedemokratiaa. Heidän tavoitteenaan on luoda uudenlaista, keskustelevampaa demokratiaa. Erilaiset ajatukset sallitaan, eikä ihmisiä pakoteta yhteen muottiin. (Helsingin Sanomat 4.11.2011.)

Yllä oleva teksti on katkelma tietolaatikosta, joka on julkaistu Helsingin Sanomissa ”Pieni protestijoukko sinnittelee teltoissa” -uutisen yhteydessä. Katkelmassa tiivistyy demokratiadiskurssin keskeisimmät puheet. Ensinnäkin demokratiadiskurssissa suomalainen Torikokous-liike esitetään jatkumona pitkin vuotta 2011 järjestetyille mielenosoituksille. Selkeimmin torikokoukset kytketään Espanjan ja Wall Streetin mielenosoituksiin, mutta myös Arabikevät nousee esiin. Toisekseen mielenosoittajat esitetään tavallisina ihmisinä. Nuoret mainitaan occupy-liikkeen alulle panijoina, mutta liikettä itseään ei esitetä pelkästään nuorten liikkeenä. Lisäksi mielenosoittajien katsotaan edustavat useita eri yhteiskuntaluokkia.

Keskeisintä demokratiadiskurssissa on kuitenkin ajatus siitä, että valta on keskittynyt pienelle eliitille, joka puolestaan on käyttänyt valtaansa väärin joutumatta vastuuseen. Pohjois-Afrikassa vallanpitäjät ovat diktaattoreita, Euroopassa ja Yhdysvalloissa pankkiireja, yritysjohtajia ja poliitikkoja. Toisin sanoen mielenosoittajat kokevat nykyisen edustuksellinen demokratian lumedemokratiaksi, jonka tilalle on saatava uusi järjestelmä.

Mielenosoitukset ovat muistutus siitä, että ihmiset eivät tahdo hallinnolta vaaleja ja äänestyslipukkeita vaan sitä, että johdossa olevat hoitavat hommansa. (Helsingin Sanomat 15.10.2011.)

Demokratiadiskurssissa occupy-liike esitetään muutosvoimana, jolla on todellista merkitystä. Suhtautuminen liikkeeseen on positiivista: occupy-liikehän vaatii demokratiaa, joka on länsimaissa ainoa hyväksytty valtiomuoto ja sivistyneiden yhteiskuntien perusarvo. Lisäksi occupy-liikkeen toimintatavat ovat rauhanomaisia. Occupy-liikettä kuvaillaankin ”väkivallattomaksi demokratialiikkeeksi” (Aamulehti 14.10.2011).

Demokratiadiskurssin rinnalla yleinen diskurssi on näkemys occupy-liikkeestä kapitalismin vastustajana. Tämä kapitalismidiskurssi on jossain määrin rinnasteinen demokratiadiskurssin kanssa: myös kapitalismidiskurssissa tavoitteena on estää vallan keskittyminen vähemmistölle. Kapitalismidiskurssissa kritiikki kuitenkin kohdistuu pankki- ja rahajärjestelmään, kun taas demokratiadiskurssissa kritiikki kohdistuu vallanjakoon ylipäättänsä eli myös poliittiseen järjestelmään. Kapitalismidiskurssi nousee esiin etenkin mielenosoittajien puheenvuoroissa. Asetelma on selkeä: me mielenosoittajat olemme kyllästyneet niiden pankkiirien ja sijoittajien toimintaan.

”Järjestelmä toimii rahalla, jota ei ole. Tämä on suuri pyramidihuijaus. Valtiolla pitäisi olla yksinoikeus rahan tekemiseen, mutta valtio on ulkoistanut sen pankeille,” Lilja-Hyatt perustelee. (Helsingin Sanomat 20.12.2011)

On turha kuunnella talouden edustajia, jotka sanovat että pankkien kaatumisesta seuraisi sitä tai tätä kurjuutta, kun se kurjuus on jo. (Aamulehti 16.10.2011)

Kapitalismidiskurssissa kuva mielenosoittajista jää vielä epäyhtenäisemmäksi kuin demokratiadiskurssissa. Käytännössä ainoaksi mielenosoittajia yhdistäväksi tekijäksi nimetään kokemus nykyisen rahajärjestelmän epäoikeudenmukaisuudesta. Mielenosoittajien ikää tai tulotasoa kapitalismidiskurssi ei määritä. Myös mielenosoittajien

ideologinen tausta jää hämäräksi. He kritisoivat kapitalistista talousjärjestelmää, mutta eivät kannata mitään muuta tunnettua ideologiaa.

Mielenosoittajien ideologinen sitoutumattomuus on merkittävin tekijä, mikä erottaa kapitalismidiskurssin vasemmistodiskurssista. Keskeistä vasemmistodiskurssissa on näkemys occupy-liikkeestä varsin perinteisenä luokkataisteluna. Sen sijaan että occupy-liike olisi uudenlaista globaalia demokratialiikehdintää, sen katsotaan edustavan nykyajan marxismia. Vasemmistodiskurssi myös asettaa suomalaisen occupy-liikkeen vastakkain perussuomalaisten kanssa: occupy-liike on Suomessa vastalause paitsi eliittien vallalle myös vaihtoehto oikeistopopulismille.

Perussuomalaisten vaatimuksissa verot
n paljon sa
vaateissa. (Helsingin Sanomat 14.10.2011).

sen haastamisessa.

Kun yllä olevaa katkelmaa toimittaja Jussi Pullisen kommentista ”Oikealta ja vasemmalta” (Helsingin Sanomat 14.10.2011) tarkastelee vasemmistodiskurssin kautta, törmää paradoksiin. Toisaalta occupy-liike esitetään katkelmassa perussuomalaisten haastajana, toisaalta liike rinnastetaan perussuomalaisiin. Katkelma on hyvä esimerkki diskurssien lomittumisesta. Toisessa lauseessa on nimittäin havaittavissa demokratiadiskurssi; sekä perussuomalaisten että occupy-liikkeen voidaan katsoa edustavan uutta demokratialiikehdintää, joka pitää sisällään useita erilaisia aatesuuntauksia. Vasemmistodiskurssi onkin varsin marginaalinen verrattuna demokratia- tai kapitalismidiskurssiin.

Neljäs diskurssi, joka aineistosta on erotettavissa, jäsentää occupy-liikettä vaikuttavuuden näkökulmasta. Muutosdiskurssissa keskeistä on näkemys occupy-liikkeestä muutoksen alulle panijana. Sillä, mihin occupy-liike lopulta tähtää ja millaisin keinoin, ei ole merkitystä. Oleellista diskurssissa on muutos. Toisin sanoen occupy-liike esitetään yhteiskunnallisena muutosvoimana sen sijaan, että se esitettäisiin demokratialiikkeenä, kapitalismin protestina tai vasemmistolaisena kannanottona. Selkeimmin muutosdiskurssi nousee esiin mielipidekirjoituksissa, kuten kolumneissa ja Helsingin Sanomien artikkelissa (21.11.2011), missä HS-raadilta kysyttiin, ovatko mielenosoitukset tehokas tapa vastustaa kapitalismin epäkohtia.

”Tuskin nämä protestit vielä pystyvät saamaan aikaan mitään muutosta, mutta ne voivat olla siemen jollekin, joka saa.” Atro Kahiluoto. (Helsingin Sanomat 21.11.2011).

Muutosdiskurssissa mielenosoittajat esitetään tyytymättöminä kansalaisina, jotka ovat verkostoituneita ja joilla siitä syystä on valtaa. Mielenosoittajan representaatio on itse asiassa lähellä William H. Duttonin viidennen valtiomahdin käsitettä (ks. luku 2). Muutosdiskurssissa näkökulma on sivustaseuraajan, eikä siinä ole yhtä voimakasta vastakkainasettelua kuin esimerkiksi kapitalismidiskurssissa: me sivustaseuraajat vain pyrimme ymmärtämään noiden mielenosoittajien toiminnan merkityksen. Muutosdiskurssissa suhtautuminen occupy-liikkeeseen on suhteellisen neutraalia. Muutos voi olla hyvä tai huono asia.

Puuhasteludiskurssiksi nimeämässäni puhetavassa occupy-liikettä käsitellään niin ikään liikkeen vaikuttavuuden kautta. Näkökulma on kuitenkin toisenlainen kuin muutosdiskurssissa. Puuhasteludiskurssissa suomalainen occupy-liike esitetään nimensä mukaisesti puuhasteluna, jolla ei ole todellista merkitystä. Occupy-liikkeen ja diktaattoreita vallasta syösseen Arabikevään välille tehdään selkeä ero.

On selvää, ettei Wall Street -liikkeestä ole sellaiseksi valtaa pitävien kaatajaksi kuin on ollut arabikatu. (Karjalainen 20.10.2011)

Historiantutkija Mirkka Lappalainen pitää Wall Street -mielenosoituksia viime kesän lutkamarsseihin verrattavana, merkityksettömänä mutta mediakohua nostattavana touhuna. (Helsingin Sanomat 21.11.2011)

Mielenosoittajat puolestaan esitetään jossain määrin naiiveina, mutta ennen kaikkea hyväosaisina nuorina. Usein hyväosaisuus tuodaan esiin sivulauseissa. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa julkaistussa mielenosoittajan henkilökuvassa luodaan käsitystä vanhempiensa varoilla elävästä nuoresta:

Kun Lilja-Hyattin ranteet eivät kestäneet hieromista, hänen vanhempansa ostivat hevostilan Piikkiöstä, Turun läheltä. (Helsingin Sanomat 20.12.2011)

Puuhasteludiskurssissa occupy-liikkeen toimintaan suhtaudutaan joko neutraalisti tai negatiivisesti. Liikkeen pystyttämiä pidetään joko harmittomina tai sitten niiden katsotaan häiritsevän kaupunkikuvaa ja tavallisten ihmisten arkea. Puuhasteludiskurssi jää kuitenkin verrattain marginaaliseksi verrattuna vallitseviin demokratia- ja kapita-

lismidiskursseihin, minkä seurauksena sanomalehdistä välittyy varsin positiivinen kuva occupy-liikkeestä. Tiivistetysti voidaan sanoa, että uutisoinnissa annetaan kuva, että occupy-liike on hyvällä asialla, vaikka sen vaikutukset jäisivät lopulta pieniksi.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Pro gradu -tutkielmani tavoitteena oli selvittää, millaisen kuvan perinteinen media antaa sosiaalisessa mediassa syntyvistä ja toimivista ad hoc -ryhmistä. Erotin tutkimuskysymyksestäni kaksi kiinnostuksen kohdetta: ryhmät itsessään ja ryhmien toiminta. Keskityin tutkimuksessani viiteen caseen, jotka edustavat erityyppisiä Facebookin ad hoc -ryhmiä.

Viidennen valtiomahdin valtapotentiaali perustuu tiedon julkaisemiseen ja jakamiseen (ks. luku 3). Tästä syystä julkisuus on ryhmille tavoittelemisen arvoinen asia. Perinteisen median avulla ad hoc -ryhmien on mahdollista tavoittaa paitsi suurempi yleisö myös saada uskottavuutta (Nikkanen 2012, 9). Kaikki tutkimani caset ovat nousseet median agendalistalle jollain tapaa. Mediahuomion laajuudessa on kuitenkin eroja.

Perinteiset uutiskriteerit (ks. luku 6.2.2) määrittävät pitkälti ad hoc -ryhmien käsitteilyä sanomalehdissä. Mediahuomion voimakkuuteen vaikuttavat selvästi muun muassa ad hoc -ryhmän maantieteellinen sijainti ja toiminnan laajuus. Esimerkiksi Pelastakaa Reijo -ryhmän protesti on maantieteellisesti kytkettävissä koko Suomeen, mutta ryhmän toiminta keskittyy pääkaupunkiseudulle: ryhmä järjestää mielenosoituksen Helsingissä ja kohdistaa voimakkaimman kritiikkinsä lehtikustantajiin, joiden pääkonttorit sijaitsevat niin ikään Helsingissä. Aiheen Helsinki-keskeisyyttä lisännee myös se, että valtaosa alan työpaikoista on pääkaupunkiseudulla, minkä takia suurin osa alan freelancereista asuu pääkaupunkiseudulla. Pelastakaa Reijo -ryhmä noteeraa taankin vain Helsingin Sanomissa. Karjalaisessa ja Aamulehdessä aihe sivuutetaan, vaikka molemmissa sanomalehdissä hyvin todennäköisesti julkaistaan freelancereiden toimittamia juttuja. Tässä kohtaa on kuitenkin syytä muistaa, ettei Pelastakaa Reijo -ryhmän viesti imartele lehtikustantajia, minkä takia aihe helposti sivuutetaan, mikäli se vain on mahdollista ilman, että ryhmän sivuuttaminen nousee uutiseksi muissa medioissa (mukaan lukien sosiaalinen media).

Pelastakaa Reijo -ryhmän tavoin suomalainen occupy-liike kohdistaa protestinsa järjestelmään, joka ei ole tiukasti sidottavissa tiettyyn maantieteelliseen paikkaan. Reijo-ryhmästä poiketen occupy-liike kuitenkin toimii laajalla alueella: suomalainen occupy-liike kytkeytyy osaksi globaalia liikehdintää. Maailmanlaajuisen occupy-liikkeen vaikuttavuus on huomattavasti suurempi kuin Pelastakaa Reijo -ryhmän. Nähdäkseni tämä vaikuttaa osaltaan siihen, että suomalainen occupy-liike noteerataan myös Karjalaisessa, vaikka liike ei toimi maakuntalehden levikkialueella. Perinteisen median näkökulmasta ad hoc -ryhmän kiinnostavuutta lisäävät ryhmän paikallisuus sekä toiminnan laajuus ja vaikuttavuus. Toisin sanoen pienikin ad hoc -ryhmä noteerataan, mikäli sen toiminta on paikallisesti merkittävää, ja vastaavasti laajalle levinnyt ad hoc -ryhmä noteerataan, vaikka sen toiminta ei paikallisesti olisi merkittävää.

Ad hoc -ryhmät ovat otollisia uutisaiheita myös siitä syystä, että ryhmien toiminnan taustalla on lähes poikkeuksetta konflikti. Median suosima vastakkainasettelu on ad hoc -ryhmien toiminnassa sisäänrakennettuna eli toisin sanoen ad hoc -ryhmät taipuvat helposti uutisen muotoon. Lisäksi ad hoc -ryhmien tavoitteet ovat usein tavallisen ihmisen tasolla. Esimerkiksi Pro Wanha Jokela -ryhmä puolustaa vanhaa ravintolarakennusta ja vastustaa tilalle kaavailtua liikekeskusta. Karjalaisen sivuille aihe nousee jo siitä syystä, että ravintola Jokela on paikallisesti tunnettu paikka ja kaupunkikuvan muutos koskettaa konkreettisesti lukijoita. Aihe on kuitenkin helposti lähestyttävä myös Helsingin Sanomien lukijoille, sillä vastaavia ”puretaan vanhaa uuden tieltä” -päätöksiä on tehty useissa Suomen kaupungeissa.

Pelkkien lehtitekstien pohjalta ei kuitenkaan voi vetää suoria johtopäätöksiä, miksi mikäkin aihe nousee median agendalistalle. Uutiskriteerit ovat aina jossain määrin tulkinnanvaraisia. Lisäksi siihen, julkaistaanko jotain uutista vai ei, vaikuttaa myös muut seikat. Esimerkiksi Aamulehti on ainoa lehti, joka reagoi jollain tapaa Aamulehti boikottiin -ryhmän toimintaan. Ilmiönä yhdestä kolumnista alkunsa saanut ad hoc -ryhmä on ajankohtainen ja kiinnostava, joten näiden kriteereiden perusteella aihe olisi voinut nousta myös muiden sanomalehtien agendalle. Nähdäkseni on myös todennäköistä, että muissa medioissa on havaittu sosiaalisessa mediassa käytävä kriittinen keskustelu. Oma veikkaukseni onkin, että Suomessa media ei herkästi puutu kilpailijoidensa toimintaan, mikä osaltaan selittänee sitä, miksi ilmiöön ei muissa

sanomalehdissä tartuta. Kyseessä on kuitenkin vain veikkaus, sillä syyt mediahuomion laajuuteen jäävät pelkkiä tekstejä analysoimalla tavoittamatta.

Agenda setting -teorian keskeinen kysymys kuuluu, ”mitä kerrotaan” eikä ”miksi kerrotaan”. Analyysissäni kiinnitinkin huomiota ennen kaikkea kerronnan kulkuun. Tutkimieni ad hoc -ryhmien käsittely sanomalehdissä nojautuu uutisiin. Uutisissa raportoidaan keskeiset käänneet sekä tärkeimmät syyt ja seuraukset. Taustoittava ja mielipiteellinen aineisto, kuten uutisanalyysit, kolumnit ja pääkirjoitukset, täydentävät uutisointia.

Tapauksesta riippuen uutisten ja kommentoivan aineiston suhde vaihteli. Esimerkiksi suomalaisen occupy-liikkeen käsittely on enemmän analysoivaa kuin uutisoivaa, vaikka uutisointi muodostaakin niin sanotun rungon kerronnan kululle. Tutkimistani ryhmistä Aamulehti boikottiin on tässä suhteessa poikkeus: uutisten sijaan kerrontaa vie eteenpäin mielipideosastolla käyty keskustelu, jota täydennetään ilmiötä avaavalla artikkelilla ja kolumneilla. Kärjistetysti voidaan sanoa, että uutisissa raportoidaan, mitä ad hoc -ryhmät tekevät ja kolumneissa ja uutisanalyyseissa pohditaan, mitä toiminnasta seuraa.

Ad hoc -ryhmiä käsittelevät uutiset pohjautuvat pitkälti haastattelujen avulla kerättyyn tietoon. Havainnointia käytetään vain uutisissa, joissa kerrotaan suomalaisen occupy-liikkeen telttaleirien oloista, botellón-puistopiknikin tunnelmasta tai kuvailaan suojeltavaksi vaadittua ravintolarakennusta. Havainnoimalla siis luodaan käsitystä sen hetkisestä tilasta ja tunnelmasta, kun taas haastatteluilla viedään uutisointia eteenpäin, avataan taustaa ja spekuloidaan tulevalle.

Haastateltavana on tyypillisesti kritiikin kohde ja ulkopuolinen asiantuntija, kuten poliisi, tutkija tai kaupungin virkamies. Lisäksi lähes kaikissa caseissa ad hoc -ryhmän jäsenet pääsevät ääneen. Vain Pelastakaa Reijo -ryhmän jäsenet sivuutetaan. Freelancereita Pelastakaa Reijo -uutisoinnissa edustaa Suomen journalistiliitto, joka tukee kyllä ryhmän toimintaa, mutta ei ole ryhmän alulle panija tai aktiivijäsen. Haastateltavina ad hoc -ryhmän jäsenet ovat usein niin sanotussa ”taviksen asemassa”. Esimerkiksi occupy-uutisoinnissa jäseniltä kysytään samanlaisia kysymyksiä kuin talouden asiantuntijoilta, mutta jäsenet eivät pääse ääneen talousuutisissa vaan

torikokouksista kertovissa jutuissa. Huomion arvoista on myös, että ad hoc -ryhmän jäsenet ovat sitä enemmän esillä mitä tuoreemmasta uutisesta on kyse. Ajan myötä jäsenten äänivalta heikkenee. Esimerkiksi botellóniin osallistujia ei haastatella enää tapahtuman jälkeen.

Ad hoc -ryhmien jäseniä ei myöskään aina suoraan nimetä ryhmän jäseniksi. Pelastakaa Reijo -ryhmä esimerkiksi noteerataan nimellä vain ryhmän järjestämän mielenosoituksen yhteydessä. Uutisoinnille onkin tyypillistä, että ad hoc -ryhmä mainitaan nimeltä silloin, kun uutisessa tai jutussa käsitellään konkreettista tapahtumaa, kuten mielenosoitusta, adressin kokoamista tai telttaleirin pystyttämistä. Jos ad hoc -ryhmän esiin nostamaa asiaa käsitellään yleisemmällä tasolla, ryhmän nimeä ei mainita, vaan ryhmään viitataan joko ”sosiaalisessa mediassa käytävänä keskusteluna” tai jonkin asian puolustajana tai vastustajana. Esimerkiksi Pro Wanha Jokela -ryhmästä puhutaan ravintolan puolustajina ja Jokelan ystävinä, botellóniin osallistujat ovat yksinkertaisesti vain nuoria ja suomalaiseen Occupy-liikkeeseen viitataan ”kapitalismin vastustajana”.

Nähdäkseni ilmausten epämääräisyys on seurausta ad hoc -ryhmien epämuodollisuudesta. Ad hoc -ryhmien toimintatyyli on karnevalistinen eli jokainen voi osallistua itselleen sopivalla tavalla (Stranius 2009, 141). Käytännössä tästä seuraa se, että ulkopuolelta on vaikea hahmottaa, milloin toiminta on osa ryhmän toimintaa. Kun toimijoiden taustasta ei ole takeita, epämääräinen ilmaus on toimittajalle turvallinen vaihtoehto. Tutkimuksen kannalta epämääräiset ilmaukset olivat kuitenkin ongelma. Analyysia tehdessä jouduin monta kertaa miettimään, viitataanko nyt tutkimaani ad hoc -ryhmään ja ryhmän toimintaan vai johonkin muuhun.

Ad hoc -ryhmiä luonnehditaan projektiluonteisiksi (ks. luku 2.4), ja sama määritelmä istuu myös ryhmiä koskevaan uutisointiin. Uutisprojektin kestoa määrittää kiinnostus: projekti käynnistyy, kun ryhmän toiminta herättää median kiinnostuksen ja loppuu, kun median kiinnostus lopahtaa. Voimakkainta kiinnostus ad hoc -ryhmiä kohtaan on ryhmien toiminnan alkumetreillä. Kuvaavaa on, että kun occupy-liike perustaa telttaleirin Helsinkiin, asiaa käsitellään uutisten lisäksi kolumneissa ja kommentteissa, mutta leirin purkaminen kuitataan pikku-uutisella. Median kiinnostus siis hiipuu ajan myötä, ja uutisointi muuttuu seurannaksi. Saadakseen laajempaa julkisuutta

ryhmien on onnistuttava herättämään uudelleen median kiinnostus esimerkiksi keksimällä uusia vaikuttamiskeinoja. Mikäli ryhmät eivät tätä tee, uutisointi loppuu ja aihe putoaa median agendalistalta riippumatta siitä, onko ad hoc -ryhmän esiin nostama ongelma ratkaistu vai ei. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että ad hoc -ryhmät nousevat esiin tempauksien ja yksittäisten tapahtumien yhteydessä.

Agenda setting -teoriassa keskeinen ajatus on, että aiheet, jotka toistuvat tai pysyvät median agendalla tulevat ennen pitkää pysyväksi osaksi myös julkista agendaa eli niiden yhteiskunnallinen merkitys kasvaa (McCombs 2005, 546). Toisin sanoen mitä pidemmäksi ad hoc -ryhmät onnistuvat uutisprojektia venyttämään, sitä enemmän niillä voidaan ajatella olevan yhteiskunnallista merkitystä.

Tältä pohjalta tarkasteltuna tutkimieni ad hoc -ryhmien yhteiskunnallinen merkitys on ollut verrattain vähäinen. Pro Wanha Jokela -ryhmä on ainoa, joka on onnistunut pysymään esillä useamman vuoden. Osaltaan tätä selittää se, että ravintolarakennuksen suojeleminen on otettu poliittiseen käsittelyyn. Vaikuttaakin siltä, että ad hoc -ryhmä pysyy median agendalistalla, mikäli se tulee noteeratuksi muissa yhteiskunnallisissa instituutioissa, kuten kunnallisessa päätöksen teossa tai tuomioistuimessa. Mielestäni on kuitenkin virheellistä väittää, ettei muilla ad hoc -ryhmillä olisi ollut yhteiskunnallista merkitystä. Vaikka ryhmät eivät olisi saaneet omia tavoitteitaan läpi, ne vaikuttavat esimerkiksi siihen, millaisiksi kansalaisten vaikutusmahdollisuudet ylipäättänsä koetaan. Myös se, ettei ryhmä kykene yrityksistä huolimatta saamaan aikaan todellista muutosta, kertoo jotain yhteiskunnastamme.

Ad hoc -ryhmiä jäsennetään ja arvioidaan sanomalehdissä ensisijaisesti ryhmien yhteiskunnallisen merkityksen kautta. Esimerkiksi määritelmä, keitä ad hoc -ryhmän jäsenet ovat, pitää lähes poikkeuksetta sisällään arvion ryhmän yhteiskunnallisesta merkityksestä. Kaikissa tutkimissani caseissa ryhmän jäseniä kuvataan enemmän nuoriksi kuin vanhoiksi. Tyypillinen jäsen on myös jossain määrin idealisti ja oikeisto–vasemmisto-akselilla enemmän vasemmalla kuin oikealla. Tuloiltaan ad hoc -ryhmän jäsenet voivat sijoittua mihin tahansa tuloluokkaan korkeinta eliittiä lukuun ottamatta. Jokainen määritelmä kertoo jotain ryhmän yhteiskunnallisesta merkityksestä. Nuorten liikkeet eivät ole yhtä vakavasti otettavia kuin aikuisten, koska tietty kapinallisuus kuuluu nuoruuteen, eikä nuorilla ole valtaa (esimerkiksi ostovoimaa)

siinä missä aikuisilla. Se, että jäsenet kuvataan idealisteiksi, antaa ymmärtää, että ryhmien tavoitteet ovat jossain määrin epärealistisia. Vasemmalle nojaavaa ajatusmaailmaa ei myöskään pidetä merkinä vallasta vaan pikemminkin altavastaajan asemasta. Toisaalta se, että mukana on myös keskituloisia, viittaa siihen, että ryhmillä olisi merkitystä. Tiivistetysti voidaan kuitenkin sanoa, että tutkimani caset tukevat näkemystä ad hoc -ryhmistä epämuodollisina ja suhteellisen monimuotoisina vallan haastajina. Ad hoc -ryhmillä ei automaattisesti ole valtaa tai kykyä haastaa perinteisiä instituutioita, mutta niillä on potentiaalia tehdä se.

Vastaavasti ad hoc -ryhmien toimintaa arvioidaan siltä pohjalta, mikä sen merkitys on yhteiskunnallisesti. Ensin arvioidaan, onko ryhmällä vaikuttavuutta ja jos on, niin onko se positiivista vai negatiivista. Ajatusketju on tunnistettavissa jokaisesta casesta. Pro Wanha Jokela -ryhmän toiminta (ks. luku 6, taulukko 1) esitetään karjalaisen kulttuurin vaalimisena, merkittävän rakennuksen suojeluna ja kaupallisuuden vastustamisena: representaatiot pitävät sisällään ajatuksen, että toiminnalla on vaikutusta ja vaikutus on positiivinen. Toisaalta Pro Wanha Jokela -ryhmän toiminta esitetään myös epärealistisena yrityksenä säilyttää huonokuntoinen rakennus. Ryhmä hidastaa välttämätöntä kehityskulkua eli ryhmän toiminnalla on vaikutusta, mutta vaikutus on negatiivinen. Kolmanneksi ryhmä nähdään joukkona sekalaisia ihmisiä ilman todellista vaikutusvaltaa eli ryhmällä ei ole mitään vaikutusta suuntaan taikka toiseen.

Vastaavasti suomalainen occupy-liike (ks. luku 6, taulukko 5) representoidaan demokratialiikkeeksi, kapitalismin kritiikiksi ja luokkataisteluksi. Diskurssien sisällä ryhmällä on vaikutusta ja vaikutus nähdään positiivisena. Toiseksi ryhmä representoidaan muutoksen alullepanijaksi, jolloin ryhmällä on vaikutusta, mutta vaikutus voi olla negatiivinen siinä missä positiivinenkin. Kolmanneksi occupy-liike esitetään hyväosaisten nuorten puuhasteluna, jolla ei ole sen kummoisempaa merkitystä. Turussa järjestetty Botellón (ks. luku 6, taulukko 2) on puolestaan paitsi harmitonta nuorten juhlimista vailla todellista merkitystä myös tahallista haitantekoa ja kaupunkilaisten oikeutettua vapaa-ajan viettoa.

Markus Määttäsen Breivik-kolumnista käyty keskustelu (ks. luku 6, taulukko 3) on journalismin kritiikkiä ja vähemmistöjen puolustamista, jolla on positiivinen vaikutus journalismiin. Toisaalta keskustelu on myös vihapuhetta ja ajojahtia, jolla on ne-

gatiivisia vaikutuksia yhteiskuntaan. Kolmanneksi keskustelu on mielipidevyöry, jolla saattaa olla sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia. Täysin merkityksetöntä keskustelu ei kuitenkaan ole. Myöskään Pelastakaa Reijo -ryhmää käsittelevistä lehtiteksteistä ei nouse esiin ”merkityksetöntä puuhastelua” -diskurssia (ks. luku 6, taulukko 4). Ryhmän katsotaan joko vaativan mediataloilta kohtuullisuutta, huolehtivan journalismin eettisyydestä tai vain tavoittelevan taloudellista hyötyä. Kuitenkaan ryhmä ei ainakaan suoraan onnistu vaikuttamaan avustajasopimukseen tai journalismin eettisyyteen.

Huomion arvoista onkin, että lehtiteksteissä ad hoc -ryhmän yhteiskunnallisella merkittävyydellä ei välttämättä ole yhteyttä konkreettisiin tekoihin. Toisin sanoen kyse on enemmän siitä, uskooko puhuja, että ad hoc -ryhmällä on merkitystä kuin siitä, onko ryhmällä todellisuudessa merkitystä. Nähdäkseni tämä johtuu siitä, että tutkimissani caseissa ryhmät eivät saaneet aikaan konkreettista, selvästi havaittavaa muutosta. Kärjistetysti voidaan sanoa, että ainoa muutos, jonka ryhmät saattoivat saada aikaan, oli muutos joidenkin ihmisten asenteissa. Tutkimukseni perusteella voi sanoa, ettei viides valtiomahti ole Suomessa yhtä merkittävä kommunikatiivisen vallan käyttäjä kuin se on ollut esimerkiksi joissain suljetuissa yhteiskunnissa. Yksi syy tähän on todennäköisesti se, ettei Suomi ole viidennelle valtiomahdille otollista maaperää.

Viidennen valtiomahdin valtapotentiaali perustuu sen kykyyn haastaa institutionalisoituneet valtasuhteet (ks. luku 3). Tyypillisesti haastaminen käy konfliktin kautta: julkisina kannanottoina, mielenosoituksina ja boikotteina. Näin ollen viides valtiomahti todennäköisesti saa helpommin jalansijaa yhteiskunnassa, missä poliittinen kulttuuri tukee konfliktia. Toisekseen viides valtiomahti muodostuu verkostoituneista kansalaisista. Voidaan siis olettaa, että viidennelle valtiomahdille on enemmän tarvetta yhteiskunnassa, missä kansalaisten mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa ovat entuudestaan heikot kuin missä kansalaisten omalla toiminnalla on vahvat perinteet. Tältä pohjalta tarkasteluna suomalainen yhteiskunta on viidennelle valtiomahdille haasteellinen toimintaympäristö. Suomessa poliittista kulttuuria leimaa konsensushakuisuus (Reunanen, Kunelius & Noppari 2010, 290– 291). Poliittiset päätökset syntyvät keskustelun tuloksina, ja avoin konflikti saatetaankin kokea epämieluisaksi vaikutuskeinoksi. Hetkellisinä ja epämuodollisina liikkeinä ad hoc -ryhmillä puoles-

taan ei ole samanlaista neuvotteluvaltaa kuin perinteisillä kansalaisjärjestöillä, joita Suomessa on paljon.

Lehtiteksteissä merkille pantavaa on, että kun ad hoc -ryhmä esitetään yhteiskunnallisesti merkityksettömänä tai negatiivisena, ryhmän yhteys Facebookiin ja sosiaaliseen mediaan tuodaan pääsääntöisesti ilmi. Vastaavasti jos ryhmä esitetään yhteiskuntaan positiivisesti vaikuttavana asiana, yhteys sosiaaliseen mediaan jätetään mainitsematta. Toisin sanoen ad hoc -ryhmän vähäistä merkitystä perustellaan usein sillä, että se organisoituu sosiaalisessa mediassa – eikä suinkaan sillä, että ryhmän toimintatavat eivät istu suomalaiseen päätöksentekokulttuuriin.

Näyttää siltä, että toimituksissa sosiaalisen median ad hoc -ryhmät ovat ilmiö, jota ei tunneta riittävän hyvin, jotta sitä osattaisiin arvioida. Kun varmuutta ryhmän valtapotentiaalista ei ole, turvallisempi vaihtoehto on olla kriittinen. Tämä puoltaa ajatusta ad hoc -ryhmistä slacktivismina (ks. luku 3). Kärjistetyksi: kun ad hoc -ryhmän kommunikaatio keskittyy sosiaaliseen mediaan, siihen on suhtauduttava suurella varauksella, sillä on olemassa riski, että ryhmän toiminta on pelkkää puhetta. Erityisen selvästi tämä käsitys nousee esiin toimittajien kolumneissa ja pääkirjoituksissa. Esimerkiksi Aamulehdessä verkossa käytävää keskustelua kuvataan aggressiiviseksi, vihamieliseksi ja yksinkertaiseksi, kun taas lehden sivuille nostetussa keskustelussa on järkeä. Vastaavasti botellón-puistopiknikin suurimmaksi ongelmaksi nimettiin järjestäjän puuttuminen, vaikka vapusta ja muista kansanjuhlista on selvitty, vaikka niillä ei ole järjestäjää. Botellón eroaa vapusta siinä, että se saa alkunsa Facebookista. Myös päinvastainen näkemys ad hoc -ryhmien ja sosiaalisen median suhteesta nousee lehtiteksteissä esiin, mutta selvästi harvemmin. Suomalaista occupy-liikettä käsittelevät tekstit ovat poikkeus. Liikkeen jäsenten verkostoituminen ja yhteys sosiaaliseen mediaan nähdään seikkana, joka vahvistaa protestin yhteiskunnallista merkitystä eikä heikennä sitä.

Yleisesti ottaen tutkimissani sanomalehdissä ad hoc -ryhmiin suhtaudutaan kuitenkin joko neutraalisti tai varovaisen positiivisesti. Suhtautuminen on neutraalia tai positiivista etenkin silloin, kun ryhmän toiminta ei kohdistu suoraan sanomalehteen itseensä tai lehden kustantajaan. Mikäli ryhmän protesti kohdistuu lehden journalistiseen linjaan tai kustantajan toimintaan, suhtautuminen muuttuu varautuneeksi. Myös ad

hoc -ryhmään tai sen toimintaan kohdistuneet rikosepäilyt muuttavat uutisoinnin sävyä negatiiviseksi. Lakia enemmän suhtautumiseen näyttäisi kuitenkin vaikuttavan yleinen oikeustaju. Etenkin Helsingin Sanomissa ad hoc -ryhmien toiminta esitetään kannatettavana, vaikka toiminta ei olisikaan kaikkien lakien mukaista, kunhan toiminnasta aiheutuva haitta jää vähäiseksi. Esimerkiksi occupy-liikkeen telttaleireihin Helsingin Sanomien uutisissa suhtaudutaan positiivisesti, vaikka leirit on pystytetty ilman lain vaatimaa maanomistajan lupaa. Vastaavasti suhtautuminen botellóniin muuttuu varautuneemmaksi vasta, kun uutisissa kerrotaan botellónissa tapahtuneista raiskauksista.

Keskityin analyysissäni viiteen caseen ja kolmeen sanomalehteen, joten tutkimukseni tulokset eivät ole yleistettävissä ad hoc -ryhmien käsittelyyn lehdistössä yleensä. Valitsemani ad hoc -ryhmät määrittävät pitkälti sitä, miten niistä ylipäätensä on mahdollista kirjoittaa. Jos tutkimuskohteenani olisi esimerkiksi ollut äärioikeistolaisia arvoja kannattava ad hoc -ryhmä, jonka toiminta rikkoo lakia, perinteisessä mediassa tuskin olisi voitu esittää ryhmän toimintaa positiivisena.

Kokonaisuudessaan viisi ad hoc -ryhmää ja lähes 120 lehtitekstiä tarjosi varsin laajan aineiston laadulliseen tutkimukseen. Yksittäisiä huomioita oli lukuisia, ja tulosten yhtyeenveto tuotti vaikeuksia. Analyysin syvyys saattoi jonkin verran kärsiä aineiston laajuudesta, mutta uskon, että tärkeimmät diskurssit ja kerrontaa määrittävät tekijät nousivat esiin. On myös syytä muistaa, että tutkimukseni on omalta osaltaan avauspuheenvuoro: hahmotin lehtiteksteistä sellaisia piirteitä, joiden kautta ad hoc -ryhmien käsittelyä on mahdollista tutkia perusteellisemmin. Ilman alustavaa tietoa määrälliset menetelmät olisivat tuottaneet ongelmia: en olisi tiennyt, mitä teksteistä ylipäätensä on analysoitavissa. Viisi ad hoc -ryhmää on esimerkiksi liian pieni otos siihen, että tämän tutkimuksen pohjalta voisi tyhjentävästi määrittää, minkä tyyppiin ad hoc -ryhmiin media suhtautuu positiivisesti ja mihin negatiivisesti. Tutkimukseni kuitenkin osoittaa, että muun muassa protestin kohde ja toiminnan laillisuus ovat seikkoja, joihin tulee kiinnittää huomiota tutkittaessa median suhtautumista ad hoc -ryhmiin.

Toinen kysymys, joka tutkielmassani jää vaille vastausta, on, millaiset ad hoc -ryhmät ylipäätensä noteerataan mediassa. Vastaavasti selvittämättä jää, missä määrin

ad hoc -ryhmistä välittyvä kuva riippuu toimittajan asenteista ja taustasta. Kysymys nousi esiin analysoidessani botellón-kokoontumista käsitteleviä lehtitekstejä. Tekstit tukivat ennako-oletustani, että mitä nuoremasta toimittajasta on kyse, sitä ennakkoluulottomammin botellónia käsiteltiin. Vastaavasti koin, että joistain jutuista oli havaittavissa, mikäli toimittaja oli erikoistunut tiettyyn osa-alueeseen. Karjalaisessa julkaistu Asta Tenhusen toimittama botellón-uutinen²⁴ on esimerkiksi kirjoitettu varsin tiukasti poliisin ja pelastusviranomaisten näkökulmasta. Muita tahoja uutisessa ei kuulla. Tenhunen puolestaan on Karjalaisen yhteistyölehden Savon Sanomien uutistoimittaja, joka seuraa päätyökseen poliisi- ja pelastustoimea. Suoria johtopäätöksiä ei tässä vaiheessa kuitenkaan kannata vetää, sillä kyseessä on vain yksi uutinen ja yhden lukijan tulkinta. Yleisesti toimittajien asenteiden heijastuminen uutisiin tai toimittajien erikoistumisen seuraukset ovat kuitenkin tutkimisen arvoisia.

Toimittajan käytännön työn kannalta tärkein kysymys kuitenkin lienee se, mistä tunnistaa ne ad hoc -ryhmät, jotka kykenevät haastamaan yhteiskunnan instituutiot. Kysymykseen vastaaminen edellyttäisi nykyistä tarkempaa tietämystä ad hoc -ryhmien ominaisuuksista ja toimintatavoista sekä siitä, mitkä tekijät hidastavat tai vaikeuttavat ryhmien toimintaa Suomessa. Onko esimerkiksi niin, että suomalainen yhteiskunta pyrkii niin voimakkaasti konsensukseen, ettei konsensuksen kyseenalaistavat – ja siten yhteiskunnan normeja rikkovat – ad hoc -ryhmät yksinkertaisesti kykene vaikuttamaan.

Ad hoc -ryhmien vähättely ei nähdäkseni ole järkevää, sillä yhteiskunnassa on jatkuvasti tarve sekä kritiikille että uusille ajatuksille. Perinteisen median tulee puolestaan olla se voima, joka vie ja kehittää yhteiskuntaa eteenpäin.

---

²⁴ Nettikutsu ei hävitä järjestäjän vastuuta, Karjalainen 21.7.2011

KIRJALLISUUS

Bakardijeva, Maria (2009): Subactivism: Lifeworld and Politics in the Age of the Internet. *The Information Society*, 25; 91–104.

Castells, Manuel (2007): Communication, Power and Counter-power in the Network Society. *International Journal of Communication* 1, 238– 266.

Saatavilla: <http://ijoc.org/ojs/index.php/ijoc/article/view/46/35>

Chander, Anupam (2012): Jasmine Revolutions. *Cornell Law Review*, Vol. 97. UC Davis Legal Studies Research Paper No. 272.

Saatavilla: <http://ssrn.com/abstract=1923280>

Dewey, John (1927): *The public and its problems*. Oxford, England: Holt.

Dutton, William H. (2009): The Fifth Estate Emerging through the Network of Networks. *Prometheus*, Vol. 27, No. 1, March, 1–15.

Entman, Robert M. (2007): Framing Bias: Media in the Distribution of Power. *Journal of Communication* 57, 163–173.

Erkkola, Jussi-Pekka (2008): *Sosiaalisen median käsitteestä*. Helsinki University of Arts and Design. Medialab

Saatavilla: http://mlab.taik.fi/pdf/ma_final_thesis/2008_erkkola_jussi-pekka.pdf

Fairclough, Norman (2003): *Analysing discourse. Textual analysis for social research*. London: Routledge.

Habermas, Jürgen (1989): *The structural transformation of the public sphere: an inquiry into a category of bourgeois society*. Cambridge: Polity.

Harcup, Tony & O'Neill, Deirdre (2001): What Is News? Galtung and Ruge revisited. *Journalism Studies*, Volume 2, Number 2; 261–280.

Hintikka, Kari A. (2010a): Verkkovoima uutistuotannon muotona – sikainfluenssa ja Iranin levottomuudet internetissä. Teoksessa Kyrölä, Katariina (toim.) *Journalismikritiikin vuosikirja 2010*. *Media & Viestintä* 1, 100–108.

Hintikka, Kari A. (2010b): Verkkovoima kollektiivisen toiminnan organisoitumis-
muotona. Teoksessa Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka (toim.) *Verkostojen liikettä*.
Jyväskylän yliopisto. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali, 13–150.

Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/25547> Viitattu: 17.10.2011

Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 2004. *Diskurssianalyysin aakkoset*.
Tampere: Vastapaino

Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka (toim.) (2010): *Verkostojen liikettä*. Jyväskylän
yliopisto. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali.

Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/25547> Viitattu: 17.10.2011

Korpiola, Lilly (2012): Arabikevät ja journalismin uusi ekosysteemi. Teoksessa Jo-
hanna Vehkoo (toim.), *Journalismikritiikin vuosikirja 2012*, 14–24.

Kunelius, Risto; Noppari, Elina & Reunanen, Esa (2009): *Media vallan verkoissa*.
Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos, julkaisu A 112

Laaksonen, Sal - koulu – kun sosiaalinen
media rankaisee. Teoksessa Johanna Vehkoo (toim.), *Journalismikritiikin vuosikirja*
2012, 55–65.

Lietsala, Katri & Sirkkunen, Esa (2008): *Social media. Introduction to the tools and
processes of participatory economy*. Tampere University Press. *Hypermedia Labora-
tory Net Series*; 17. Saatavilla: <http://tampub.uta.fi/tup/978-951-44-7320-3.pdf>

Matikainen, Janne (2009): Sosiaalisen ja perinteisen median rajalla. Helsinki: Helsingin yliopisto, Viestinnän laitoksen tutkimusraportteja 3.

McCombs, Maxwell (2005): A Look at Agenda-setting: past, present and future. *Journalism Studies*, Volume 6, Number 4, 543–557

McCombs, Maxwell E. & Shaw, Donald L. (1972): The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly* 36, issue 2, 176–187.

Meraz, Sharon (2011): The fight for ‘how to think’: Traditional media, social networks, and issue interpretation. *Journalism* 12(1), 107–127

Morozov, Evgeny (2011): *The Net Delusion: The Dark Side of Internet Freedom*. Public Affairs.

Nikkanen, Hanna (2012): Sikatehtaat: ulkoistettua tutkivaa journalismia. Teoksessa Johanna Vehkoo (toim.), *Journalismikritiikin vuosikirja 2012*, 8–13.

Näkki, Pirjo; Bäck, Asta; Ropponen, Teemu; Kronqvist, Juha; Hintikka, Kari A.; Harju, Auli, Pöyhkäri, Reeta & Kola, Petri (2011): Social media for citizen participation. Report on the Somus project. VTT Publications 755.

Saatavilla: www.vtt.fi/inf/pdf/publications/2011/P755.pdf. Viitattu: 19.10.2011

Pietilä, Jyrki 2008. Kirjoitus, juttu, tekstielementti. *Suomalainen sanomalehtijournalismi juttutyyppeiden kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771–2000*. Jyväskylä Studies in Humanities 111. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Ragas, Matthew W. & Roberts, Marilyn S. (2009): Agenda Setting and Agenda Melding in an Age of Horizontal and Vertical Media: A New Theoretical Lens for Virtual Brand Communities. *Journalism and Mass Communication Quarterly* vol. 86, no 1, spring. 45–64.

Reunanen, Esa; Kunelius, Risto & Noppari, Elina (2010): Mediatization in context: Consensus culture, media and decision making in the 21st century, the case of Finland. *Communications* 35, 287–307.

Ruostetsaari, Ilkka (2003): *Valta muutoksessa*. WSOY.

Shao, Guosong (2009). Understanding the appeal of user-generated media: a uses and gratification perspective. *Internet Research* Vol: 19 Issue: 1, 7–25.

Shoemaker, Pamela & Reese, Stephen (1996): *Mediating the Message. Theories of Influences on Mass Media Content*. Second edition. New York: Longman

Stranius, Leo (2009): Epämuodollinen kansalaistoiminta – järjestötoiminnasta kevyt-aktivismiin. Teoksessa: *Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen*. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5.

Thompson, John B. (1995): *The Media and Modernity*. Cambridge: Polity Press.

Tuchman, Gaye (1978): *Making News. A study in the construction of reality*. The Free Press

van Dijk, Teun (1998): *Opinions and Ideologies in the Press*. Teoksessa: Allan Bell & Peter Garret (toim.): *Approaches to media discourse*. Oxford: Blackwell, 21–63.

van Dijk, Teun A. (1993): Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society* vol. 4(2), 249–283

Walgrave, Stefaan & Van Aelst, Peter (2006): The Contingency of the Mass Media's Political Agenda Setting Power: Toward a Preliminary Theory. *Journal of Communication* 56, 88–109.

Weaver, David H. (2007): Thoughts on Agenda Setting, Framing, and Priming. *Journal of Communication* 57, 142–147.

LIITTEET

Liite 1. Ad hoc -ryhmien Facebook-sivut

Ryhmä	www-osoite (viitattu 28.2.2013)	Aktiivisuus
Pro Wanhaja Jokela	https://www.facebook.com/groups/79372111222	Toiminnassa
Pelastakaa Reijo	https://www.facebook.com/pages/Pelastakaa-Reijo/238571662834219	Toiminnassa
Aamulehti boikottiin	https://www.facebook.com/aamulehti.boikottiin	Toiminnassa
Occupy-liike	Occupy Finland: https://www.facebook.com/pages/Occupy-Finland/242058915844751	Hiljentynyt
	Torikokous - Occupy Finland: https://www.facebook.com/torikokous	Hiljentynyt
	Torikokous - Helsinki: https://www.facebook.com/occupyhki	Hiljentynyt
	Torikokous - Turku: https://www.facebook.com/turuntorikokous	Hiljentynyt
Botellón	http://www.facebook.com/event.php?eid=144311045584287	Tapahtumakutsu poistettiin pian julkaisemisen jälkeen.

Liite 2. Aineisto juttutyypeittäin luokiteltuna

Case	Uutiset	Mielipidekirjoitukset	Kolumnit	Pääkirjoitukset	Vinkit	Artikkelit	Yht.
Pro Wanhaja Jokela	23	7	4	2	6	4	46
Pelastakaa Reijo	3				1	2	6
Aamulehti boikottiin		26	2			1	29
Occupy-liike	9	1	1			7	18
Botellón	10	1	4	2	1	2	20
Yhteensä	45	35	11	4	8	16	119

Liite 3. Tutkimuksessa käytetty aineisto

Jokela

Karjalainen (42)

- 4.4.2009 Jokelan taloa ei saa purkaa (mielipide)
8.4.2009 Wanha Jokela: Huoli tulevasta (etusivu)
Huoli Jokelan kohtalosta
Ravintola Wanhalla Jokelan puolesta
15.5.2009 Jokelaa ei pureta (etusivu)
Jokelaa ei aiota purkaa
20.5.2009 Hienoa, että Jokelan purkuhuhut kumottiin (mielipide)
30.4.2010 Jokelan tarinat levyille
19.10.2010 Jokelaa ei aiota kunnostaa
Ravintola Jokelaa ei korjata
20.10.2010 Suojelua vaaditaan
Suojeluvaisto heräsi
16.11.2010 Kemalin ja ystävien musiikillinen ilotulitus (konserttiarvio)
17.11.2010 Joensuun suojelutalot ratkaistavaksi
Keskustan raamit uusiksi
11.12.2010 ”Jokelalle uudet tilat”
15.12.2010 Jokelalleko mausoleumi (mielipide)
20.12.2010 Tukea humanisteille ja kulttuurille (kolumni)
10.3.2011 Kaupunkikuva muuttuu edukseen (kolumni)
19.3.2011 Huuhkajia myös Jokelaan (kolumni)
1.4.2011 Jokela pelastuu (aprillipila)
18.6.2011 Loossit kuiskivat
21.9.2011 Wanha Jokela suljetaan
Jokela tiensä päässä
Ihmismuuri kettingeillä Jokelan ympärille
Merkittävä pala kaupungin historiaa
23.9.2011 Vielä ei ole myöhäistä (mielipide)
Kellarin kunto karsea
26.9.2011 Joensuu kulttuurisodan partaalla (pääkirjoitus)
28.9.2011 Rämpänä hakee Jokelan suojelua
29.9.2011 Päätäjiltä puuttuu poliittista rohkeutta (kolumni)
2.10.2011 Yhteistyötä kaivataan
5.10.2011 Kolmen päivän kulttuuritalkoot
25.10.2011 Yli sata suojelukohdetta
18.11.2011 Rakennusvalvonta: Jokela saa jatkaa
6.12.2011 Purkukieltoon haetaan 55 rakennusta
(16.12.2011 Kohti nykyistä ihmisläheisempää kaupunkikuvaa)
27.12.2011 SKS kerää muistoja Wanhasta Jokelasta
(28.12.2011 Ruutukaavan tulevaisuus yleisön arvioitavaksi
53 arvokiinteistöä rakennuskieltoon)

Helsingin Sanomat (4)

- 23.1.2011 Taiteilijatavernan kohtalo repii karjalaisia
Tausta: Jokela avattiin raittiuspäivillä

- 30.9.2011 Jokelaa ei ole vielä menetetty
 19.11.2011 Joensuun Wanha Jokela saa jatkaa vielä vuoden

Pelastakaa Reijo

Helsingin Sanomat (6)

- 8.9.2011 Lehtien avustajat marssivat reilun journalismin puolesta
 9.9.2011 Freelancerit vaativat reilua peliä
 22.9.2011 Freelancer ja kuukausipalkkainen kuvaavat saman kentän laidalla
 Freelancer-ilmio leviää kaikkialle
 ”Freelancerin on vaikea puolustaa itseään”
 fakta: Tätä itsensä työllistäjät haluavat

Botellón

Helsingin Sanomat (13)

- 9.7.2011 Internetissä organisoidut massatapahtumat huolestuttavat poliisia: Facebook kerää nuoria puistoon
 Facebookin kautta kutsutut nuorten juhlat rantautuivat Suomeen: Tu-
 hansien ihmisten ulkobileet
 Kommentti: Tieto on kulkenut aina
 Poiminta: Piknikit saivat alkunsa Espanjasta
 15.7.2011 kolumni: Vapun järjestäjät pantava vastuuseen
 17.7.2011 Turun botellón jäi osallistujamäärältään vaisuksi
 18.7.2011 Kaksi raiskattiin Turun botellónissa
 Etelän auringossa elämään luikersi halpa viina
 19.7.2011 Poliisi etsii Turun botellónin järjestäjiä
 Tästä on kyse: Turun Kupittaaan puistossa pidettiin...
 20.7.2011 pääkirjoitus: Botellón koettelee totuttuja rajoja
 8.8.2011 pääkirjoitus: Äiti ei tule siivoamaan

Aamulehti (4)

- 17.7.2011 Ennustan...
 18.7.2011 Kokoontua saa, rikoksista vastuu on tekijöillä
 19.7.2011 Lyhyesti: - Poliisi selvittää Turun tapahtuman koollekutsujaa
 24.7.2011 kolumni: Ylänurkka: Putelijoukkojen puistohyökkäys
 31.7.2011 mielipidekirjoitus: Aamulehti: Sosiaalinen media on mahdollisuus

Karjalainen (3)

- 15.7.2011 Järjestäjien tunnettava vastuunsa
 19.7.2011 Poliisi selvittää puistotapahtuman koollekutsujaa
 21.7.2011 Nettikutsu ei hävitä järjestäjän vastuuta

Occupy

Helsingin Sanomat (15)

- 14.10.2011 Narinkkatori muuttuu kapinatoriksi

- kommentti: Oikealta ja vasemmalta
- 15.10.2011 Lauantaiksi odotettiin protesteja
analyysi: Kapina eliittiä vastaan
- 16.10.2011 Helsingiläiset kapinoivat Narinkkatorilla
tausta: Occupy-liike levisi Wall Streetiltä maailmalle
- 21.10.2011 HS-Raati: "Mielenosoituksissa on muutoksen alku"
- 22.10.2011 Telttailijoita yhdistää tarve muutokseen ja polttopuihin
- 4.11.2011 Pieni protestijoukko sinnittelee teltoissa
fakta: Demokratialiike on maailmanlaajuinen
- 22.11.2011 Turun occupy mielenosoitus vaihtoi leiripaikkaa
- 29.11.2011 Vanha mainosmies uskoo nuorten kapinaan
- 4.12.2011 Tuhansien kuulujen ja railojen maa (Luokkakuvia)
- 20.12.2011 Totuustyttö tekee vallankumousta
Turun leirille yllätysloppu

Aamulehti (2)

- 14.10.2011 Mielenosoittajat yöksi Tampereen Keskustorille
- 16.10.2011 "Leikitään nyt sitten kapitalismia"

Karjalainen (1)

- 20.10.2011 Arabikadun kaiku kuuluu Wall Streetillä (kolumni)

Aamulehti boikottiin

Aamulehti (29)

- 25.7.2011 Jatkot: Mieskin haluaa tulla hyväksytyksi (6 mielipidekirjoitusta)
- 26.7.2011 Jatkot: Seksillä ei joukkosurmia ehkäistä (5 mielipidekirjoitusta)
Jatkot: Naisen puutteen syyttäminen on täysin asiatonta (6 mielipidekirjoitusta)
Kolumni: Yksin jääminen on vaarallista
Vastaus: Seksi, rakkaus ja joukkomurha
- 27.7.2011 Jatkot: Ahdistus tarvitsee purkautumistien (9 mielipidekirjoitusta)
- 31.07.2011 Käsistä lähti

Liite 4. Analyysikehikko diskurssianalyysiin

Vaihe 1: konteksti	Pääsy	<ul style="list-style-type: none"> - Ketkä saavat mielipiteensä julki? - Ketkä ovat tiedon lähteitä?
	Genre: miten genre ilmenee?	<ul style="list-style-type: none"> - Minkä perusteella teksti on tulkittavissa mielipideaineistoksi / haastatteluksi? - Miten suorasti / epäsuorasti kantaa otetaan? - Esitetäänkö kannanottoja muista mielipiteistä?
	Osallistujan asema ja rooli	<ul style="list-style-type: none"> - Mistä asemasta kirjoittaja puhuu? - Mihin ryhmään kirjoittaja samaistuu?
Vaihe 2: teksti	Tapahtuman esittäminen	<ul style="list-style-type: none"> - Mitä toiminnasta kerrotaan? - Mitä jätetään kerronnan ulkopuolelle? - Mitä pidetään merkittävimpänä seikkana toiminnassa? - Miten abstraktisti tai konkreettisesti toimintaa käsitellään? - Miten tapahtumien kulkua jäsennetään? - Mitä kerrontaan on lisätty (esimerkiksi selityksiä, perusteluita)? - Mikä nähdään toiminnan motiiviksi? - Millaisia argumentteja käytetään? - Positiivinen–negatiivinen skaala?
	Toimijoiden esittäminen	<ul style="list-style-type: none"> - Keitä toimijoita tunnustetaan? Ketkä suljetaan ulkopuolelle? - Miten aktiivisina/passiivisina toimijat esitetään? - Tuodaanko toimijoiden persoona esiin? - Miten toimijoita kuvaillaan? - Esiintyvätkö toimijat nimellä vai nimettöminä? - Edustavatko toimijat jotain tiettyä ryhmää vai vain itseään? - Onko tekstissä polarisaatiota? Me vs. Ne (Keitä nämä me ja ne ovat?) - Miten erontekoa perustellaan ja pidetään yllä? (marginalisoiminen) - Millaisiin asioihin kiinnitetään huomiota kunkin ryhmän kohdalla?
	Kielelliset merkitykset	<ul style="list-style-type: none"> - Miten ehdottomana asiat esitetään? - Miten varmana asiat esitetään? - Millaista sanastoa esittämisessä käytetään? - Miten lauserakenteella painotetaan sanomaa? - Millaisia anaforia, metaforia ja rinnastuksia käytetään? - Mitä muita kielellisiä keinoja käytetään: toisto, retoriset kysymykset?

Liite 5. Analyysikehikko lähilukuun

Aiheen määrittelemisen ja esitystapa	<ul style="list-style-type: none"> - Uutisen otsikko: alaotsikko? - Mitkä uutiskriteerit täyttyvät? - Mikä asia on nostettu kärkeen? Onko asia olennainen koko tapahtuman kannalta? - Mihin uutisessa/haastattelussa keskitytään? - Onko uutisessa/haastattelussa kertomus? - Miten tarkasti tapahtumaa seurataan? - Millaisia aukkoja tapahtumaketjuun jää?
Uutisen/haastattelun käsitys tapahtumasta ja toimijoista	<ul style="list-style-type: none"> - Millaisena tapahtumana ad hoc -ryhmien toiminta esitetään? (väkivaltainen, rauhallinen, kamppailu jne.) - Miten tapahtumaa kuvaillaan? - Ketkä ovat uutisissa toimijoita? - Miten toimijoita kuvaillaan? - Esitetäänkö joku ryhmä passiivisena? - Miten tarkasti eri osapuolien motiiveista kerrotaan?
Objektiivisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Miten objektiivisuuteen pyritään? - Kuinka paljon jutuissa painotetaan objektiivista tietoa ja kuinka paljon mielipiteitä? - Näkyykö toimittajan oma positio?
Pääsy ja lähteet	<ul style="list-style-type: none"> - Ketkä pääsevät ääneen? - Keiden tieto kerrotaan? - Missä yhteydessä kukin ryhmä pääsee ääneen?
Keskustelu	<ul style="list-style-type: none"> - Millaista keskustelua syntyy uutisen sisällä?